

AGDER
fylkeskommune

**[PROSJEKTLEDERES
FORSLAG]**

Budsjett 2020

Økonomiplan 2020-2023

Innhold

Økonomiplan 2020-2023

1	Prosjektleders forord	5
2	Sammendrag	6
3	Agder fylkeskommune	8
3.1	Organisasjonskart.....	8
3.2	Organisasjonspolitikk i Agder fylkeskommune – sammen skal vi løfte landsdelen!	8
4	Satsingsområdene	10
4.1	Innledning.....	10
4.2	Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter.....	11
4.3	Verdiskaping og bærekraft.....	13
4.4	Utdanning og kompetanse.....	16
4.5	Transport og kommunikasjon.....	19
4.6	Kultur.....	22
5	Hovedoversikt – Drift 2020-2023	26
6	Investeringer 2020-2023	27
6.1	Handlingsprogram – Fylkesveg.....	31

Budsjett 2020

7	Inntekter og utgifter, hovedoversikter	35
7.1	Felles inntekter og utgifter.....	35
8	Fylkesrådmannen	41
9	Analyse og plan	42
10	Folkehelse	44
11	Innovasjon og org. utvikling	46
12	Næring, kultur og kulturminnevern	49
13	Regionplan 2030	65
14	Økonomi og styring	73
15	Samferdsel og eiendom	77
16	Utdanning	88
		94

1 Prosjektleders forord

Det nye Agder frem mot 2030

Den 13. desember 2016 vedtok begge fylkestingene på Agder å søke Stortinget om sammenslåing av Aust-Agder fylkeskommune og Vest-Agder fylkeskommune. I vedtak 832 den 8. juni 2017 vedtok Stortinget; "Vest-Agder fylkeskommune og Aust-Agder fylkeskommune blir slått saman frå 1. januar 2020". Stortinget vedtok også samme dag at administrasjon av fylkesvegnettet skulle legges til de nye folkevalgte regioner.

I perioden september 2017 til september 2019 har arbeidet med å forberede Agder fylkeskommune pågått, ledet av Fellesnemnda med Terje Damman som leder og Gro Bråten som nestleder. Målet har vært å bygge en ny organisasjon som skal løfte landsdelen. Det nye Agder, med våre drøyt 305 000 innbyggere, vil ha 25 kommuner og en fylkeskommune.

Denne økonomiplanen er et historisk dokument som viser at nå blir vi ett Agder. Økonomiplanen viser hvordan Agder fylkeskommune skal arbeide for å nå regionplan Agder 2030s mål om at vi skal være et lavutslippssamfunn med gode levekår i 2030. Retningen er tydelig, nå handler det om gjennomføring. Den viktigste ressursen i det arbeidet er våre 3 000 ansatte. Det er derfor vi har en organisasjonspolitik som er klar på hvordan alle vi ansatte skal arbeide sammen for å bedre bærekraften på Agder.

For å sikre den sosiale og økonomiske bærekraften må vi må få våre ungdommer gjennom den videregående opplæringen og inn i arbeidslivet. Levekårene må opp for å sikre at vi har nok arbeidskraft når antall arbeidsføre pr pensjonist går ned. Derfor trenger vi samarbeid med næringslivet for å få våre ungdommer i lære og i arbeid. Denne viktige jobben må vi gjøre sammen. Her er vi avhengig av godt arbeid sammen med våre kommuner, universitet, næringslivet og de ideelle organisasjonene.

Når vi skal redusere klimautslipp på Agder med 45 prosent innen 2030, må vi både få til bedre areal- og transportplanlegging og vi må realisere visjonen om Electric Region Agder. Kanskje det viktigste virkemiddelet vil være å involvere våre innbyggere og deres omgivelser til å skjønne hvorfor vi må endre adferd for å klare å nå ambisiøse klimamål. Det betyr at vi må bli enda flinkere til å planlegge hvor vi skal bygge for å redusere behovet for transport. Vi må tenke samme attraktivitet over hele Agder, selv om det vil være i mindre målestokk enn i Kvadraturen i Kristiansand. Men de samme prinsippene vil gjelde, vi må tenke unike, fortettede bo- og arbeidsmiljø med fokus på arkitektur og møteplasser. Vi må tenke moderne boformer over hele Agder, bruk av fornybar energi, matkultur og natur- og kulturopplevelser.

Agder fylkeskommune vil få et bruttobudsjett på over 5 mrd. kroner. Aust-Agder fylkeskommune og Vest-Agder fylkeskommune har vært drevet godt, likevel får vi noen utfordringer både på driftsnivået og investeringsnivået inn i Agder fylkeskommune. Det er derfor viktig at vi i 2020 setter i gang gode prosesser med våre ansatte, våre samarbeidspartnere og et godt samspill mellom politikk og administrasjon for å sikre nødvendig økonomisk handlefrihet i årene som kommer. Det er nødvendig for å levere gode tjenester samtidig som vi skal styrke den regionale samfunnsutviklerrollen. Det betyr at vi må få til god samhandling på tvers, både internt og eksternt.

Jeg er imponert over den innsatsen mange har lagt ned for at vi skal være klare som en fylkeskommune 1. januar 2020. Tusen takk for vel utført arbeid. Det er denne

styringsfarten og erfaringen vi skal bygge på inn i den daglige driften av Agder fylkeskommune. Det er ambisiøse mål som er satt for 2030.

21. november 2019

Tine Sundtoft

2 Sammendrag

Prosjektleders forslag til budsjett 2020 og økonomiplan 2020-2023 er basert på en videreføring av de to tidligere fylkeskommunenes økonomiplaner og vedtak gjort i de to fylkestingene gjennom 2019. Videre er Regionplan Agder 2030s hovedmål om å utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030, et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår, lagt til grunn. Dette innebærer å:

- bruke hele Agder, og sørge for at utviklingen kommer alle deler av Agder til gode,
- samarbeide om å nå FNs bærekraftsmål på regionalt og lokalt nivå,
- jobbe kunnskapsbasert og målrettet for å forbedre levekårene gjennom en langsiktig og helhetlig levekårsatsing,
- redusere klimagassutslipp på Agder med minst 45 prosent innen 2030, utnytte mulighetene som digitalisering gir.

Prosjektleder har i budsjettforslaget vektlagt økonomiske rammer som kan understøtte oppfølgingen av målene i Regionplan Agder 2030.

Økonomiplanen viser at det må gjøres strenge prioriteringer i årene fremover da lånegjelden er sterkt økende. Det er gjort betydelige investeringer de siste ti årene, både i skolebygg og fylkesveg i begge de to tidligere fylkeskommunene. Dette gir store utslag i utgiftene til renter og avdrag, som i løpet av planperioden øker med 55 mill. kroner fra 2020 til 2023. Årlige utgifter til renter og avdrag vil i 2023 utgjøre 300 mill. kroner.

Prosjektleders forslag innebærer at det i 2020 blir etablert et «Prosjekt Innsparing», der målet er reduserte utgifter med 50 mill. kroner per år fra og med 2021. Dette sammen med en strategi om at ledige midler til enhver tid bør avsettes til disposisjonsfond, må til dersom en skal ha en bærekraftig økonomi i årene fremover. Videre vil en i løpet av 2020 utarbeide en skolebruksplan 2030 som skal gi føringer for investeringer i skolebygg i årene fremover. Det må i denne planen gjøres strenge prioriteringer. Også for investeringer i fylkesveg vil en i løpet av 2020 utarbeide nytt handlingsprogram med strenge prioriteringer. Alt dette er nødvendig for at en skal få en økonomi som er bærekraftig over tid.

Nye oppgaver

Regjeringen skriver i statsbudsjettet for 2020 at færre fylkeskommuner vil gi grunnlag for sterkere regioner som kan gi bedre tjenester og drive en mer samordnet samfunnsutvikling. Dette legger til rette for utbygging av attraktive bo- og næringsområder og gode, miljøvennlige transportløsninger.

En rekke oppgaver overføres til de nye fylkeskommunene fra 1. januar 2020. Dette gjelder bl.a.:

- Fylkesdelen av sams vegadministrasjon.
- Forvaltning av tilskudd til utbygging av bredbånd.

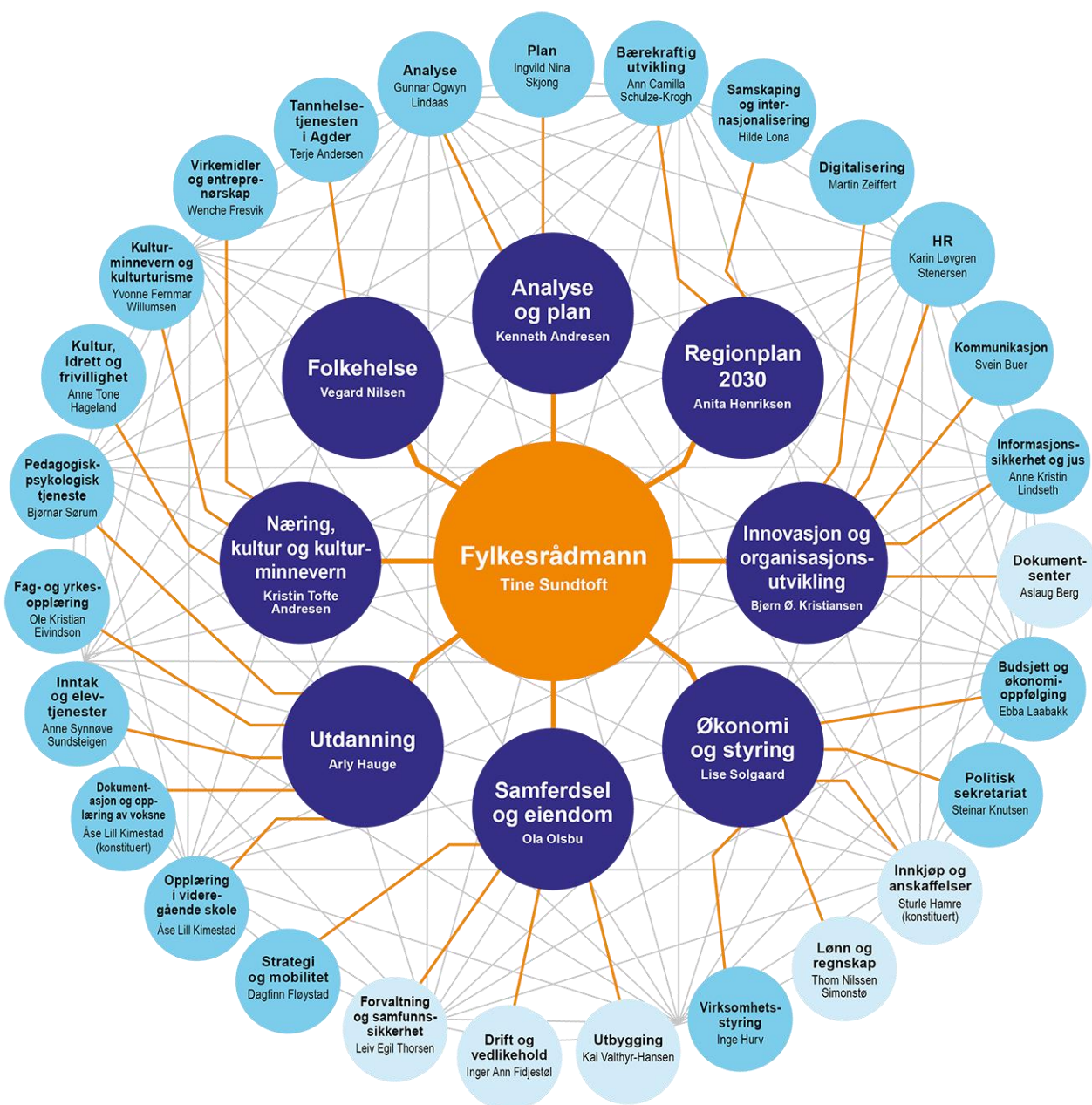
- Eierskap og forvaltningsansvar for fiskerihavneanlegg.
- Arbeidsmarkedstiltaket bedriftsintern opplæring.
- Tilskudd til fylkesvise partnerskap for karriereveiledning og tilhørende karrieresentra.
- Bosetting internt i fylkene og annen regional samordning av integreringspolitikken.
- Tilskuddsordningen Jobbsjansen del B.
- Tilskudd til etablereropplæring for innvandrere.
- Tilskudd til mentor- og traineeordninger.
- Forvaltning av tilskudd til friskliv, læring og mestring.
- Midler til tverrfaglig innsats på rusfeltet.
- Oppgaver innenfor Skjærgårdstjenesten og statlig sikrede friluftsområder.
- Oppgaver på kulturminneområdet (gradvis overføring i perioden 2020-2022).
- Oppdragsgiveransvar overfor Siva og Innovasjon Norge for fem næringsrettede ordninger.
- Forvaltning av tilskudd til utrednings- og tilretteleggingstiltak i landbruket.
- Forvaltning av prosjektmidler til kystskogbruket.
- Utarbeidelse av regionalt program for landbruket.
- Oppgaver innenfor kulturminnevern som er overtatt av Riksantikvaren.

Områder hvor viktige oppgaver skal ytterligere vurderes:

- Kulturområdet. Det legges opp til en avklaring i kommuneproposisjonen til våren med sikte på oppgaveoverføring fra 2021.
- Næringsområdet. Næringsdepartementet har satt i gang en helhetlig gjennomgang av næringspolitikken. Foreløpige utredninger gir ikke grunn til å tro at myndighetene vil styrke fylkeskommunens posisjon på dette området, men det er for tidlig å konkludere.
- Det pågår også arbeid vedrørende kjøp av innenlandske flyruter, tilskudd til utvidet TT-ordning, utvidet og mer helhetlig fylkeskommunalt ansvar for tilrettelegging og forsterket opplæring for alle i alderen 16 til 24 år, spesialpedagogisk støtte til barn, tilskuddsmidler til program for folkehelsearbeid i kommunene, minoritetsrådgiverordningen og Bufetats oppgaver i barnevernet.
- Det arbeides også med en sterkere kompetansapolitisk rolle for fylkeskommunene.

3 Agder fylkeskommune

3.1 Organisasjonskart

3.2 Organisasjonspolitik i Agder fylkeskommune – sammen skal vi løfte landsdelen!

Samfunnsoppdraget og organisasjonspolitik

Organisasjonspolitik kan defineres som handlinger, holdninger og verdier som medarbeidere og ledere står for og praktiserer i vårt forhold til hverandre. I Agder fylkeskommune ligger de førende prinsippene, i tillegg til tillitsbasert medarbeiderskap og mestringsorientert lederskap, til grunn for måten vi løser samfunnsoppdraget vårt på. Vi skal utvikle Agder til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.

Vi skal arbeide for at likestilling og mangfoldsarbeid er en integrert del av fylkeskommunens måte å tenke og jobbe på. Fylkeskommunen skal være i stand til å løse sine oppgaver både som myndighetsutøver, demokratisk arena, tjenesteprodusent og samfunnsutvikler.

I dette arbeidet har ledere og medarbeidere et felles ansvar for å praktisere organisasjonspolitikken og skape en organisasjonskultur preget av tillit, åpenhet og medbestemmelse.

Førende prinsipper

Våre ni førende prinsipper definerer hvordan vi må være for å løse samfunnsoppdraget. Prinsippene skal reflekteres i fylkeskommunens holdninger og handlinger, samt måten vi organiserer arbeidet på i fylkeskommunen:

- Åpenhet og tillit
- Samhandling på tvers, internt og eksternt
- Kvalitet i leveransene og brukeren i sentrum
- En robust og fleksibel fylkeskommune
- En synlig fylkeskommune
- Tydelig strategisk retning, og god gjennomføring
- Innovasjon og kontinuerlig forbedring
- Bruke fylkeskommunens samlede kompetanse
- En attraktiv og framoverlent fylkeskommune

Tillitsbasert medarbeiderskap

Medarbeiderskap handler om hvordan vi forholder oss til den jobben vi skal gjøre og til hverandre som kolleger, ledere og medarbeidere i organisasjonen.

I Agder fylkeskommune leder og samhandler vi basert på åpenhet og tillit, både internt og eksternt. Tillit innebærer at vi som et grunnleggende utgangspunkt stoler på hverandre og på våre samarbeidspartnere og deres kompetanse.

Tillit kommer ikke av seg selv, men krever noe av hver enkelt av oss. Vår organisasjon preges av tillit gjennom:

- Deling: Vi deler og etterspør kompetanse og informasjon, og drøfter ting i fellesskap, slik at vi lærer og forbedrer beslutningsgrunnlaget vårt og unngår konkurranse- og forhandlingskultur.
- Trygghet: Vi har rom for å prøve og feile, og er åpne for nye løsninger, slik at vi lærer og får til kontinuerlig forbedring og innovasjon.
- Selvstendighet: Innenfor gitte rammer har vi stor frihet til å løse oppgavene våre.
- Lojalitet: Lojaliteten er alltid seende, kritisk og verdiforankret og innebærer en sterk grad av to (likeverdige) parter som kommuniserer aktivt sammen. Vi bidrar konstruktivt i beslutningsprosesser, og er lojale til politiske vedtak og administrative beslutninger.
- Tilbakemeldinger: Vi er gode til å gi hverandre konkrete og nyttige tilbakemeldinger og anerkjennelse, slik at vi sammen kan bli enda bedre.

4 Satsingsområdene

4.1 Innledning

Regionplan Agder 2030 er et overordnet strategisk styringsdokument for hele Agder. Sammen har sentrale samfunnsaktører satt seg felles mål for utviklingen av landsdelen: å utvikle regionen til en miljømessig, sosialt og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.

Planen er grunnlaget for politikktutforming i Agder. Den er retningsgivende for prioritering, samordnet innsats og virkemiddelbruk fra ulike offentlige aktører.

Fylkeskommunen har gjennom sin samfunnsutviklerrolle et særlig ansvar for å tilrettelegge for et godt regionalt samarbeid og for at vi i fellesskap når målene som er satt for Agder.

Fylkeskommunen skal:

- 1) gi strategisk retning til samfunnsutviklingen
- 2) mobilisere privat sektor, kulturliv og lokalsamfunn og
- 3) samordne og koordinere offentlig innsats og virkemiddelbruk

Regionplan Agder 2030 peker ut fem hovedsatsingsområder frem mot 2030:

Hovedsatsingsområde
Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter
Verdiskaping og bærekraft
Utdanning og kompetanse
Transport og kommunikasjon
Kultur

I tillegg inneholder planen tre gjennomgående perspektiver:

Gjennomgående perspektiver
Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser
Levekår, likestilling, inkludering og mangfold
Klima og miljø

Økonomiplanen er fylkeskommunens eget verktøy for å følge opp Regionplan Agder 2030. Økonomiplanen følger inndelingen fra regionplanen med fem hovedsatsingsområder og mål mot 2030. For hvert av målene beskrives "Veien til målet". Det er foretatt en kategorisering av disse målene nedenfor. Kategorisering vil definere hvordan målene er prioritert, og hvordan de vil bli fulgt opp:

Kategorier	Prioritering og oppfølging
Økonomiplan	Prioriteringen vil bli vurdert i fylkeskommunens økonomiplan for de neste fire årene.
Årsbudsjett	Prioriteringen er gjort innenfor fylkeskommunenes budsjett for inneværende år.
Virksomhetsplan	Oppgaven løses løpende innenfor enhetens/avdelingens tildelte budsjetttrammer og tildelte personell

Skal vi lykkes med å nå målene, er vi avhengig av samarbeid med andre. Vi har valgt å definere tre ulike samarbeidsformer ut fra et overordnet perspektiv:

Samarbeidsformer
Utføres i sin helhet av fylkeskommunen.
Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvar.
Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar

I de tilfellene hvor vi mener at "Veien til målet" bør ivaretas av eksterne, så fremkommer det særskilt.

I gjennomgangen nedenfor har vi også valgt å definere hvilken hjemmehavn som har et hovedansvar for oppfølgingen. I praksis er den ansvarlige avhengig av en rekke hjemmehavner delaktige for å lykkes med å nå definerte målsetninger, men de fremkommer ikke definert her. Valg av matrise som organisasjonsmodell bygger opp under dette. Definerte tiltak for å nå definerte mål vil fremkomme på et lavere nivå enn det som er hensiktsmessig å fremstille i en økonomiplan.

Regionplan Agder 2030 skal også følges opp av et handlingsprogram. Utformingen av handlingsprogrammet skal skje i nært samarbeid med kommuner og andre aktører før det legges frem for fylkestinget våren 2020.

Gjennom handlingsprogrammet skal samarbeidspartene avklare hvilke tiltak som skal prioriteres, hvem som har ansvar for gjennomføring, hvem som er samarbeidsparter og hvor mye ressurser som skal legges inn. Fremtidige samarbeids- og utviklingsavtaler med kommunene vil være et verktøy for å følge opp handlingsprogrammet og nå målene i Regionplan Agder 2030.

Nedenfor følger en fortløpende gjennomgang av de 5 hovedsatsingsområdene.

4.2 Attraktive og livskraftige byer, tettsteder og distrikter

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder en attraktiv region å bo, jobbe i og besøke. Byene, tettstedene og bygdesentrene er trygge og attraktive steder med identitet og innovasjonskraft. Stedene er kompakte, tilrettelagt for alle uansett funksjonsevne, og ivaretar behovene som både minoritetsgrupper og en stadig økende andel eldre har. Bolig-, handels-, kultur- og tjenestetilbudet er variert og tilpasset innbyggernes behov.

Nærhet og gode møteplasser bidrar til samarbeid, nytenking og verdiskaping. Virksomheter med mange ansatte og besøkende ligger sentralt i byene og tettstedene. Byene og tettstedene er utviklet innenfor definerte tettstedsgrenser. Fortetting og gjenbruk av eksisterende utbyggingsområder ivaretar både miljømessige, sosiale og kulturhistoriske verdier. Nye utbyggingsområder er tilpasset et endret klima.

Samarbeid om levekår og stedsutvikling har bidratt til bedre helse og mindre sosiale forskjeller. Flere bor i gangavstand til dagliglivets gjøremål. De fleste velger derfor å forflytte seg uten bruk av privatbil, og langt færre er utsatt for støy- og luftforurensning. Det er god tilgang på boliger i ulike prisklasser, med gode innvendige og utvendige fellesarealer som er tilrettelagt for å kunne bo i eget hjem hele livet. Alle innbyggere har likeverdige muligheter til å delta i samfunnet.

Kristiansand og Arendal fungerer som hovedsentre for vekst på hele Agder. De mindre byene og tettstedene fungerer som vekstsentre for sin region. De spiller på sine lokale fortrinn og utvikles som stadig mer attraktive steder med gode møteplasser for innbyggerne og besøkende.

Utvikling av lokalsamfunnene skjer gjennom god planlegging og i henhold til lokaldemokratiske prinsipper. Det er tatt i bruk nye digitale verktøy for innbyggermedvirkning som involverer, engasjerer og utnytter kompetansen i befolkningen. God arkitektur gir stedene kvaliteter og tilbud som inviterer til møter mellom mennesker på tvers av generasjoner, kulturer, sosial bakgrunn, funksjonsevne og kjønn. Innbyggerne opplever trygghet, sterk tilhørighet og eierskap til lokalmiljøet. Dugnadsviljen, engasjementet og frivillig innsats står sterkt.

Offentlige bygg planlegges for sambruk og samling av flere funksjoner, og er lokalisert slik at regionens tettsteder styrkes og transportbehovet reduseres. Det legges vekt på universell utforming og inkluderende løsninger.

Regionens natur- og landbruksområder er ivaretatt for fremtidige generasjoner og er en del av regionens ressursgrunnlag og identitet. Naturmangfoldet og leveområdene til sårbare arter er ivaretatt, kulturlandskapet holdes i hevd, og landbruket produserer mer enn tidligere. Strandsonen langs sjø og vassdrag er skjermet mot utbygging og vannforekomstene i regionen har god vannkvalitet.

4.2.1 Det er attraktive og varierte bo- og arbeidsmarkeder i hele Agder

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Utvikle samarbeidsarenaer for lokal steds- og næringsutvikling mellom offentlig sektor, akademia, næringsliv og innbyggere.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Regionplan 2030
Ivareta næringslivets behov for areal, og legge til rette for at virksomheter med mange besøkende lokaliseres i sentrumsområder.	Ivaretas av andre parter		Eksterne
Følge opp Folkehelsestrategi for Agder i regionale og kommunale planer og strategier.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Folkehelse
Styrke regionale sentre og tettsteder, blant annet gjennom en god fordeling av offentlige arbeidsplasser.	Ivaretas av andre parter		Eksterne
Ha en arealplanlegging som tar hensyn til at infrastruktur og mulighetene for kollektivtrafikk er ulik i distrikter og byer.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Analyse og plan
Videreføre satsingen på distriktene i Agder ved bruk av konsesjonskraftmidler, blant annet til etablering av arbeidsplasser.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

4.2.2 Byer, tettsteder og bygdesentre er utviklet kompakt og med kvalitet. Stedene har gode og inkluderende bomiljøer og møteplasser.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Styrke plan- og utviklingskompetanse, tverrsektoriell samhandling og tidlig inkludering av befolkningen i stedsutvikling.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Analyse og plan
Øke kompetansen om fortetting, gjenbruk av utbygde arealer, og stedsutvikling som bygger på kvaliteter, lokale fortrinn og utviklingsmuligheter.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Analyse og plan
Gjennomføre områdeløft og nærmiljøutvikling på lokale steder med levekårsutfordringer.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor	Regionplan 2030

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
		fylkeskommunen har delansvar.	
Vektlegge stedsutvikling ved investeringer i nye, offentlige bygg.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Analyse og plan
Lokalisere nye boliger og tjenestetilbud slik at flest mulig har gang- eller sykkelavstand til daglige gjøremål.	Ivaretas av andre parter		Eksterne
Legge til rette for barnefamilier og sikre tilgang til barnehage, skole, kultur- og fritidstilbud i sentrumsområder.	Ivaretas av andre parter		Eksterne
Utvikle aktiviserende, trygge og inkluderende uterom og sosiale møteplasser.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Analyse og plan
Sikre grøntområder og vassdrag, og skape gode koblinger mellom møteplasser og nærturområder.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Regionplan 2030
Bruke kunst, kultur, idrett, arenaer for tro og livssyn, samt kommersielle møteplasser for å øke steds kvalitet og skape folkeliv.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

4.2.3 Kommunesentrene har et variert arbeidsliv, tjeneste- og opplevelsestilbud

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Vitalisere nærings-, tjeneste- og handelsaktivitet i sentrum tilpasset fremtidens arbeidsmarked, tjenestebehov og handelsmønster.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Utvikle steder med funksjonsblanding av boliger, arbeidsplasser og tjenestetilbud som er universell utformet.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Analyse og plan

4.2.4 Flere har tilgang på bolig og bomiljø tilpasset sin livssituasjon

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Øke kunnskap om utvikling av nye boligtyper, boformer og bomiljø.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Analyse og plan
Planlegge for et aldersvennlig samfunn.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Analyse og plan
Utvikle boliger med tilgang til utvendige og innvendige felles møteplasser.	Ivaretas av andre parter		Eksterne
Utvikle inkluderende og trygge boliger og bomiljø som ivaretar varierte behov knyttet til husholdningsstørrelse, alder, funksjonsvariasjon, kjøpekraft og livssituasjon.	Ivaretas av andre parter		Eksterne

4.3 Verdiskaping og bærekraft

Fremtidsbilde Agder

I 2030 har Agder lyktes med å bruke det grønne skiftet til innovasjon og verdiskaping i privat og offentlig sektor. Utvikling og bruk av ny teknologi har bidratt til å løse store miljø- og klimautfordringer. Agder har styrket sin posisjon som reiselivs- og opplevelsesdestinasjon. Et godt samarbeid mellom næringsliv, academia og det offentlige

har ført til at nye og attraktive arbeidsplasser er etablert over hele regionen.

Agder har utnyttet mulighetene innen digitalisering, automatisering og kunstig intelligens. Sirkulær økonomi der ressurser og produkter gjenbrukes, er et hovedprinsipp for næringsutvikling og vekst. Det har vokst frem en mer variert næringsstruktur som har bidratt til at flere er i arbeid og til bedre levekår.

Fokus på sosial bærekraft har ført til at de menneskelige ressursene i landsdelen tas i bruk fullt ut. Arbeidslivet verdsetter kompetanse og utdanning uavhengig av funksjonsvariasjoner og minoritetstilhørighet, og hovedregelen er hele stillinger, uavhengig av kjønn og yrkesgruppe.

Høy kompetanse gjør at naturressurser brukes på en bærekraftig måte til å skape nye og framtidrettede produkter, løsninger og tjenester. Agders store tilgang på regulbar og fornybar kraft har forsterket posisjonen som en ledende energiregion og en kompetanseregion for fremtidens produksjon, distribusjon og bruk av energi.

En bevisst satsing på lokale kompetansemiljøer knyttet til skog- og trenæringen har skapt sysselsetting der ressursene er. Landsdelen leder an i satsing på klima- og miljøsmarte byggemetoder med stort fokus på fornybare råstoffer og bygging i tre. Jordbruket på Agder har innen noen nisjer utviklet seg til å bli nasjonalt ledende, og satsing på lokal mat og lokale råvarer har bidratt til økt verdiskaping, også i de mindre sentrale delene av Agder.

Den eksportrettede prosess- og leverandørindustrien i Agder er verdensledende, både teknologisk og miljømessig. Regionens sterke kompetanse og teknologi fra olje, gass og maritim sektor er videreutviklet til nye vekstnæringer i havrommet. Den rike tilgangen på marine ressurser har skapt både arbeidsplasser og styrket de marine kunnskapsmiljøene. Verdien av fisk, oppdrett og videreforedling av marine arter har økt betydelig.

Agder leder an innenfor e-helse og velferdsteknologi, der det er utviklet og tatt i bruk innovative helsetjenester gjennom tett samhandling mellom offentlig og privat sektor, forskningsmiljøer, tjenestetilbydere og brukere. Offentlig sektor på Agder leverer også helhetlige tjenester på andre områder, og viser stor omstillingsevne med bakgrunn i digitalisering. Innovative offentlige anskaffelser og innkjøp bidrar til kompetanseutvikling og nye løsninger, produkter og tjenester.

Agder har en sterk entreprenørskapskultur med gode vilkår for vekstkraftige gründerbedrifter. Det er etablert flere arenaer for idé- og produktutvikling. Næringsliv og gründerere finner lett frem i tilbudet av virkemidler for forskning, utvikling og innovasjon. Samhandlingen mellom næringslivet og internasjonale aktører har forsterket seg ytterligere. Samlet bidrar dette til å trekke investorer, nye bedrifter, kunnskaps- og teknologipartnere til regionen.

4.3.1 Flere vekstkraftige små og mellomstore bedrifter er etablert.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Øke bruk av innovative og bærekraftige offentlige anskaffelser.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Økonomi og styring
Ta inn entreprenørskap i hele utdanningsløpet.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Utdanning

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Videreutvikle virkemidler for innovasjon og næringsutvikling.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Styrke arbeidet med entreprenørskap og innovasjon knyttet til mer klimavennlig og bærekraftig forretningsutvikling og sirkulær økonomi.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Utvikle entreprenørskap og bærekraftig vekst rundt de etablerte industriklyngene.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

4.3.2 Det er høyere sysselsettingsvekst enn i landet forøvrig, med fokus på nye potensialer for bærekraftig verdiskaping.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Mobilisere næringslivet og offentlig sektor til økt forskning, utvikling og innovasjon og øke deltakelsen i internasjonale samarbeidsprosjekter og forskningsprogrammer.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Regionplan 2030
Utvikle og ta i bruk velferdsteknologiske løsninger.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Regionplan 2030

4.3.3 Næringsstrukturen er mer variert og preget av godt samarbeid med akademisk og offentlig sektor.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Legge til rette for kompetanseoverføring og økt nasjonalt og internasjonalt samarbeid mellom næringsklyngene og bedriftsnettverk.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Støtte opp om teknologioverføring og kompetanseutvikling på tvers av sektorer og bransjer.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Styrke arenaer for kommersialisering og videreutvikling av ideer og produkter.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Videreutvikle reiselivs- og opplevelsesindustrien, blant annet ved å stimulere til felles produktutvikling og nye, sammenhengende verdikjeder.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Posisjonere Agder som en region som er sterk i praktisk bruk av kunstig intelligens.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Innovasjon og organisasjonsutvikling

4.3.4 Verdiskaping er basert på bærekraftig bruk av menneskelige ressurser og naturressurser.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Kartlegge muligheter og utvikle bærekraftig verdiskaping på bakgrunn av kunnskap om naturressurser og kulturverdier.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Ivareta landskap, naturmangfold, friluftsområder, landbruksområder, strandsonen og kulturmiljø for fremtidige generasjoner gjennom utvikling, bruk og vern.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Regionplan 2030
Utvikle kompetansesentre og bedriftsnettverk for blå og grønn verdiskaping.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Legge til rette for bærekraftig utvikling og utbygging av fornybare energikilder, med ivaretagelse av sårbare og uberørte naturverdier. Regulerbar kraft og overføringskapasitet prioriteres, og det tas hensyn til viktige naturverdier.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Regionplan 2030
Støtte opp om bærekraftig datalagring og dataprosessering på Agder.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Støtte opp om effektiv energibruk.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Regionplan 2030
Jobbe målrettet for heltidskultur og likestilt arbeidsliv.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Innovasjon og organisasjonsutvikling
Bruke fylkeskommunens innkjøpsmakt med hensyn til seriositetsbestemmelser og klimautfordringer.	Virksomhetsplan	Utføres i sin helhet av fylkeskommunen.	Økonomi og styring

4.4 Utdanning og kompetanse

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder en region som er preget av god helse og høy deltakelse i arbeidslivet. Flere kvinner jobber heltid og flere kvinner har lederstillinger.

Flere innvandrere og mennesker med nedsatt funksjonsevne er i jobb. Innvandrernes kompetanse og erfaring er tatt i bruk og bidrar til nytenkning og innovasjon både i privat og offentlig sektor.

Det er svært få arbeidsledige og unge uføre, og flere som fullfører utdanning og går rett ut i heltidsjobb. Sosiale forskjeller i gjennomføring av høyere utdanning er sterkt redusert.

Barn, elever og studenter opplever god sammenheng i hele utdanningsløpet med utdanningsmiljø som fremmer læring, helse og trivsel. Det er høy barnehagedeltakelse i alle grupper av befolkningen.

Trygghet, trivsel og verdsetting av mangfold gir grunnlag for at alle barn og unge får oppfylt sitt potensiale til læring. De som har behov for særskilt oppfølging eller tilrettelegging blir tidlig identifisert og får kvalifisert hjelp. Det er fokus på å gi barn og unge lærelyst og kompetanse som fremmer demokrati, medborgerskap, internasjonal forståelse, god folkehelse, livsmestring og bærekraft. Ansatte i barnehage og skole har nødvendig og oppdatert kompetanse.

Det er en god balanse mellom tilbud og etterspørsel av kompetanse på arbeidsmarkedet. Livslang læring vektlegges for å opprettholde et kompetansenivå som gjenspeiler behovene i næringslivet og i samfunnet for øvrig. Det er et sterkt forsknings- og utviklingssamarbeid mellom høyere utdanningsinstitusjoner, offentlig sektor,

studieforbundene og andre regionale aktører.

Distriktsvennlige og desentraliserte tilbud om høyere utdanning har skapt gode forutsetninger for regional kompetanseutvikling også for de som ikke bor nær de store studiestedene.

4.4.1 Sysselsettingen har økt, særlig for utsatte og marginaliserte grupper.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Legge til rette for at innvandrere kan bygge videre på sin formelle utdanning fra hjemlandet og sikre en formell godkjent utdanning i Norge.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Utdanning
Etablere «Arbeidspraxis-torg» som tilbyr praksisplasser til personer som ønsker seg arbeidserfaring.	Ivaretas av andre parter		Eksterne

4.4.2 Det har skjedd betydelige forbedringer når det gjelder likestilling, inkludering, fysisk og psykisk helse.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Følge opp tiltakene i Veikart for bedre levekår og Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Regionplan 2030
Legge til rette for at innbyggerne kan bruke kollektivtransport til regionens utdanningstilbud.	Virksomhetsplan	Utføres i sin helhet av fylkeskommunen.	Samferdsel og eiendom
Styrke tiltak for å øke andelen mannlige barnehage- og skolelærere, og andelen mannlige ansatte i tradisjonelt sterkt kvinnedominerte yrker som for eksempel helsetjenester.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Regionplan 2030
Videreutvikle skolehelsetjenesten slik at den er tilgjengelig for elevene alle skoledager, også digitalt.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Folkehelse
Videreutvikle skolehelsetjenesten slik at den ivaretar en likeverdig vurdering av psykisk og fysisk helse.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Folkehelse

4.4.3 Barnehager, skoler, høyere utdanning og bedrifter fremmer kultur for læring, helse og trivsel.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Legge til rette for etter- og videreutdanning for ansatte i hele utdanningsløpet.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Utdanning
Innføre rutiner for å sikre at barn, unge og studenter har et trygt og godt barnehage-, skole- og utdanningsmiljø.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Utdanning
Legge til rette for at skolebygg og områdene rundt kan brukes som arena for fritids- og kulturtilbud for alle, for både organisert og egenorganisert aktivitet.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Utdanning
Bruke digitale pedagogiske verktøy i alle barnehager og sørge for at ansatte har nødvendig digital kompetanse.	Ivaretas av andre parter		Eksterne

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Legge til rette for økt leseglede og leseengasjement for barn og unge.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

4.4.4 En høyere andel elever og studenter gjennomfører videregående opplæring, fagskole og høyere utdanning.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Etablere gode rutiner for samarbeid i overgangene gjennom hele utdanningsløpet.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Utdanning
Styrke overgangen mellom videregående opplæring og arbeidslivet.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Utdanning
Øke bruken av kombinasjonsklasser der elever kan ta grunnopplæring og videregående opplæring samtidig.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Utdanning
Stimulere til økt bruk av fagskoletilbudet.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Utdanning
Videreutvikle distriktsvennlige fagskoletilbud og tilbud om høyere utdanning og kompetanseheving.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Utdanning

4.4.5 Det er god balanse mellom tilbud og etterspørsel etter kompetanse i det regionale arbeidsmarkedet.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Øke antall læreplasser innen utdanningsprogram hvor det er behov for arbeidskraft.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Utdanning
Videreutvikle fleksible etter- og videreutdanningstilbud basert på arbeidslivets behov for ny kompetanse.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Utdanning
Kartlegge behovet for kompetanse i rådgivertjenesten, spesielt innen karriereveiledning, og gjennomføre kompetansehevingstiltak som møter elevenes behov for å ta gode karriere- og utdanningsvalg.	Økonomiplan	Utføres i sin helhet av fylkeskommunen.	Utdanning
Jobbe for at Sørlandet sykehus oppnår kvalitet på nivå med et universitetssykehus.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Regionplan 2030
Etablere tett dialog mellom arbeidsliv og tilbydere av utdanning om behovene for kompetanse i arbeidslivet (spesielt yrkesfagsutdanning og høyere utdanning).	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Regionplan 2030
Samarbeide om utvikling og utprøving av nye lærefag.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Utdanning
Legge til rette for at studenter i høyere utdanning har gode tilbud om kobling til arbeidslivet.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Samarbeide om å få flere offentlige- og næringslivs ph.d.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Innovasjon og organisasjonsutvikling
Utvikle utdanningsløp for velferdsteknologi og digitalisering.	Ivaretas av andre parter		Eksterne

4.4.6 Agder er internasjonalt anerkjent som kompetanseregion for fremtidens produksjon, distribusjon og bruk av energi.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Tilby målrettet utdanning når det gjelder kompetansebehovene knyttet til "Electric Region Agder" på videregående skoler, universitet og høyskoler.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Utdanning

4.4.7 Agder har en sterk internasjonal orientering i undervisningen på alle nivå.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Elever, lærlinger, studenter og lærere får tilbud om deltakelse i internasjonale utvekslingsordninger.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Regionplan 2030

4.5 Transport og kommunikasjon

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder en foregangsregion for reduksjon av klimagassutslipp og forurensning gjennom en elektrisering av hele transportsektoren. Nødvendig infrastruktur for et fullelektrisk samfunn er bygd ut, mens informasjons- og kommunikasjonsteknologi har gjort det enkelt å velge den mest klimavennlige løsningen for innbyggerne og besøkende.

Nye fleksible mobilitetsløsninger har bidratt til å dempe veksten i personbiltrafikken i både byer og distrikter. I byregionene er personbiltrafikken redusert, noe som har gitt et renere bymiljø, mindre støy og bedre vilkår for næringstrafikken. Kollektivtilbudet er utvidet, er tilpasset felles bo- og arbeidsmarkeder, og har nullutslippsløsninger som tilfredsstillende kravene til fremkommelighet og sømløs mobilitet.

Kollektivtilbudet og gang- og sykkelveger er universell utformet. Det er enkelt å reise kollektivt, gå og sykle til daglige gjøremål. Økt fysisk hverdagsaktivitet har bidratt til bedre folkehelse. Agder har oppnådd nasjonale målsettinger om å redusere antall drepte og hardt skadde i trafikken.

Agder har et effektivt hovedvegnett med tilførselsveger som knytter regionen sammen. Investeringer i og vedlikehold av fylkesvegene har økt. Infrastruktur for godstransport er effektiv og miljøvennlig med gode koblinger mellom veg, bane, sjø og luft. Et styrket havnesamarbeid, kapasitetsøkninger på sporet og nasjonale støtteordninger for godsoverføring har ført til bedre vilkår for godstransport på sjø og jernbane. Realiseringen av Sørvestbanen er godt i gang.

Transporttilbudet til og fra utlandet er godt tilpasset behovet. Systematisk utbygging av digital infrastruktur har vært en drivkraft for utviklingen av landsdelen.

Klimatilpasning er innarbeidet i all planlegging. Skadeomfanget på

kommunikasjonsinfrastruktur som følge av ekstremvær er betydelig redusert. Samfunnssikkerhet og beredskap er samordnet mellom kommune, fylke og stat, noe som har bidratt til et robust kraft- og telekommunikasjonsnett.

4.5.1 Transportbehovet på Agder er redusert.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
All utbygging skjer etter prinsippene om samordnet bolig-, areal- og transportplanlegging.	Ivaretas av andre parter		Eksterne
Bygge ut digital infrastruktur som bidrar til å redusere transportbehovet og effektivisere leveransen av tjenester.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom

4.5.2 Der er etablert miljøvennlige, effektive, sikre og universell utformede mobilitetsløsninger.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Sikre regional og statlig finansiering av infrastruktur for miljøvennlig transport og innfasing av fremtidsrettede løsninger.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom
Definere og etablere sammenhengende transportkorridorer for hele Agder, med effektive knutepunkter for person- og godstransport.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Samferdsel og eiendom
Sikre nasjonale og internasjonale transportforbindelser med god tilkobling til EUs hovedtransportnettverk gjennom Jyllandkorridoren.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom
Samarbeide om prioritering og gjennomføring av godstiltak på Agder.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom
Realisere utbygging av E18 og E39 med firefelts motorveistandard gjennom hele regionen og Rv 9 med gul midtstripe til Hovden. Oppgradere Rv 41 og Fv 42 som hovedvei for distriktene.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom
Redusere antall ulykker gjennom holdningsskapende arbeid og utbedringstiltak på vei og trafikkmiljø.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Samferdsel og eiendom
Ta i bruk mobilitetsløsninger for å ivareta befolkningens transportbehov i spredtbygde områder hvor det ikke er marked for konvensjonelle tjenester.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Samferdsel og eiendom
Prioritere gang- og sykkelveier langs skoleveier, slik at trafiksikkerheten til skolebarn styrkes.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Samferdsel og eiendom

4.5.3 infrastruktur for et lavutslippssamfunn er bygd ut.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Arbeide aktivt for å videreutvikle dagens tilbud på jernbanen med sammenkobling av Sørlandsbanen og Vestfoldbanen og på sikt få realisert Sørvestbanen, en kystnær jernbane mellom Oslo og Stavanger.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Bygge ut en stabil og robust kraftinfrastruktur for klimavennlig mobilitet.	Ivaretas av andre parter		Eksterne
Iverksette tiltak for at transportsektoren blir utslippsfri.	Ivaretas av andre parter		Eksterne
Iverksette tiltak for å redusere utslipp fra bygging, drift og vedlikehold av vei.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Samferdsel og eiendom

4.5.4 Andelen reiser som foretas til fots, med sykkel og med kollektiv er økt.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Prioritere gang- og sykkelveier i areal- og transportplanlegging, slik at det blir mer attraktivt å gå og sykle.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Samferdsel og eiendom
Styrke tverretattlig samarbeid for å forbedre kollektivtransportens fremkommelighet og attraktivitet.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Analyse og plan

4.5.5 Infrastruktur for transport og kommunikasjon er tilpasset klimaendringer og ekstremisituasjoner.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Forebygge uønskede hendelser innen transportsektoren og minske følgene av disse.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom
Sikre samfunnets behov for transport og kommunikasjon ved kriser.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom
Koordinere beredskapsinnsatsen på tvers av kommunegrensene.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom
Oppdatere risiko- og sårbarhetsanalyser som tar hensyn til klimaendringer.	Økonomiplan	Utføres i sin helhet av fylkeskommunen.	Samferdsel og eiendom
Sørge for at viktig transportinfrastruktur er skred- og flomsikret.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom
Ta i bruk ny teknologi og øke samarbeidet om å dele data for å bli bedre forberedt på ekstremisituasjoner.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Samferdsel og eiendom

4.5.6 Digital infrastruktur er robust, har god kapasitet og internasjonal tilknytning.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Bygge ut en stabil og robust fiberinfrastruktur (bredbånd, mobilnett) og etablere flere sammenhengende fiberkabler til og fra Agder, inkludert internasjonale sjøfiberforbindelser.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom
Legge til rette for fremtidsrettede digitale løsninger for alle husstander og bedrifter.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom

4.5.7 Planlegging av arealbruk og transportsystem skal fremme en bærekraftig samfunnsutvikling.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Bruke innovative planleggingsmodeller.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har hovedansvaret.	Samferdsel og eiendom

4.5.8 Agder er forberedt på fremtidens transportløsninger.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Iverksette tiltak for bruk av autonome transportløsninger.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom

4.6 Kultur

Fremtidsbilde Agder

I 2030 er Agder internasjonalt kjent som en nyskapende og mangfoldig kulturregion med en kunnskapsbasert kulturpolitikk. Frivillig og offentlig sektor, academia og næringsliv samarbeider målrettet for å styrke forskning og kunstnerisk utviklingsarbeid, og eksperimenterer med nye samarbeidsformer i regionen, nasjonalt og internasjonalt. Samarbeidet har utløst kulturens potensial for å skape regional stolthet, sosial inkludering og økonomisk utvikling. Dette reflekteres i tilbudet innen kunst, idrett og kulturarv, hvor alle kommuner har godt utbygd infrastruktur for dette, og alle innbyggere har like muligheter for å delta og utvikle egne kreative evner og talenter.

Kulturinstitusjoner, idrettsarenaer, museer, og en unik kulturarv gjør Agder til et attraktivt reisemål som trekker et voksende antall besøkende fra inn- og utlandet. Det er et omfattende klyngesamarbeid mellom kultursektor og reiseliv som er ledende innenfor teknologisk utvikling.

Fleksible tilbud av produksjons- og øvingslokaler og opplæring i entreprenørskap, gjør regionen særlig attraktiv for kunstnere, kulturarbeidere og kreative næringer. Vitale miljøer ved og rundt universitetet, kulturinstitusjonene og kompetansesentrene gjør det attraktivt for nyutdannede innen praktiske og estetiske fag å bli boende på Agder. Den høye kunstnertettheten gir god tilgang til kunstnerisk og kreativ kompetanse som stimulerer fritidskulturlivet, skoleverket og næringslivet.

Kommunene har styrket den kulturelle infrastrukturen. Kultur- og idrettsanlegg er sentrale arenaer for sosialt fellesskap, breddeaktivitet og talentutvikling. Innsatsen har gitt innbyggerne bedre livskvalitet og bedre helse, og har bidratt til en god inkludering av innvandrerbefolkningen.

Kulturlivet er beriket med impulser fra utlandet. Flere kunstnere, forfattere og musikere fra Agder stiller ut, opptrer eller blir publisert i utlandet, og flere kulturinstitusjoner, festivaler og idrettsarrangementer har et internasjonalt tilsnitt.

God forvaltning av verdifull kystkultur og kulturarv i indre bygder styrker den regionale identiteten og stoltheten. Utviklingen i de historiske bysentrene skjer med utgangspunkt i

kulturhistoriske verdier. Ny bruk og gjenbruk av verneverdige bygg bidrar til god klima- og miljøforvaltning. Museene forvalter antikvariske bygg og formidler regionens historie. I tillegg har bevisstheten av samtidsarkitektur som kulturverdi økt. Med faglig støtte fra regionens bygningsvernssentre fungerer håndverkermiljøene som gode ambassadører for kulturminnevernet.

4.6.1 Kultursektorens aktivitet innen forskning og utvikling er over landsgjennomsnittet.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Innarbeide strategier for å øke forsknings- og utviklingsaktivitet innen kultursektoren i relevante planer og styringsdokumenter.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Legge til rette for etter- og videreutdanning innen kunst- og kulturfag.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Sikre praktiske og estetiske fag i hele læringsforløpet - fra barnehage til universitetsnivå.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

4.6.2 Tettheten av kunstnere og kulturarbeidere er den høyeste i landet utenfor Oslo.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Legge til rette for at offentlige bygg og lokaler brukes aktivt for å tilby kunstnere og kulturarbeidere verksteder, atelierer, studioer, residensordninger o.l. til rimelig husleie.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Utvikle, styrke og samordne tilskudds- og stipendordninger for kunstnere og kulturarbeidere.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Etablere flere undervisningstilbud i entreprenørskap for kunstnere og kulturarbeidere.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Stimulere utvikling av digitale kreative næringer og ulike former for digital kultur.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Legge til rette for økt bruk at kunstnere og kulturarbeidere i offentlige prosjekter og prosesser.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Videreutvikle store regionale kulturinstitusjoner med nasjonal betydning.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

4.6.3 Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har økt.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Jobbe aktivt for at uthavnene og Setesdalskulturen oppnår UNESCO verdensarv-status.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Etablere og videreutvikle bygningsvernentre.	Årsbudsjett	Utføres i sin helhet av fylkeskommunen.	Næring, kultur og kulturminnevern
Utvikle modeller for samskaping mellom aktørene innen immateriell kulturarv.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Jobbe for at riksvei 9 gjennom Setesdal får status som nasjonal turistvei.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Samferdsel og eiendom
Styrke samarbeidet med frivillig sektor om kulturminnevern.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

4.6.4 Samarbeidet mellom kultursektoren og reiselivet om kulturturisme har oppnådd nasjonal status.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Arbeide for at næringsklyngen for reiseliv, kultur og opplevelser (USUS) blir tatt opp i det nasjonale klyngeprogrammet eller oppnår tilsvarende nasjonal posisjon.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Tilrettelegge kulturelle satsinger og regionens kulturarv for helhetlig attraksjonsutvikling.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Igangsette prosjekter for å utvikle digital kompetanse som kan skape nye kunstneriske uttrykk, levende formidling og nye arbeidsformer.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Markedsføre forfattere og kunstnere fra Agder med internasjonal status som grunnlag for reiselivsutvikling.	Årsbudsjett	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

4.6.5 Alle innbyggere har muligheter til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Utrede muligheter for utvikling og finansiering av gode digitale løsninger for å øke barns og unges deltakelse på kulturelle møteplasser.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern
Gi elever på flere videregående skoler tilbud om å velge fag innen idrett, også på yrkesforberedende utdanningsprogram.	Økonomiplan	Utføres i sin helhet av fylkeskommunen.	Utdanning
Gjennomføre årlige dialogmøter mellom offentlig sektor, frivillig sektor, profesjonelle fagmiljøer, næringslivsaktører m.fl.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

4.6.6 Alle innbyggere opplever å ha god tilgang til et bredt spekter av kultur- og idrettstilbud i nærområdet.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Videreutvikle bibliotek, museer, kulturskoler, ungdomshus, fritidsklubber og idrettsanlegg som arenaer for aktivitet, læring, debatt, mangfold og inkludering.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Næring, kultur og kulturminnevern

4.6.7 Frivillighet er drivkraft i videreutviklingen av Agders kultur- og idrettsliv.

Veien til målet	Følges opp i	Utføres	Hovedansvar
Legg til rette for at lag og foreninger kan benytte offentlige lokaler, idrettshaller og idrettsanlegg uten kostnader eller til meget gunstig leie.	Økonomiplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Utdanning
Sikre deltakelse fra ulike grupper i befolkningen i frivillige kulturaktiviteter.	Virksomhetsplan	Utføres i samarbeid med eksterne, hvor fylkeskommunen har delansvar.	Folkehelse

5 Økonomisk strategi

Ny kommunelov stiller krav til at fylkestinget må definere finansielle måltall for å sikre bevissthet og åpenhet om fylkeskommunens økonomi. Hovedpoenget med bestemmelsen i kommuneloven er å sikre god økonomisk handleevne på lang sikt, og ikke bare i økonomiplanperioden.

Følgende beslutningsmomenter legges til grunn for god handleevne utover planperioden:

- Langsiktige prioriteringer og porteføljestyring
- Drifts-/egenfinansiering av investeringer
- Tilstrekkelig driftsmidler til planlagt vedlikehold, og avsetning til utvikling av eiendom som tilfredsstillende fremtidig bruk

Følgende nøkkeltall skal sikre en god økonomiforvaltning:

Netto driftsresultat

- Brukes som et mål for økonomisk handlefrihet i kommunesektoren, og er et uttrykk for hvor mye som kan brukes til avsetninger og investeringer.
- Teknisk beregningsutvalg (TBU) anbefaler at dette ligger på minst 4 prosent, og vi anbefaler at vi tilpasser drift og investeringsnivå til at denne målsetningen kan nås så raskt som mulig.

Disposisjonsfond

- Er ubundne oppsparte midler som kan brukes til å dekke svingninger i inntekter og uforutsette kostnader.
- Det er brukt totalt 134 mill. kroner av disse midlene fra 2020 til 2023 for å kunne legge frem en økonomiplan i balanse.
- Det anbefales at man tilstreber at fondet ligger på 5 prosent av driftsinntektene ved utgangen av planperioden.

Gjeldsgrad og grense for låneopptak

- TBU anbefaler et bærekraftig nivå på gjeld på maksimalt 50-60 prosent av driftsinntektene.
- Høy driftsfinansiering av investeringen er en forutsetning for et ekspansivt investeringsprogram.
- I forbindelse med fremlegging av rullering av *Handlingsprogram for fylkesveg 2021-2024* og *Skolebruksplan 2030* til fylkestinget i 2020, vil det også bli lagt fram anbefalt nivå for gjeldsgrad og maksimal grense for låneopptak frem mot 2030.

5 Hovedoversikt – Drift 2020-2023

Tall i kr. 1000

	2020	2021	2022	2023
Rammetilskudd	-2 437 600	-2 427 000	-2 410 500	-2 405 200
Inntekts- og formuesskatt	-1 751 800	-1 751 800	-1 751 800	-1 751 800
Andre generelle driftsinntekter	-275 513	-275 771	-275 734	-275 092
Sum inntekter	-4 464 913	-4 454 571	-4 438 034	-4 432 092
Sum bevilgninger drift, netto *)	4 204 458	4 153 288	4 149 288	4 143 288
Avskrivinger	288 500	288 500	288 500	288 500
Sum netto driftsutgifter	4 492 958	4 441 788	4 437 788	4 431 788
Brutto driftsresultat	28 045	-12 783	-246	-304
Renteinntekter	-31 018	-38 418	-38 018	-37 618
Utbytter	-5 200	-5 200	-5 200	-5 200
Renteutgifter	94 071	98 574	101 116	108 895
Avdrag på lån	156 546	170 359	181 543	197 633
Netto finansutgifter	214 399	225 315	239 441	263 710
Motpost avskrivinger	-288 500	-288 500	-288 500	-288 500
Netto driftsresultat	-46 056	-75 968	-49 305	-25 094
<i>Disponering / dekning av netto driftsresultat</i>				
Overføring til investering	89 600	89 800	76 200	76 400
Netto avsetninger til eller bruk av bundne fond	-300	-300	-300	-300
Netto avsetninger til/bruk av disposisjonsfond	-43 244	-13 532	-26 595	-51 006
Dekning av tidligere års merforbruk	0	0	0	0
Sum disponeringer	46 056	75 968	49 305	25 094
Fremført til inndeckning i senere år	0	0	0	0

Merknad:

*) I sum bevilgninger drift netto inngår "Prosjekt innsparing" med 50 mill. kroner i reduserte kostnader hvert år fra 2021

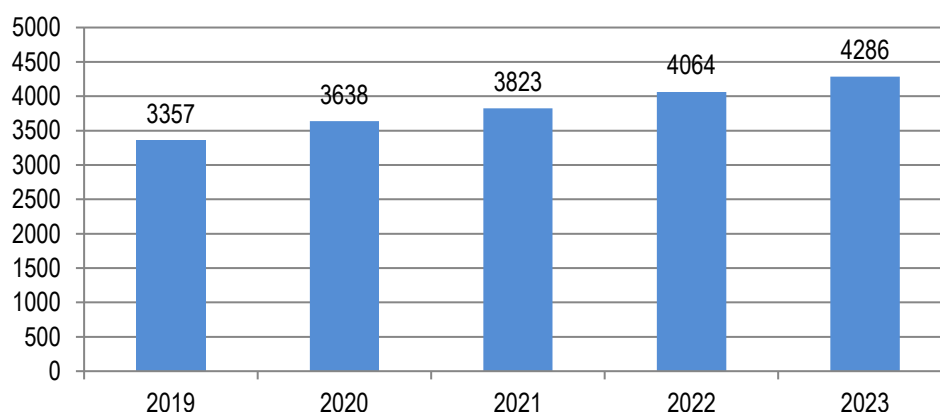
6 Investeringer 2020-2023

Tall i mill. kroner

	2020	2021	2022	2023	Sum
Renteforutsetning	2,5 %	2,5 %	2,4 %	2,4 %	
Utdanning					
Kvadraturen vgs.	56				56
Søgne vgs. - Søgnetunet	28				28
Eilert Sundt vgs. - Lyngdal	1				1
Eilert Sundt vgs. - Farsund	156	144	1		301
Ny Tvedestrand vgs.	135	6			141
Søgne vgs. - Tangvall	25				25
Skolebruksplan Agder	5	20	140	200	365
Ny Fagskolen i Agder		120	74		194
Sum utdanning	406	290	215	200	1 111
Folkehelse/Tannklinikker					
Tannklinikk i Grimstad, utstyr			16		16
Administrasjonsbygg					
Elvegata 4		25	164	109,4	298,4
Fløyheia				25	25
Sum administrasjonsbygg		25	164	134,4	323,4
Infrastruktur					
Damanlegg	2,4	0,6			3
Samferdselspakke 1 forlengelsesavtalen i Kristiansandsregionen.	30				30
Byvekstavtale i Kristiansandsregionen		15	40	40	95
Handlingsprogram for fylkesveg	210	210	210	210	840
Sum infrastruktur	242,4	225,6	250	250	968
Bompengeprosjekter					
Byvekstavtale i Kristiansandsregionen		10	10	10	30
Listerpakken	5	20			25
Fv 45 i Sirdal	35	13			48
GS-tiltak tidligere Aust Agder	15	15			30
Sum bompengeprosjekter	55	58	10	10	133
Sum investeringer	703,4	598,6	655	594,4	2 551,4

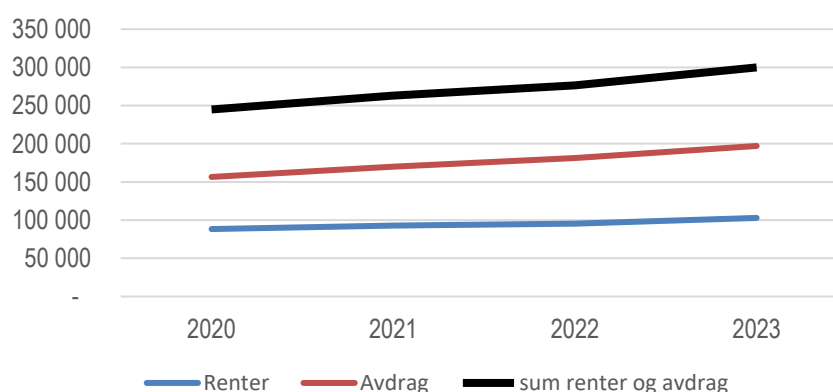
Finansiering					
Bompenger, tilskudd mv.	55	58	44,6	10	167,6
Momskompensasjon	118	97	117	104	436,0
Overføringer fra driftsregnskapet	74	78,2	60,2	50,2	262,6
Netto leieinntekt - Bussanlegg	10,4	10,6	10,8	11	42,8
Salgsinntekt	8,45				8,45
Lån	437,55	354,8	422,4	419,2	1 633,95
Sum finansiering	703,4	598,6	655	594,4	2 551,4

Langsiktig gjeld i mill. kroner

Fra 2020-2023 er det planlagt å ta opp 1,6 mrd. kroner i lån. I løpet av samme periode blir 700 mill. kroner betalt i avdrag, og budsjettert lånegjeld i 2023 er 4,28 mrd. kroner. Høy bruk av lån for å finansiere prosjekter fører til at gjeldsgraden er på 80 % før perioden er over. Dette fører til høye rente- og avdragskostnader.

Renter og avdrag

Fremover må det arbeides aktivt for å prioritere prosjektporteføljene i skolebruksplan og handlingsprogram for investeringer i fylkesveg for å nå den økonomiske strategien for fylkeskommunen.

Nedenfor følger en kort beskrivelse, status og milepæler på det enkelte tiltak:

Investeringstiltak	Beskrivelse/status:
Kvadraturen vgs.	• Rehabilitering av blokk A og B iht. pålegg fra Arbeidstilsynet • Oppjustert ramme til 135 mill. kroner i oktober 2019 • Planlagt ferdigstillelse til skolestart i 2020.
Søgne vgs. - Søgnetunet	• Praksisarealer knyttet til programfag for Naturbruk på Søgnetunet, med spesielt fokus på grønt, hest og kjøttproduksjon. • Oppjustert ramme til 75 mill. kroner i oktober 2019 • Planlagt ferdigstillelse til skolestart i 2020.
Eilert Sundt vgs. - Lyngdal	• Utvidelse av skolen ble ferdigstilt til skolestart 2019 • 1 mill. kroner er avsatt til utgifter ved første driftsår • Sluttrapport vil bli utarbeidet høsten 2020.
Eilert Sundt vgs. - Farsund	• To nybygg bygges i en forlengelse av skolen. Noe ombygging i eksisterende lokaler. Entreprenør er kontrahert og byggearbeidene pågår. • Rammen er 384 mill. kroner. • Planlagt ferdigstillelse til skolestart i 2021.
Ny Tvedestrand vgs.	• Etablering av ny videregående skole i Tvedestrand. Prosjektet er et samarbeid med Tvedestrand kommunes planer om etablering av ny idrettshall, utendørs idrettsanlegg og nærmiljøanlegg. • Tidlige ramme var 600 mill. kroner, men har blitt redusert til 580 mill. kr som følge av at usikkerhet og reserver i prosjektrammen er nedjustert med 20 mill. kroner. • Planlagt ferdigstillelse til skolestart i 2020.
Søgne vgs. - Tangvall	• Etablering av ny videregående skole på Tangvall. Prosjektet er et samarbeid med Søgne kommunes planer om etablering av ny ungdomsskole og idrettshall. Prosjektet er i en samspillsfase med entreprenør. • Dette vil komme som en egen politisk sak med mer detaljer for gjennomføring og rammer. • Finansiering av prosjektet fra 2021 til ferdigstillelse av prosjektet, vil måtte tas over avsatte midler til Skolebruksplanen.
Skolebruksplan Agder	• Arbeidet med å utarbeide en felles skolebruksplan for Agder fylkeskommune igangsettes. Skoleprosjekter som ikke er igangsatt vil sees i sammenheng med behov for hele Agder. Dette vil komme som en egen politisk sak 1. halvår 2020.
Ny Fagskolen i Agder	• Etablering av ny samlokalisert fagskole for Agder i Grimstad og ny tannklinikk som en del av prosjektet. Byggestart er utsatt, og frem mot høsten arbeides det med ny anskaffelse av entreprenør og ny politisk behandling. • Ny planlagt ferdigstillelse til skolestart i 2022.
Tannklinikk i Grimstad	• Investering i utstyr i forbindelse med tannklinikk som bygges i Grimstad.

Elvegata 4	• Nytt fylkeshus i Agder: Det er politisk besluttet å gjennomføre en arkitektkonkurranse for fylkeshuset i Agder. Når resultatet av arkitektkonkurransen er gjennomført, vil dette fremlegges som en ny politisk sak med tilhørende kostnads kalkyle. • Ved en eventuell realisering, vil dagens leieutgifter i Tordenskjoldsgate 65 bidra til finansiering av renter og avdrag når leieavtalen opphører. • Potensiell ferdigstillelse 2023.
Fløyheia	• Administrasjonsbygg Fløyheia: Det er behov for oppgraderinger og tilpasninger av eksisterende lokaler ved Fløyheia. Deler av eiendommen vil bli fremleid til eksterne, og vil bidra med leieinntekter.
Damanlegg	• I Baneheia er det vurdert at 3 av 6 damanlegg må rehabiliteres. Dette er nødvendig med tanke på at oversvømmelse ved spesielt to av damanleggene kan berøre sykehuset i Kristiansand. 3 mill. kroner er avsatt for å planlegge og starte tiltakene, ny kostnadsramme for å fullføre rehabiliteringen vil komme som ny politisk sak.
Samferdselspakke 1 forlengelsesavtalen i Kristiansandsregionen.	• Det er avsatt 30 mill. kroner til gjennomføring av prosjekter som siste del av fylkeskommunen sin egenandel i forlengelsessaken.
Byvekstavtale i Kristiansandsregionen	• Det er avsatt midler i planperioden for en eventuell ny byvekstavtale for Kristiansandsregionen.
Handlingsprogram for fylkesveg	• Handlingsprogrammene for begge fylkene er satt i en felles handlingsplan, som er kraftig kuttet i omfang, slik at flere vedtatte prosjekter ikke har fått budsjett i 2020. Igangsatte prosjekter vil få tilstrekkelig budsjett for å kunne videreføres. I tabellen under vises tiltakene som har fått budsjett i 2020. • Arbeidet med å utarbeide et felles handlingsprogram for Agder fylkeskommune igangsettes. Dette vil komme som en egen politisk sak i 2020.
Byvekstavtale i Kristiansandsregionen (Bompenger)	• Det er avsatt 10 mill. kroner i bompenger som en ekstern finansiering av prosjekter på fylkeskommunal grunn dersom byvekstavtalen blir vedtatt.
GS-tiltak - tidligere Aust Agder (Bompenger)	• Overskytende midler fra bompengeneinnkreving er vedtatt til å benyttes til fv 420, GSV Ågre bru –Tjore i Grimstad og noen småprosjekter i Gjerstad kommune.
Fv 45 i Sirdal (Bompenger)	• Tidlig i 2020 vil del 1 av prosjektet utlyses, med opsjon på del 2. Forventet oppstart etter påske 2020. • Del 1 skal bedre trafiksikkerheten og fremkommeligheten i "GP-krysset" med rundkjøring og 200 meter GS-veg mot Tjørhomfjellet.
Listerpakken (Bompenger)	• Overskytende midler fra bompengeneinnkreving er utbetalt til fylkeskommunen i 2019. Styringsgruppen vil komme med politisk sak om hvordan midlene skal benyttes.

6.1 Handlingsprogram – Fylkesveg

Alle tall i mill. kr

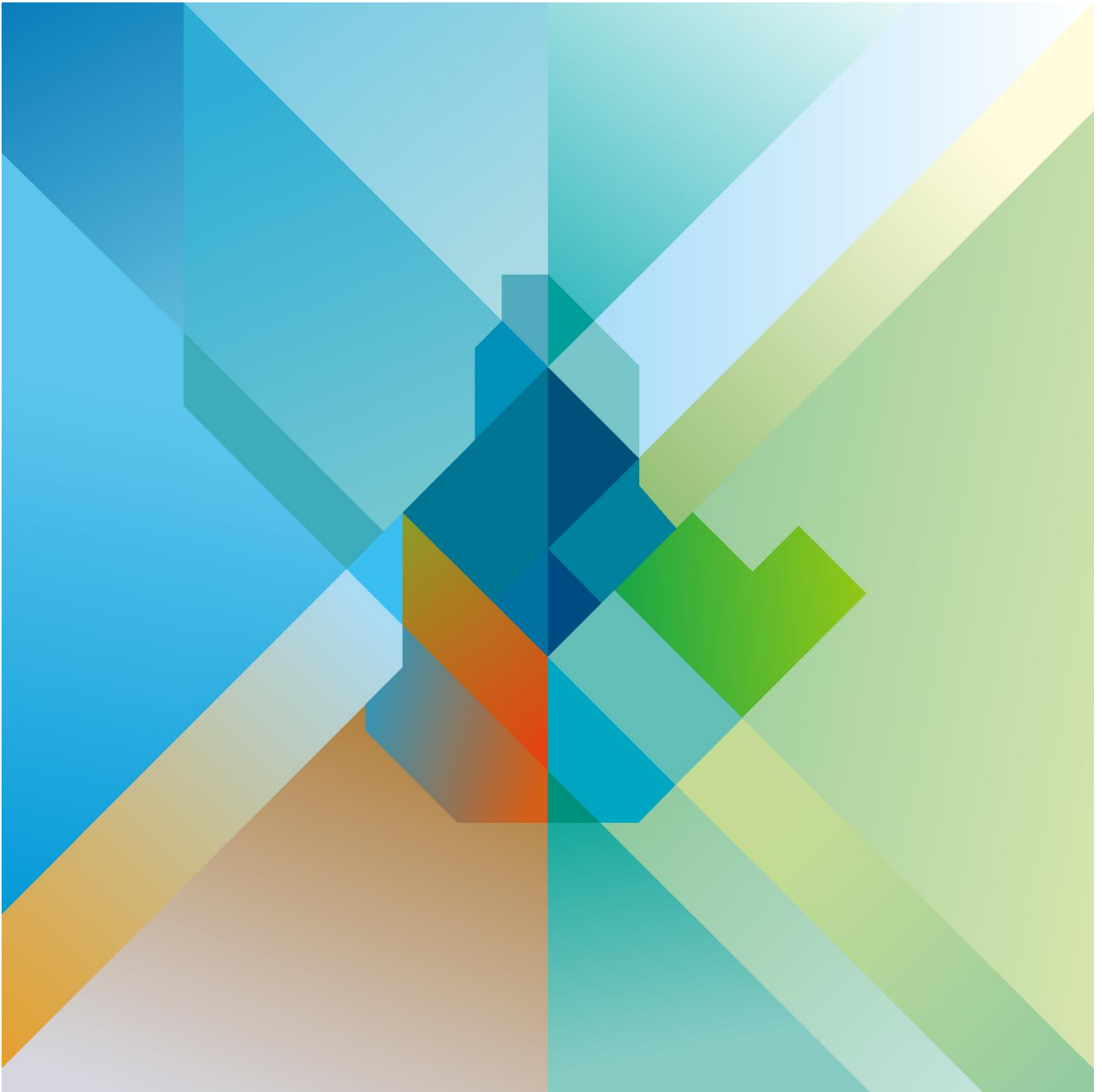
Nr.	Prog.	Tiltak	Kommune	2020	Beskrivelse/status:
1	Pl.Gr.	Diverse planlegging		8	Programområdet omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket
2	Pl.Gr.	Diverse grunnerverv		1,5	Programområdet omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket
3	TS	Rekkverk og TS-tiltak		17,5	Programområdet omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket
4	Koll.	Kollektivtiltak		10	Programområdet omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket
5	Utb.	Fast dekke på grusveger		4	Programområdet omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket
6	Ras	Skredsikring		2	Programområdet omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket. I tillegg er statlige rassikringsmidler på 20 mill. kroner tildelt i 2020 (Vest-Agder) og benyttes til øremerkede rassikringsprosjekter. I 2021 får vi 4 mill. kroner i øremerkede statlige rassikringsmidler (Aust Agder).
7	Utb.	Fornyning av vegfundament og utstyr		12	Programområdet omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket, for å ivareta vegkapitalen.
8	Miljø	Miljø- og støytiltak		1	Programområdet omfatter små og mellomstore prosjekter i fylket
9	Utb.	Oppgradering av tunneler		7	Oppgradering av fv 457 Flekkerøytunellen har fått utsettelse etter EU's tunneldirektiv til 2021. 5 mill. kroner er avsatt til forberedende arbeid.
10	Utb.	Fv 410 Ny veg til Arendal havn	Arendal	3	Samarbeidsprosjekt med Arendal Kommune om å bygge ny veg til Arendal Havn. Ferdigstilling av prosjektet blir en del av rullering av handlingsprogrammet.
11	Utb.	Fv 409 Krøgenes - Tromøybrua	Arendal	5	Sluttfinansiering av veg og GS mellom Krøgenes og Tromøybrua i Arendal som ble åpnet i slutten av 2019.
12	Bru	Fv 126 Stien bru	Froland	2	Ferdigstilling og sluttfinansiering av Stien bru som ble ødelagt av flom i 2017.
13	Kai	Ferjeleier Hidra og Andabeløy	Flekkefjord	5	Hidra og Andabeløy-sambandet skal bli elektrisk når eksisterende avtale avsluttes. Prosjektet innebærer å oppgradere ferjekaiene for elektrisk ferjesamband. Detaljprosjektering er påbegynt, og det vil komme en politisk sak med omfang av prosjektet og projektramme.
14	Utb.	Fv 410 Grenstøl - Glastad	Tvedestrand	10	Sluttfinansiering av veg med tilhørende GS mellom Grenstøl og Glastad som ble åpnet helt i slutten av 2019. Prosjektramme 85 mill. kroner.
15	G/S	Fv 460 Rødberg - Snik	Lindesnes	17,5	Bygging av 900 meter GS-veg for trafiksikker ferdsel mellom Rødberg og Snik. Prosjektramme 26,5 mill. kroner og ferdigstilling er mai 2020.
16	Utb.	Fv 415 Fiane - Simonstad	Åmli	11	Det er vedtatt en samlet reguleringsplan for de tre delpasellene Selsåvatn – Myrvang, Myrvang – Foløya og Foløya – Simonstad i 2019. Kostnadsoverslaget

					er på rundt 200 mill. kroner. Finansiering for å ferdigstille prosjektet blir en del av rullering av handlingsprogrammet.
17	Bru	Fv 457 Stokkeland bru	Søgne	13	Erosjonssikring av området rundt Stokkeland bru er under arbeid og ferdigstilles i 2020. Dette prosjektet innebærer ikke bygging av ny bru over Sogndalselven som må bli en del av rullering av handlingsprogrammet.
18	Bru	Fv 804 Fedåna bru	Kvinesdal	1	Ferdigstillelse og sluttfinansiering av Fedåna bru som ble ødelagt av ekstremvær i 2015.
19	Utb.	Fv 411 Laget - Bergendal	Tvedestrand	2	Bygging av ny veg på 450 meter ved Svinbutjenn. Sam Eyde vgs. gjennomfører prosjektet som en del av opplæring for anleggsmaskinførerlinja. Planlagt ferdigstillelse våren 2021. 2 mill. kroner i årlig bevilgning frem til ferdigstillelse.
20	GS	Fv 42 Eiken ferier. - Tveitosen	Hægebosta d	21,5	Bygging av 1900 meter GS-veg for sammenkobling av GS-anlegg i nord og sørenden av anlegget. Prosjektramme er 30 mill. kroner. Ferdigstilles i 2020.
21	Utb./ TS/GS	Fv 203/230 GS-veg og utbedring mot Strømsviga	Mandal	26	Realisering av rekkefølgekrav for GS-veg og utbedring av fv 203 fra Jåbekk mot Strømsviga for å bedre trafikksikkerheten. Prosjektet ferdigstilles sommeren 2020.
22	GS	Fv 42 Blakstadheia - Blakstad bru, GS-veg	Froland	3	Bygging av GS-veg med tilskudd fra privat på 8 mill. kroner. Det søkes om statlige midler, og dersom det ikke innvilges skal prosjektet fullfinansieres likt mellom Froland kommune og fylkeskommunen.
23	Utb.	Adkomst Mjåvann fra E39	Songd./Krs.	18	Delfinansiering av ny adkomstveg til industriområdet tilpasset modulvogntog. Total prosjektramme er 69,4 mill. kroner, der fylkeskommunen sin andel er 34,9 mill. kroner. Ferdigstilles i 2022.
24		Sykkelbyttak		9	5 mill. kroner er avsatt til sykkelbyttak i Farsund og Mandal. 2 mill. kroner er avsatt til Arendal og 2 mill. kroner er avsatt til mer generelle sykkelbyttak.
				210	

AGDER
fylkeskommune

Budsjett 2020

7 Inntekter og utgifter, hovedoversikter

7.1 Felles inntekter og utgifter

Felles inntekter og utgifter

Regjeringens forslag til statsbudsjett 2020

Regjeringens forslag til statsbudsjett for 2020 legger opp til en vekst i frie inntekter for kommunesektoren på 1,3 mrd. kroner. Hele veksten tilfaller kommunene. Dette er i samsvar med de signaler som ble gitt i Kommuneproposisjonen for 2020.

I statsbudsjettet 2020 er den kommunale deflatoren, samlet lønns- og prisvekst, anslått til 3,1 prosent, hvorav lønnsveksten utgjør 3,5 prosent og prisveksten 1,9 prosent.

Samtidig med at regionreformen gjennomføres er det utarbeidet et nytt inntektssystem for fylkeskommunene. Agder fylkeskommune er den fylkeskommunen som kommer dårligst ut av omleggingen, med en reduksjon i inntektene på 142,3 mill. kroner sammenlignet med det dagens to fylkeskommuner mottar. Det legges imidlertid inn en kompensasjonsordning der 121 mill. kroner tilføres, slik at den samlede mindreinntekten utgjør 21,3 mill. kroner. Nytt inntektssystem innføres over fire år, og virkningen for 2020 er en reduksjon på om lag 5,4 mill. kroner.

Innlemming av øremerkede tilskudd i rammetilskuddet

I tråd med det som ble varslet i kommuneproposisjonen for 2020 foreslår regjeringen å innlemme en rekke tilskudd i rammetilskuddet. For fylkeskommunene gjelder dette:

- tilskudd til opplæring av lærlinger, praksisbrevkandidater og lære kandidater med spesielle behov
- tilskudd til fylkesvise partnerskap for karriereveiledning
- tilskudd til tidlig karriereveiledning for nyankomne innvandrere
- tilskudd til inkluderende og vekstkraftige lokalsamfunn
- tilskudd til regionale tiltak for utvikling av næringsmiljøer og kompetanse
- tilskudd til skredsikring av fylkesveier
- tilskudd til gang- og sykkelveier

Beløpene knyttet til de ulike ordningene er gitt særskilt fordeling i rammetilskuddet for 2020. Noen av beløpene vil senere bli innarbeidet etter kostnadsnøkkel i inntektssystemet. I de tilfellene der dette blir gjort vil Agder fylkeskommune komme dårligere ut enn det en gjør ved en særskilt fordeling.

Videre er det opprettet en tilskuddsordning for fylkesveier som er viktige for næringstransport. Bevilgningen er avsatt i budsjettet til Samferdselsdepartementet og er på 100 mill. kroner i 2020. En vil undersøke om Agder fylkeskommune har veiinvesteringer i 2020 som kan komme inn under tilskuddsordningen.

Tilleggsproposisjon til statsbudsjettet for 2020

8. november ble det lagt frem en tilleggsproposisjon til statsbudsjettet for 2020 som følge av overføring av administrasjon av fylkesveier fra Statens vegvesen til fylkeskommunene. Av denne proposisjonen fremkommer det at Agder fylkeskommune vil motta 89 228 000 kroner i ekstra rammetilskudd som følge av overføringen. Det fremkommer av tilleggsproposisjonen at midlene er fordelt særskilt mellom fylkeskommunene ut fra ressursbruken til oppgaver knyttet til forvaltning, drift og vedlikehold under sams vegadministrasjon i den enkelte fylkeskommune i 2018.

Prosjektleder har ved utarbeidelsen av budsjettet for 2020 lagt til grunn at alle kostnader knyttet til overtakelsen av oppgavene til sams vegadministrasjon dekkes av økningen i rammetilskuddet. Deler av utgiftene til sams vegadministrasjon dekkes allerede i dag av de to fylkeskommunene via investeringsbudsjettet. Ved utarbeidelsen av budsjettet for 2020 har en ikke skilt mellom ansatte som i dag dekkes over investeringsbudsjettet og andre ansatte som begynner i Agder fylkeskommune fra 1.1.2020. En har derfor lagt til grunn en høyere overføring enn det som fremkommer av tilleggsproposisjonen til statsbudsjettet. Det har også vært vanskelig å få oversikt over alle utgifter knyttet til overføringen.

Prosjektleder vil tidlig i 2020 foreta en gjennomgang av alle forhold rundt dette og vil komme tilbake til det når gjennomgangen er foretatt.

Rentekompensasjon

Rentekompensasjon for transporttiltak i fylkene følger av statsbudsjettet for 2020. Agder fylkeskommune vil motta 16 472 000 kroner innenfor denne ordningen. Det resterende beløpet på i overkant av 3,1 mill. kroner er rentekompensasjon for skoleanlegg. Denne er beregnet ut i fra Husbankens til enhver tid flytende rente. Rentekompensasjonen for skoleanlegg reduseres årlig med stipulerte avdrag over en 20-års periode.

Konsesjonskraftsinntekter

Fylkeskommunen har rettigheter til å ta ut konsesjonskraft for salg i kraftmarkedet fra ulike vassdrag i Agder. Energiprisene har de siste årene økt, noe som gir økte konsesjonskraftsinntekter. I budsjettet for 2020 forventes konsesjonskraftsinntektene å være på 116,005 mill. kroner. Dette beløpet er innarbeidet i hele planperioden.

Finansområdet

Fylkeskommunens innlån vil i tidsrommet 01.01.2020 til 31.12.2020 øke med rundt 12 prosent, fra 3 357 mill. kroner til 3 638 mill. kroner. Det henvises til Økonomiplan 2020–2023, der utviklingen i lånegjeld, rente- og avdragsutgifter samt gjeldsgrad, belyses.

Rentenivået har i 2019 vært lavt og finansmarkedet forventer en flat rentekurve i årene fremover. Fylkeskommunens lån er knyttet opp til NIBOR med tillegg for marginpåslag som bank- og finansinstitusjoner tar når nye lån inngås.

Det er forutsatt et rentenivå på 2,5 prosent i 2020 og i etterfølgende år forventes det relativt flat utvikling i rentekurven. Budsjettet rente ligger noe over nåværende

markedsrente. Dette skyldes at en del av lånegjelden er bundet til eldre fastrenteavtaler. Rente- og avdragsutgiftene som fremkommer av fylkesrådmannens forslag til økonomiplan 2020–2023, vil øke fra 244,8 mill. kroner i 2020 til 300 mill. kroner i 2023. Fylkeskommunen holder seg godt innenfor kommunelovens bestemmelser om maksimal avdragstid.

Langsiktig gjeld uten formidlingslån, utgjør i begynnelsen av økonomiplanperioden 3 357 mill. kroner og forventes å øke til 4 286 mill. kroner ved slutten av 2023. Sammensetningen av gjeldsporteføljen vil bli tilpasset de rammene som er definert i fylkeskommunens reglement for finans- og gjeldsforvaltning for Agder fylkeskommune fra 01.01.2020.

Reglementet legger til rette for å minimere fylkeskommunens finanskostnader ved å utnytte fylkeskommunens fortrinn uten å ta vesentlig finansiell risiko. For gjeldsforvaltningen innebærer dette at fylkeskommunens kredittverdighet benyttes til å oppnå bedre betingelser enn i bank, ved å bruke obligasjons- og sertifikatmarkedet. Agder fylkeskommune har inngått avtale med Bergen Capital Management for rådgivning vedrørende finans- og gjeldsporteføljen. Det legges opp til kortsiktig og langsiktig forvaltning av ledig likviditet.

Likviditetsutvikling

Fylkeskommunens likviditetsbeholdning vil bestå av konsernkonto i bank, kapitalkonto i bank og plassering i pengemarkedsfond. Fylkeskommunen har ingen langsiktige plasseringer. Likviditeten har vært tilfredsstillende i 2019 for begge fylkeskommunene og det forventes stabil likviditet også i 2020 for Agder fylkeskommune.

Samlet saldo på konsernkonto for Aust-Agder og Vest-Agder ligger per utgangen av oktober på 957,3 mill. kroner. Beløpet inkluderer tippemidler og belønningsmidler som har en forsinkelse fra de blir mottatt og til de blir anvendt. Renteinntekter på disse øremerkede midlene skal tilføres den enkelte ordningen og inngår ikke i fylkeskommunens generelle renteinntekter. Overskuddslikviditeten i bank har gjennom året gitt en gjennomsnittlig avkastning på om lag 1,97 prosent.

I tillegg er 629,8 mill. kroner av overskuddslikviditeten plassert på egen kapitalkonto. Renteavkastningen på kapitalkonto omregnet til årsrente er nå på 2,12 prosent. Vest-Agder fylkeskommune har 106,7 mill. kroner plassert i Handelsbankens Høyrentefond per 31.10.2019. Dette fondet investerer i rentebærende papirer tilknyttet det norske rentemarkedet. Fondet investerer i solide kredittobligasjoner og ansvarlige lån i solide nordiske banker (etablert i Norge) og norske finansinstitusjoner. Fondet har fra januar til oktober gitt en avkastning på 3,85 prosent. Plasseringene kan omsettes innen kort tid.

Agder fylkeskommune har hovedbankavtale med Sparebanken 1 SR-bank. Avtalen har varighet frem til 30.9.2020, med opsjon på ett års forlengelse.

7.1.1 Bevilgningsoversikt drift A

Bevilgningsoversikt drift A (hele 1000 kroner)

Beskrivelse	Budsjett 2020
Agder fylkeskommune	
Rammetilskudd	-2 437 600
Inntekts- og formuesskatt	-1 751 800
Eiendomsskatt	0
Andre generelle driftsinntekter	-275 513
SUM GENERELLE DRIFTSINNTEKTER	-4 464 913
Sum bevilgninger drift, netto	4 204 458
Avskrivinger	288 500
SUM NETTO DRIFTSUTGIFTER	4 492 958
BRUTTO DRIFTSRESULTAT	28 045
Renteinntekter	-31 018
Utbytter	-5 200
Gvinster og tap på finansielle omløpsmidler	0
Renteutgifter	94 071
Avdrag på lån	156 546
NETTO FINANSUTGIFTER	214 399
Motpost avskrivinger	-288 500
NETTO DRIFTSRESULTAT	-46 056
Disponering eller dekning av netto driftsresultat	0
Overføring til investering	89 600
Netto avsetninger til eller bruk av bundne fond	-300
Netto avsetninger til eller bruk av disposisjonsfond	-43 244
Dekning av tidligere års merforbruk	0
SUM DISPONERINGERELLER DEKNING AV NETTO DRIFTSRESULTAT	46 056
FREMFØRT TIL INNDEKNING I SENERE ÅR	0

Fordelte utgifter:

	Inntekter	Utgifter	Netto
100 Fylkesrådmannen	-10 000	3 011 000	3 001 000
200 Analyse og plan	0	19 226 000	19 226 000
300 Folkehelse og 310 tannhelsetjenesten	-67 127 000	233 790 000	166 663 000
400 Innovasjon og organisasjonsutvikling	-11 155 000	153 871 000	142 716 000
500 Næring, kultur, kulturminnevern og kulturturisme	-181 374 000	411 060 000	229 686 000
600 Regionplan Agder 2030	-36 169 000	84 316 000	48 147 000
700 Økonomi og styring	-5 119 000	145 855 000	140 736 000
800 Samferdsel og eiendom	-371 968 000	1 602 179 000	1 230 211 000
900 Utdanning	-109 822 000	574 061 000	464 239 000

	Inntekter	Utgifter	Netto
910 Videregående skoler og SMI-skolene	-78 302 000	1 696 341 000	1 618 039 000
Sum	-861 046 000	4 923 710 000	4 062 664 000

7.1.2 Bevilgningsoversikt investering

Bevilgningsoversikt investering A (hele 1000 kroner)

Beskrivelse	Budsjett 2020
Agder fylkeskommune	
Investeringer i varige driftsmidler	703 400
Tilskudd til andres investeringer	0
Investeringer i aksjer og andeler i selskaper	5 200
Utlån av egne midler	0
Avdrag på lån	19 964
SUM INVESTERINGSUTGIFTER	728 564
Kompensasjon for merverdiavgift	-118 000
Tilskudd fra andre	-55 000
Salg av varige driftsmidler	-8 450
Salg av finansielle anleggsmidler	0
Utdeling fra selskaper	0
Mottatte avdrag på utlån av egne midler	-19 964
Bruk av lån	-437 550
SUM INVESTERINGSINNTEKTER	-638 964
Videreutlån	0
Bruk av lån til videreutlån	0
Avdrag på lån til videreutlån	0
Mottatte avdrag på videreutlån	0
NETTO UTGIFTER VIDEREUTLÅN	0
Overføring fra drift	-89 600
Netto avsetninger til eller bruk av bundne investeringsfond	0
Netto avsetninger til eller bruk av ubundet investeringsfond	0
Dekning av tidligere års udekket beløp	0
Sum overføring fra drift og netto avsetninger	-89 600
Fremført til inndeckning i senere år udekket beløp	0

Investeringsbudsjettet for 2020 fordeler seg på følgende investeringsprosjekter:

Tusen kroner	2020
Utdanning	
Miljø- og klimatiltak Kvadraturen vgs.	56 000
Søgne videregående skole – Søgnetunet	28 000

Tusen kroner	2020
Eilert Sundt videregående skole – Lyngdal	1 000
Eilert Sundt videregående skole – Farsund	156 000
Ny videregående skole, Tvedestrand	135 000
Søgne videregående skole – Tangvall	25 000
Skolebruksplan Agder	5 000
Ny fagskole og tannklinikk i Grimstad	-
Sum utdanning	406 000
Egenkapitalinnskudd i KLP	5 200
Infrastruktur	
Damanlegg	2 400
Samferdselspakke 1 forlengelsesavtalen i Kr.regionen	30 000
Handlingsprogram for fylkesvei	210 000
Sum infrastruktur	242 400
Bompengeprosjekter	
GS Aust Agder (bom)	15 000
Listerpakken	5 000
FV 45 i Sirdal	35 000
Sum bompengeprosjekter	55 000
Sum investeringer	708 600

For nærmere omtale av det enkelte prosjekt vises det til investeringskapittelet i økonomiplanen

8 Fylkesrådmannen

Ansvar	Beskrivelse	Totalt budsjett 2020	Årsverk
100000	Fylkesrådmann	3 001 000	1,00
	Sum:	3 001 000	1,00

Det er avsatt 1 mill. kroner til fylkesrådmannens disposisjon.

9 Analyse og plan

Analysearbeidet skal bidra til at Agder har best mulig kunnskapsgrunnlag for beslutninger og planer.

Regionreformen har styrket fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler, og planlegging er et sentralt verktøy for å gi strategisk retning til samfunnsutviklingen.

Utvikling av regionale planer skal basere på gode analyser og bred medvirkning fra kommuner, næringsliv, organisasjoner og innbyggere.

Analyse og plan består av følgende avdelinger med tilhørende økonomiske rammer og bemanning:

Ansvar	Beskrivelse	Totalt budsjett 2020	Årsverk
200001	Fylkesdirektør	1 668 000	1,00
200100	Analyse	6 198 000	5,00
200200	Plan	11 360 000	10,00
	Sum:	19 226 000	17,00

Analyseavdelingen

De globale trendene og utfordringene treffer Agder, og avdeling for analyse skal bidra til å oversette globale og nasjonale utfordringer til regionale utfordringer. Viktige aktiviteter i analyseavdelingen er:

- Geografiske informasjonssystem (GIS)-, statistikk- og analysearbeid
- Formidling og tilgjengeliggjøring av kunnskap

Avdelingen skal samhandle med ulike fagområder internt i fylkeskommunen, men også søke samarbeid med eksterne fagmiljøer i kommuner, klynger, academia, forskningsinstitutt og offentlige samarbeidsparter.

Videre skal en være en ressurs i aktiviteter og prosjekter innenfor ulike fagområder. Avdelingen gjennomfører GIS-analyser internt og eksternt, knyttet til for eksempel demografi, mobilitet, bolig- areal- og transportplanlegging, arealbruk, natur og miljø, transportsystem og ulike samfunnsspørsmål. Avdelingen skal produsere tematiske kart for formidling og presentasjon, bidra i utvikling av innsynsløsninger og løsninger for datafangst og delta i relevant utredningsarbeid. Avdelingen deltar i relevante nettverk, herunder som avtalepart i Norge digitalt, fylkeskommunale nettverk og regionale samarbeid.

Avdelingen leder utarbeidelsen av regionalt kunnskapsgrunnlag, og bistår andre fagmiljø ved etablering, innsamling, systematisering og analyse av statistikk for ulike formål på tvers av organisasjonen, herunder til regionale planer, sektorplaner, prioriterte politikkområder, veikart m.v.

Avdelingen har ansvar for utvikling av statistikkportal og kartinnsynsløsninger for Agder fylkeskommune.

Planavdelingen

Plan- og bygningsloven slår fast at fylkeskommunen er regional planmyndighet. Formålet med planlegging på regionalt nivå er å stimulere den fysiske, miljømessige, helsemessige, økonomiske, sosiale og kulturelle utviklingen i fylket.

Fylkeskommunen er gjennom plan og bygningsloven pålagt å utarbeide en regional planstrategi hvert fjerde år. Denne skal vedtas av fylkestinget senest innen ett år etter konstituering. Planstrategien skal redegjøre for viktige regionale utviklingstrekk og utfordringer, vurdere langsiktige utviklingsmuligheter og ta stilling til hvilke spørsmål som skal tas opp gjennom videre regional planlegging.

Arbeidet med Regional planstrategi skal ferdigstilles innen april 2020. Dette er et viktig arbeid for å avklare hvilke regionale planer som skal gjelde videre for Agder fylkeskommune og hvilke nye planer som skal utarbeides.

Planavdelingen skal gi planfaglig veiledning til kommunene i Agder og ivareta regionale interesser i kommunale planprosesser. Dette skal gjøres gjennom deltakelse i planprosesser, tilrettelegge for samordning gjennom aktivt bruk av planforum og gi formelle uttalelser i plansaker.

Byer, tettsteder og bygdesentre i Agder skal utvikles kompakt og ha inkluderende bomiljøer og møteplasser av høy kvalitet. For å få dette til vil fylkeskommunen bistå kommunene faglig og økonomisk i forbindelse med utarbeidelse av mulighetsstudier, byromsanalyser, grøntstrukturanalyser, visualiseringer og faglige samlinger.

10 Folkehelse

Folkehelse

Folkehelse skal sammen med interne og eksterne samarbeidspartnere jobbe for bedre folkehelse på Agder. Folkehelse er definert som befolkningens helsetilstand og hvordan denne fordeler seg i befolkningen. Folkehelsearbeid er samfunnets totale innsats for å opprettholde, bedre og fremme befolkningens helse gjennom å svekke faktorer som medfører helserisiko, og styrke faktorer som bidrar til bedre helse. Hjemmehavn folkehelse har som hovedansvar å få satt vedtatt Folkehelsestrategi 2018-2025 ut i livet. Folkehelsestrategien har seks satsingsområder:

- Gode nærmiljø
- Mestring og trivsel for alle barn og unge
- Reduserte helseforskjeller blant barn og unge
- Deltakelse i arbeidslivet
- Prioritert innsats der folkehelse- og levekårsutfordringer er størst
- Samordnet folkehelsearbeid

Som en del av folkehelsearbeidet i Agder fylkeskommune, inngår også den offentlige tannhelsetjenesten.

Folkehelse består av følgende avdelinger med tilhørende økonomiske rammer og bemanning:

Ansvar	Ansvar tekst	Netto driftsutgifter	Årsverk
300001	Fylkesdirektør	1 668 000	1,00
300100	Folkehelse	5 326 000	4,00
310300	Tannhelsetjenesten	15 197 000	4,50
3103*	Tannklinikker	144 472 000	179,30
	Sum:	166 663 000	188,80

Bedring av levekårene på Agder er et av våre hovedmål. Fylkeskommunens hovedrolle er å være en pådriver, samt å samordne og koordinere innsatsen i Agders 25 kommuner. Utfordringene overskrider ofte kommunegrensene, hvilket tilsier at vi bør jobbe mot de samme mål samtidig. Det er mange gode felles initiativ som pågår der mange kommuner samarbeider om store prosjekter. Dette arbeidet ønsker vi å videreutvikle samtidig som vi vil se om det er mulig å spisse innsatsen enda mer enn det vi gjør nå.

Folkehelseprogrammet i Agder finansierer i hovedsak av midler fra Helsedirektoratet. I 2020 vil vi motta 8,5 mill. kroner. Helsedirektoratet har etter at prosjektene startet opp forlenget programperioden med et år. Dette innebærer at den bevilgede rammen fordeles over flere år, med lavere utbetalinger enn først forutsatt. Det er derfor behov for å forskuttere tilskuddsmidler til prosjektene med 5,5 mill. kroner for å opprettholde den planlagte aktiviteten og unngå økte utgifter til lønn innen prosjektene knyttet til ett ekstra år. Manglende tilskudd vil bli inntektsført mot utestående krav og innebærer en viss risiko

om ikke Helsedirektoratet følger opp tidligere tilsagn.

Tannhelse

Tannhelsetjenesten vil på bakgrunn av definerte mål og hovedtiltak angitt i økonomiplanen for perioden 2020-2024 prioritere følgende tiltak i 2020:

- sikre gode tannhelsetjenester som øker livskvaliteten og folkehelsen
- gi god tannhelsehjelp til dem som trenger det mest
- innføring og opprettholdelse av miljøfyrtårnsertifiserte tannklinikker

I tråd med tannhelsetjenesteloven skal forebyggende og helsefremmende arbeid prioriteres fremfor behandling, målet er bedre helse og mindre behov for behandling. Befolkningen i alle deler av fylket skal få et godt og tilstrekkelig tilbud av tannhelsetjenester.

Tannhelsetjenesten vil videreutvikle godt samarbeid med kommunene i Agder, herunder helsestasjonstjenesten, barnehager, skoler, kommunale pleie- og omsorgstjenester, barnevern og primærhelsetjenesten. På denne måten kan tannhelsetjenesten tilrettelegge for helhetlig og tilpassede tjenestetilbud for grupper i befolkningen med særskilte behov for endringer i helseatferd.

Det forebyggende arbeidets hovedmål er å sette befolkningen i stand til å bevare en god tannhelse hele livet. Forebyggende arbeid i regi av tannhelsetjenesten drives som individrettet tiltak på tannklinikkene, og rettet mot større grupper i lokalsamfunnet. Det er i stor grad de samme faktorene som påvirker generell helse og tannhelse, f.eks. tannhelsetjenestens systematiske anbefaling om vann som tørstedrikk er i utgangspunktet rettet mot forebygging av hull, vil også ha effekt på overvekt og diabetes. Tannhelsepersonell er også naturlige aktører i tobakks- og snusforebyggende arbeid som følge av at skader som følge av disse kan påvises i munnhulen.

Tannhelsetjenesten vil gi god og riktig tannhelsehjelp til dem som trenger det mest. Vi skal prioritere tydeligere, ved å kalle inn færre og dermed bruke mindre ressurser til kontroll av de friske. I stedet for kontroll av friske brukes flere ressurser til behandling av pasienter med store behov, og til helsefremmende og utadrettede tiltak.

Det arbeides med å utvikle en organisasjon med god og tydelig ledelse, som også har en målrettet satsing på etter- og videreutdanning. For at vi skal kunne tilby tjenester av høy kvalitet, må tannhelsepersonellet få faglige utfordringer og utviklingsmuligheter. Et bredt spekter av pasienter og varierte arbeidsoppgaver vil bidra til å utvikle attraktive fagmiljøer med høy faglig kompetanse. Høyt nærvær og stabil bemanning viktig arbeide som skal prioriteres. Tannlege- og tannpleierkapasitet skal vurderes forløpende i forhold til oppgaver, samfunnsoppdraget og tildelte økonomiske rammer.

Det er etablert samhandling med lokale og sentrale forskningsmiljø, der tannhelsetjenesten vil være en viktig samarbeidspartner og premissleverandør.

11 Innovasjon og org. utvikling

Innovasjon og organisasjonsutvikling

Innovasjon og organisasjonsutvikling har ansvar for å utvikle Agder fylkeskommune i ønsket retning. Hensikten er å løfte våre medarbeidere for derigjennom å løfte Agder i tråd med ambisjonene i Regionplan Agder 2030. Innovasjon og organisasjonsutvikling skal blant annet:

- bidra til at Agder fylkeskommune er en fremtidsrettet organisasjon som gir ansatte rom for mestring og utvikling, til det beste for regionen
- utvikle en lærings-, forbedrings- og innovasjonskultur, herunder også digitalisering
- sette organisasjonen i stand til å utøve styring, ledelse, kommunikasjon og god forvaltningskultur
- være en drivkraft i å skape og ta i bruk mangfold og samarbeid på tvers av tradisjonelle fagområder og samfunnsaktører

Innovasjon og organisasjonsutvikling består av følgende avdelinger med tilhørende økonomiske rammer og bemanning:

Ansvar	Ansvar tekst	Netto driftsutgifter	Årsverk
400001	Fylkesdirektør	2 168 000	1,00
400100	Digitalisering	37 503 000	4,00
400200	Dokumentsenter	14 785 000	16,00
400300	HR	52 824 000	10,00
400301	Frikjøp, overtallighet etc.	15 749 000	12,07
400400	Informasjonssikkerhet og jus	9 450 000	8,00
400500	Kommunikasjon	10 237 000	8,00
	Sum:	142 716 000	59,07

Digitalisering

Avdelingen skal være en pådriver for å optimalisere arbeidsprosesser, bistå i god tjenestedesign og automatisering av prosesser, slik at organisasjonen kan hente ut gevinster og intensjonene ved matriseorganiseringen. Avdelingen vil være viktig i innovasjonstrykket og utprøving av nye, uprøvde løsninger. Avdeling for digitalisering skal bl.a. arbeide med:

- Arbeide med sammenhenger og effektiviseringsmuligheter i hele fylkeskommunen
- Fornye, forenkle og forbedre arbeidsprosesser sammen med organisasjonen.
- Samordning opp mot regionale og nasjonale prosesser
- Være bindeledd til IKT-Agder
- Rådgiver for organisasjonen innen digitalisering
- Overvåke og analysere trender og muligheter

Digitalisering skal sammen med tjeneste- og prosesseiere bidra til at Agder fylkeskommune leverer tidsriktige og gode tjenester med brukeren i sentrum. I tillegg skal

avdelingen utfordre dagens måte å levere tjenester på. Samarbeider med stat, region og kommune for å dele og sikre bruk av felles standarder og tjenester. Digitalisering skal i tillegg sørge for at fylkets behov og daglige drift hos IKT Agder IKS fungerer optimalt.

Dokumentsenter

Avdelingen skal sikre fylkeskommunens journalpliktige og arkivverdige dokumenter for nåtid og fremtid. Kjernen i arkivfunksjonen er å dokumentere aktiviteter og handlinger i organisasjonen gjennom bruk av vårt sak- og arkivsystem. Effektiv informasjonsforvaltning, økt bruk av digitalisering og høy innbyggertilfredshet blir stadig viktigere, og dokumentsenteret har en sentral rolle i dette arbeidet.

Hovedprosessen til Dokumentsenteret kan foreløpig oppsummeres som følger;

Bidra til at de daglige oppgavene i postmottak blir ivaretatt, i tillegg til kvalitetssikring og publisering av offentlig journal, gjenfinning og innsyn (brukerstøtte) i fylkeskommunens dokumentasjon, gjøre administratoroppgaver og være brukerstøtte i sak- og arkivsystemet, samt å bidra til utvikling i tillegg bevaring, migrering og konvertering av data til nye teknologier og systemer.

HR

Avdelingen skal gjennom innovativ og strategisk utvikling utvikle medarbeidere og samarbeidspartnere i ønsket retning. Avdelingen har ansvar for å utvikle en organisasjon i tråd med kunnskapsbasert HR. Målet for avdelingen vil være å legge til rette for at medarbeidere opplever at de mestrer oppgaver, utfordringer og endringer slik at organisasjonen i samarbeid kan løfte regionen. Utvalgte ansvarsområder:

- Verdiplattform, etikk og organisasjonskultur
- Læring, innovasjon, arbeidsmetodikk
- Kompetanseutvikling av ledere og medarbeidere
- Medbestemmelse
- Oppfølging av lov- og avtaleverk

Informasjonssikkerhet og jus

Agder fylkeskommune skal være en profesjonell, framoverlent og ryddig organisasjon, både internt og eksternt. Avdelingen skal skape trygghet for at organisasjonen er på rett side av lovverk og annet rammeverk, i tett samarbeid med Virksomhetsstyring.

- Juridisk rådgivning og saksbehandling
- Systemer for informasjonssikkerhet som favner hele fylkeskommunen
- Standarder for formelle dokumenter
- Struktur til støtte for- og til innsikt i det daglige arbeidet
- Dokumentere prosesser knyttet til informasjonssikkerhet.
- Tillit og omdømme

Hovedprosessen til informasjonssikkerhet og jus kan foreløpig oppsummeres som følger;

Bidra til at fylkeskommunens hjemmehavner og avdelinger har tilgang på juridisk kompetanse, samt bidra til en sikrest mulig elektronisk og manuell behandling av Agder fylkeskommunes data.

Kommunikasjon

Avdelingen har ansvar for å synliggjøre Agder fylkeskommune gjennom en enhetlig og sammenhengende kommunikasjon. Dette inkluderer blant annet ansvar knyttet til:

- Kommunikasjonsrådgivning
- Mediekontakt
- Grafisk design
- Intern samhandlingsplattform og eksterne nettsteder
- Annonsering
- Klart språk
- Krisekommunikasjon

12 Næring, kultur og kulturminnevern

Næring, kultur og kulturminnevern skal være en pådriver for å bidra til et rikt kulturliv, økt verdiskaping og at regionens betydelige kulturarv tas vare på og formidles på en fremtidsrettet måte. Agder skal utmerke seg som en region som tar i bruk sine fortrinn til beste for innbyggere og næringsliv slik at alle har mulighet til å delta i samfunnslivet.

Regionplan Agder 2030 vil være det overordnede styringsverktøyet når strategien for ansvarsområdene skal utvikles. Samskaping internt og eksternt skal vektlegges. Samarbeid med næringsliv, universitet, kommunene, kunst- og kulturorganisasjoner og det frivillige Agder blir sentralt.

Hjemmehavn for Næring, kultur og kulturminnevern har det overordnede ansvaret for næringsutvikling og utvikling av en kultur- og kunstpolitikk som utnytter regionens store potensiale. Agders kulturarv skal bidra til å fremme den regionale identitet og egenart. En sentral oppgave er å bidra til at fylkeskommunens rolle som samfunnsutvikler på de aktuelle ansvarsområdene ivaretas i tråd med det politiske oppdraget. Hjemmehavnen skal i nært samarbeid med resten av organisasjonen arbeide for å fremme Agder som en attraktiv region med et variert næringsliv og et profesjonelt og mangfoldig kultur- og kunstmiljø.

Næring, kultur og kulturminnevern består av følgende avdelinger med tilhørende økonomiske rammer og bemanning:

Ansvar	Beskrivelse	Totalt budsjett 2020	Årsverk
500001	Fylkesdirektør	1 747 000	1,00
500100	Kultur, idrett og frivillighet	89 361 000	24,50
500200	Kulturminnevern og kulturturisme	91 702 000	28,00
500300	Virkemidler og entreprenørskap	46 876 000	7,00
	Sum:	229 686 000	60,50

Kultur, idrett og frivillighet

I Regionplan Agder 2030, er kultur ett av fem hovedsatsingsområder. Under tema kultur er det vedtatt sju mål. Av disse vil følgende være spesielt førende for 2020:

- Tettheten av kunstnere og kulturarbeidere er den høyeste i landet utenfor Oslo
- Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og trehusbyene har økt
- Alle innbyggere har muligheter til å delta på fellesarenaer for kultur og idrett og til å utvikle egne kreative evner,
- Alle innbyggere opplever å ha god tilgang til et bredt spekter av kultur- og idrettstilbud i nærområdet
- Frivillighet er drivkraft i videreutviklingen av Agders kultur- og idrettsliv

For avdeling for kultur, idrett og frivillighet er flere av disse målene noe vi allerede arbeider med som ei oppfølging av Regionplan Agder 2020, mens andre er nye områder. I 2020 vil det bli spesielt viktig for vår avdeling å samkjøre og etablere retningslinjer for de ulike

tilskuddsordningene og for stipend og priser. Det blir også viktig å utvikle gode modeller for arbeidet med Den kulturelle skolesekken (DKS), Ung kultur møtes (UKM), bibliotekutvikling osv. Vi må bli kjent med og koordinere fylkeskommunens innsats mot de ulike institusjonene, arrangementene, organisasjonene osv. Det blir også nødvendig med en gjennomgang av avtaler om eierskap, fordeling av tilskudd m.m. der det er flere parter inne i finansieringsmodeller.

Frie midler, institusjoner og kompetansesentre

Det er viktig å sikre at det regionale kulturlivet er preget av mangfold og skaperkraft. Fylkeskommunen bidrar til dette bl.a. ved å tilby tilskuddsordninger og stipend, utvikle gode visnings- og arbeidsarenaer og sikre kompetansesentrene. Vi har frie søkbare midler innenfor de fleste kunstsjangre.

For profesjonelle kunstnere og kulturarbeidere i Agder, er de ulike kompetansesentrene spesielt viktige: Norsk forfattersentrum avd. Sørlandet, Agder folkemusikkarkiv, Sørf-Sørnorsk kompetansesenter for musikk, Sørnorsk jazzsenter, Sørlandsutstillinga, Agder kunstsenter, Sørnorsk filmsenter, filmfondet Zefyr, Scenekunst Sør, Olympiatoppen Sør, Stiftelsen Arkivet og Magma geopark. De største institusjonene våre, Kilden Teater- og Konserthus, Sørlandets Kunstmuseum og Bomuldsfabriken Kunsthall er viktige visningsarenaer og arbeidsplasser for mange profesjonelle kunstnere. Deler eller hele det statlige tilskuddet til flere av disse institusjonene kan bli regionalisert fra 2021, noe som gir spennende muligheter framover.

Frivillige organisasjoner

Vi vil arbeide med å videreutvikle paraplyorganisasjonen for barn og unge BURIA, slik at den kan omfatte begge tidligere fylker. Idrettskretsene slo seg sammen i Agder idrettskrets i 2019, mens Musikkrådet vil slå seg sammen fra 2020. Fylkeskommunen som viktig tilskuddspart, vil være aktive i utviklinga av disse organisasjonene. Norges Musikkorps Forbund Sør får eget tilskudd som videreføres. Vi vil gjøre spesielle satsinger mot amatørteaterfeltet, i dette inngår også tilskuddet til Kastellet sitt arbeid i Fjæreheia. Det er avsatt midler til arbeidet med Agder for alle, rettet mot mangfold og flerkultur. Og det er et eget samarbeid og tilskudd til en husflidskonsulenten i Vest-Agder, et arbeid som nå må utvides. Arbeidet er viktig for det immateriell kunstfeltet og omfatter i stor grad frivillige og amatører.

Fylkesbiblioteket

Bibliotekene er en del av den kulturelle grunnmuren i kommunene, spiller en viktig rolle som inkluderende møteplass og bidrar til attraktive lokalsamfunn. Fylkesbiblioteket er med på å sikre lik tilgang til digitale innholdstjenester som aviser og e-bøker gjennom felles avtaler for alle bibliotek i Agder. Fylkeskommunen bistår praktisk og økonomisk til bibliotektransporten, en nødvendig infrastruktur for et fungerende fjernlånssystem som gir alle innbyggere tilgang til alt fysisk materiale fra norske bibliotek, uavhengig av bosted. Gjennom tildeling av prosjektmidler, kompetansehevende kurs og konferanser, rådgivning og samarbeidsprosjekter er fylkesbiblioteket med på å stimulere til utvikling og aktivitet i de lokale bibliotekene. Større prosjekter i regi av fylkesbiblioteket som Retrobiblioteket, Bokbussen 2019 og regionale forfatterturneer bidrar til et bredt kulturtilbud og lokalt engasjement over hele Agder.

Musikk

På musikkfeltet har vi flere sjangerspesifikke kompetansesentre: folkemusikkarkivet, jazzsenter og kompetansesenter for rytmisk musikk. Lørdagsskolen arbeider med noe yngre talenter. Musikkfestivaler og arrangement øker stadig i mengde og utbredelse, og er den kunstformen som har størst omfang i Agder. Når det gjelder tilskudd til festivaler har vi to tradisjoner som fra 2021 må samordnes. Aust-Agder har hatt mange tilskudd til faste festivaler, mens Vest-Agder bare har hatt søkbare tilskudd slik at festivaler må søke årlig. De faste festivalene i 2019 i Aust-Agder er: Canal Street (der fylkeskommunen også er medeier), Risør kammermusikkfest, Skjærgårds Music and Mission, Setesdalskappleiken, Gjerstad Live og Heimover.

Kulturformidling

Den kulturelle skolesekken er et viktig tilbud som når alle barn og unge, fra 1. trinn i grunnskolen til siste trinn på videregående skoler. Tilbudene omfatter også kompetanseheving for lærere og kunstnere, nettverkssamlinger, publisering av trykksaker m.m. Det vil bli prøvd ut en ny og tilpasset modell for DKS for neste skoleår. I tillegg videreføres bæremeis/barnehagekonserter og Den kulturelle spaserstokken. Den årlige kulturkonferansen i Arendal vil bli holdt i februar og kulturplaner følges opp.

Litteratur

Det deles ut tilskudd etter søknad til forfatterarrangement, utgivelser o.l. Tilskudd til Ibsen- og Hamsundagene og Bokbyen blir vurdert i likhet med alle øremerkede tilskudd i løpet av 2020. Tilskuddene til Sørlandets litteraturpris er slått sammen. Forfattersentrum er en viktig aktør på litteraturformidlingsfeltet. De har tidligere bare fått tilskudd fra Vest-Agder og ligger inne med samme tilskudd, men utvidet område fra 2020.

Kunst

Det deles ut tilskudd til utstillinger og kunstproduksjon etter søknad. Både Agder kunstsenter og Sørlandsutstillinga er etablerte institusjoner på kunstfeltet. Det er uavklart hvilken landsdelsutstilling Telemark vil tilhøre etter sammenslåing med Vestfold, det har betydning for tilskuddet. Wenneslandssamlinga er ei stor Beatkunstsamling på Kristiansand Katedralskole Gimle (KKG). Det pågår et løpende arbeid i samarbeid med Sørlandets Kunstmuseum knyttet til konservering og forvaltning av denne.

Scenekunst og film

Det deles ut tilskudd til prosjekter og forestillinger innen teater, dans og film etter søknad. Scenekunst sør er inne i sitt tredje år og feltet vokser. Sørnorsk filmsenter er en etablert aktør og sammen med filmfondet Zefyr er de viktige i arbeidet for hele det profesjonelle filmfeltet. Tilskuddet til Kortfilmfestivalen i Grimstad forlenges og blir vurdert sammen med andre festivaler.

Idrett

Tildeling av spillemidler til fylkeskommunen skjer ved at fjorårets overskudd fra Norsk Tipping fordeles etter en fastsatt fordelingsnøkkel. Agder fylkeskommune regner med ei

tildeling på i overkant av 100 mill. kroner til anlegg for idrett og fysisk aktivitet i 2020. Disse midlene settes på rentebærende konto, hvor rentene også tildeles idrettsanlegg. Både Agder idrettskrets og Olympiatoppen Sør mottar tilskudd, i tillegg til skyttersamlagene.

Tilskuddet til fylkesidrettsanlegg blir vurdert, men er foreløpig avsatt med 50 000 kroner slik at elever på videregående skoler får tilbud om fri bruk av Arendal idrettspark. Den søkbare tilskuddspotten for eldre og funksjonshemmede vil fra 2020 gjelde for hele Agder, det samme vil andre frie midler samt tilskudd for å stimulere talenter. Tidligere ordning i Aust-Agder med tilskudd til enkelte idrettslag som holder til i de to øverste nivåene innenfor lagidrett, må vurderes og harmoniseres i løpet av 2020.

Barn og unge

I løpet av vårhalvåret 2020 blir det både en UKM festival i hvert av de gamle fylkene, og i tillegg landsfestivalen på Hove.

Andre tiltak

Det gis også tilskudd til Stiftelsen Arkivet og Platform Agder, Magma geopark (sammen med Rogaland fylkeskommune og flere kommuner i grenseområdet vest), VOFO, Risør trebåtfestival og kystkulturuka i Tvedestrand. Folkeakademiet har fått delegert tilskudd i Vest-Agder for å formidle kunst og kultur til eldre i institusjoner, mens dette har vært utført av fylkeskommunen selv i Aust-Agder. Dette er et område som må harmoniseres. De ulike stipendene og prisene er et annet slikt område.

Regionale kulturbygg, kulturarenaer og møteplasser

Tilskudd til innholdsproduksjon i regionale kulturbygg omfatter fra tidligere Arendal kulturhus i Aust-Agder, mens det i Vest-Agder omfatter i tillegg til Kilden Kultur også kulturhus i Vennesla, Mandal, Lyngdal og Flekkefjord. Det er behov for harmonisering, men også for å etablere og videreutvikle kulturarenaer og arbeide med formidling og publikumsutvikling. I dette inngår også konkrete turnetilbud, spesielt til arenaer utenom de som får direkte tilskudd. Det vil bli arbeidet med utvikling av samarbeid og nettverksbygging mellom kulturaktører, inkludert institusjoner og kulturhus.

Fordeling av spillemidler til regionale kulturbygg har ulike tradisjoner i de to tidligere fylkene, og disse vil bli harmonisert over noe tid etter at allerede inngåtte løfter er innfridd.

Satsingsområder/tiltak (tall i 1 000 kroner)	Forslag 2020
Administrasjon	14 413
Fylkesbiblioteket	8 064
Lønn og kontorhold	4 495
Tilskudd, lisenser m.m.	3 569
Musikk	6 697
Agder folkemusikkarkiv	1 459
Agder musikkråd	1 719

Satsingsområder/tiltak (tall i 1 000 kroner)	Forslag 2020
Tilskudd festivaler: Canal Street j&b (346), Risør Kammermusikkfest (650), Gjerstad Live (100), Setesdalskappleiken (100), Heimover (100) og Skjærgårds music and mission (100)	1 396
Sørnorsk Jazzsenter	199
Sørnorsk kompetansenettverk for rytmisk musikk	493
Norges musikkorpsforbund	122
Lørdagsskolen	332
Festivaler, turneer, prosjekter	977
Kulturformidling	5 464
Institusjonskonserter	125
Den kulturelle bæremeisen	500
Samarbeidstiltak	394
Den kulturelle skolesekken (DKS)	2 584
DKS – statligemidler – VGS	5 400
DKS – statligemidler – GRS	13 833
Den kulturelle spaserstokken	1 861
Renteinntekter	-118
DKS – statligemidler – VGS	-5 400
DKS – statligemidler – GRS	-13 715
Litteratur	703
Prosjekter, arrangementer, utgivelser	256
Ibsen- og Hamsundagene (150), Bokbyen (172)	322
Sørnorsk forfattersentrum	125
Kunst	7 370
Sørlandets kunstmuseum	4 072
Sørlandsutstillingen	413
Agder kunstsenter inkl. Lista	1 098
Wenneslandsamlingen	565
Galleri Bomuldsfabrikken	580
Utstillingsprosjekter	642
Teater, dans, film	3 638
Sørnorsk filmsenter	961
Zefyr filmfond	400
Amatørteatervirksomhet (271), Fjæreheia (200)	471
Kortfilmfestivalen	845
Scenekunst	517
Forestillinger, prosjekter, festivaler	444
Idrett	7 024
Agder idrettskrets	3 847
Olympiatoppen Sør	2 567
Skyttersamlag	25
Statlige midler fra (KKD)	100
Tilskudd idrettslag og fylkesidrettsanlegg	420

Satsingsområder/tiltak (tall i 1 000 kroner)	Forslag 2020
Tilskudd til eldre og funksjonshemmede	60
Prosjekt, arr.	105
Tilskudd fra staten (KKD)	-100
Renteinntekter, spillemidler idrett	-750
Spillemidler idrett	104 421
Statligtilskudd spillemidler idrett	-103 671
Barne- og ungdomstiltak	2 782
Vest-Agder barne- og ungdomsråd	1 210
Ungdommens kulturmønstring (UKM)	1 405
Prosjekter	167
Andre tiltak – priser mv.	6 606
Stiftelsen Arkivet	691
Økt driftsstøtte Arkivet Plattform Agder	300
Norges husflidslag (283), Magma geopark (117), Folkeakademiet (177), VOFO (46)	623
Risør trebåtfestival (150), kystkulturuka Tvedestrand (100)	250
Priser, stipend	1 247
Søkbare tilskudd kulturformål	1 530
Øvrige kulturaktiviteter	315
Agder for alle	150
Tilskudd til stimulering av lokalt kulturelt engasjement	1 500
Regionale kulturbygg	26 600
Kilden teater- og konserthus (orkester, opera, teater)	21 772
Kilden-kulturhusdrift, Buen Mandal, Lyngdal, Flekkefjord, Vennesla og Arendal kulturhus	4 828
Spillemidler kulturbygg	3 850
Renteinntekter spillemidler kulturbygg	-50
Statligtilskudd spillemidler kulturbygg	-3 800
Totalsum	89 361

Kulturminnevern og kulturturisme

Avdelingen skal jobbe for økt interesse, tilgjengelighet og kunnskap om regionens kulturarv og kulturminner. Agders kulturarv er viktig for identitet og egenforståelse, gjennom samarbeid med offentlige og private aktører skal vi sikre kulturminner slik at de blir til glede, undring og opplevelse for alle. Vi vil jobbe for en god klima- og miljøforvaltning. Bygde kulturminner er en stor ressurs som ligger klar til bruk. Gjennom god veiledning av kommuner, håndverker og private vil vi synliggjøre klimagevinsten ved å bevare, restaurere og transformere eksisterende bygninger fremfor å rive og bygge nytt.

Arkeologi

Fylkeskommunen har ansvar for å forvalte og formidle de arkeologiske kulturminnene. Hovedoppgaven er å gi planuttalelser og foreta arkeologiske undersøkelser ved offentlige og private arealplaner for å avdekke om de er i konflikt med kulturminneloven. Fylkeskommunen har også et hovedansvar for formidling, skjøtsel og tilrettelegging av de

arkeologiske kulturminnene i fylket. Dette arbeidet foregår i samarbeid med både private, kommuner og museer. Det er blant annet satt av midler til gjennomføring av ulike arrangement som arkeologikafé, guidede turer og foredrag.

Kulturarv og kulturturisme

Et av målene i Regionplan Agder 2030 er at Verdiskapingen knyttet til kystkultur, kulturarv i indre bygder og i trehusbyene har økt. Det er derfor satt av midler til at regionens rike kulturarv tas vare på, tilrettelegges og formidles på en god og fremtidsrettet måte. Det er også satt av midler til forsknings- og utviklingsarbeid og verdiskapingsprosjekter.

Det er videre satt av tilskuddsmidler for å støtte opp om lokale lag, foreninger, museer og institusjoners engasjement for å forvalte og formidle vår kulturarv, samt utvikle kulturhistoriske møteplasser i fylket som attraktive besøksmål.

Ett delmål for å øke verdiskapingen knyttet til kystkultur er å jobbe for å få Agders uthavner inn på UNESCOs verdensarvliste. Vi vil fortsette samarbeidet med kommunene for å styrke vernet og kunnskapen om uthavnene på Agder og legge til rette for å utvikle uthavnene som besøksmål.

Bygningsvern

I regionen forvaltes betydelige kulturminneinteresser i form av sammenhengende trehusbebyggelser som er regulert til bevaring. Det gjelder blant annet større sentrumsområder i byene og uthavnene. I regionen er det behov for nettverksbygging, samt opplæring og kursing av håndverkere innenfor antikvarisk restaurering. Fylkeskommunen setter rådgivning og praktisk bygningsvern i fokus og ønsker å etablere og videreutvikle eksisterende bygningsvernsentre. Fylkeskommunen vil gjennom Byggeskikkssenteret i Flekkefjord, og i samarbeid med museene, arbeide for å utvikle kompetansen innenfor praktisk bygningsvern. Dette vil vi gjøre ved å arrangere håndverkerkafé, kurs og seminarer for håndverkere og private og formidling via Den kulturelle skolesekken.

Avdelingen vil videreføre arbeidet knyttet til de historiske byene slik at byene kan utvikles og at det skapes ny aktivitet uten at særpreget reduseres. En viktig del i dette arbeidet er å skape interesse for verneverdig bebyggelse, samt sikre kunnskap og kompetanse hos private eiere, håndverkere og andre aktuelle aktører. Råd og veiledning, god formidling om byggeskikk, utarbeidelse av utstillinger om rett materialbruk, og kurs og seminarer er viktige elementer.

Fylkeskommunen forvalter tilskuddsmidler fra Riksantikvaren til private eiere av fredete bygg og anlegg og verneverdige fartøyer. Det er også satt av egne fylkeskommunale tilskuddsmidler til private eiere av bevaringsverdige bygninger som målgruppe.

Museums- og partnerskapsavtaler

Fylkeskommunen gir årlige tilskudd til driften av regionens viktigste museer og kulturhistoriske anlegg. Gjennom IKS'er er fylkeskommunen også medeier i selskaper som

har aktivitet på flere kulturhistoriske steder i regionen som Risøbank, Tingvatn fornminnepark og besøkssenter og Furøya.

Kulturhistoriske eiendommer

Fylkeskommunen eier eller leier flere kulturhistoriske eiendommer og anlegg, deriblant Nordberg fort på Lista i Farsund, Odderøya fyr i Kristiansand og Sosteli jernaldergård i Åseral. Til eiendommene er det knyttet budsjetter til drift, vedlikehold og utvikling. Nordberg fort driftes og utvikles i samarbeid med Lista museum og det arbeides kontinuerlig med å utvikle stedet som besøksmål.

Satsingsområder/tiltak (tall i 1 000 kroner)	Forslag 2020
Administrasjon	26 193
Lønn og kontorhold	25 595
GIS/lisenser	598
Arkeologi	0
Feltregistreringer	4 000
Inntekter arkeologioppdrag	-4 000
Kulturarv og kulturturisme	13 120
Tilskudd kulturarvprosjekter og museumsutvikling	1 170
Internasjonalt samarbeid og FoU	300
Utvikling Kanonmuseet	1 000
Anne Cath Vestly museum - infrastruktur	5 000
Utvikling av Høgtun kultursentrum - Marnadal	1 000
Utvikling industrihistorisk senter Mandal	2 000
Utvikling av destinasjon Knaben - Kvinesdal	350
Verdiskapning kulturarv og uthavner	1 000
Formidling	400
Fartøyvern	1 800
Fartøyvernmidler fra Riksantikvaren	-900
Bygningsvern	3 180
Tilskudd bygningsvern	1 000
Bygningsvernpris	70
Dendrokronologi – samarbeidsprosjekt med København	350
Tilskudd bygningsvern (Vest-Agder museet)	1 000
Byggeskikksenteret i Flekkefjord	360
Byggeskikksenter Risør og Setesdal	400
Tilskudd fredede anlegg i privat eie (statlige midler)	7 500
Statlig tilskudd fredede anlegg, Riksantikvaren	-7 500
Partnerskapsavtaler	9 035
Stiftelsen Bredalsholmen	1 632
Stiftelsen fullriggeren Sørlandet (ordinært tilskudd)	2 263
Stiftelsen fullriggeren Sørlandet (ekstraordinært tilskudd)	1 500
Tingvatn fornminnepark og besøkssenter	1 396

Satsingsområder/tiltak (tall i 1 000 kroner)	Forslag 2020
Diverse tilskudd: Risøbank IKS (500), Bratteklev (650), Bragdøya Kystlag (368), Steinsfoss tømmerrene (126), Furøya (400) og Agder Historielag (200)	2 244
Arkivavtaler	500
Privatarkiv – Statsarkivet i Kristiansand	500
Museumsavtaler	36 770
Vest-Agder-museet IKS	11 588
Vest-Agder-museet IKS - Setesdalsbanen - vedlikehold	250
Agder naturmuseum og botaniske hage (ANM)	3 774
Aust-Agder museum og arkiv IKS	13 813
Utbygging KUBEN, investeringstilskudd	4 119
Diverse tilskudd: Nes Jernverksmuseum (1 190), Stiftelsen Lindesnes fyrmuseum (2 004) og Museumslaget i Vest-Agder (32)	3 226
Kulturhistoriske eiendommer	2 904
Nordberg fort, drift og vedlikehold av anlegget	1 864
Utvikling Nordberg fort	500
Egne kulturhistoriske eiendommer	665
Tilskudd fra Riksantikvaren til Penne	-50
Leieinntekter kulturhistoriske eiendommer	-75
Totalsum	91 702

Virkemidler og entreprenørskap

Avdelingen har ansvar for fylkeskommunens samlede næringspolitiske virkemiddelapparat og for å legge til rette for økt verdiskaping i regionen gjennom et attraktivt, mangfoldig og bærekraftig næringsliv.

Bidra til økt bærekraftig næringsutvikling gjennom mobilisering, koordinering og forvaltning av regionalpolitiske virkemidler og legge til rette for økt innovasjonskapasitet i eksisterende og nye næringer. Avdelingen skal ivareta prosesser som skal styrke fylkeskommunen som næringspolitisk aktør.

Avdelingen forvalter ulike avtaler og virkemidler. Sentrale aktiviteter er å bidra til økt entreprenørskapskunnskap, flere vekstkraftige nyetableringer og økt bærekraftig verdiskaping i eksisterende næringsliv. Avdelingen skal ivareta oppdragsgiveransvaret ovenfor Innovasjon Norge og Siva og forvalte budsjetttrammen for programkategori 13.50 Regional- og distriktpolitikk på oppdrag fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet.

Mål mot 2030

I Regionplan 2030 er det besluttet fire hovedmål under kapittel «Verdiskaping og Bærekraft» som vil være sentrale fokusområder for avdelingen:

- Flere vekstkraftige små og mellomstore bedrifter er etablert.
- Det er høyere sysselsettingsvekst enn i landet for øvrig, med fokus på nye potensialer for bærekraftig verdiskaping.
- Næringsstrukturen er mer variert og preget av godt samarbeid med academia og

- offentlig sektor.
- Verdiskaping er basert på bærekraftig bruk av menneskelige ressurser og naturressurser.

Tiltak i 2020

I tabellen foreslås følgende tiltak og satsinger i 2020 for å realisere Regionplan 2030, særskilt koblet mot hovedmålene i kapitelet for «Verdiskaping og Bærekraft»:

Satsingsområder/tiltak (tall i 1 000 kroner)	Forslag 2020
Næringsklynger	9 000
Klynger (GCE Node, NCE Eyde, USUS og Digin)	9 000
Entreprenørskap	6 500
Ungt Entreprenørskap	2 100
3 Day Startup	140
EVA-Senteret	1 000
Lister Nyskaping	400
Lindesnesregionen næringshage	400
Pågang næringshage	200
Kompetansetiltak for gründere	500
Kompetansetiltak for virkemiddelapparatet	300
Mobilisering til innovasjon og entreprenørskap	800
Den store pengedagen	100
Grønn forretningside	200
Etablereropplæring for innvandrere	360
Nye næringer	5 650
Satsing på blå og grønn næring	2 000
Aqualab Lister	2 000
Fra Stubbe til tank	1 000
Ekstragiv Bjelland	500
Kystskogbruket	150
Kompetanse og nettverk	6 760
Mobilisering til internasjonale næringssamarbeid	1 000
Vitensenteret	2 000
Marinbiologisk master (UIA/Blå Vekst)	2 200
Grønt kompetansesenter	1 000
Mentor- og traineeordninger som integreringstiltak	560
Synliggjøring og næringslivs attraktivitet	5 030
Invest in Agder	2 500
Reiselivs attraktivitet (Visit Sørlandet)	2 000
Global Outlook	100
Sjømat på Sørlandet	350
Landbrukets dag	80
Næringsfond	5 000

Satsingsområder/tiltak (tall i 1 000 kroner)	Forslag 2020
Regionale næringsfond	5 000
Totalsum	37 940

Videre er de ulike tiltak og satsinger nærmere beskrevet.

Næringsklynger

Samarbeid i næringsklynger og bedriftsnettverk er et viktig bidrag for økt innovasjon og verdiskaping i eksisterende næringsliv. Flere innovative næringer er organisert i sterke klynger og nettverk på Agder, deriblant GCE NODE (offshore leverandørindustri), NCE Eyde (prosessindustri), Usus (besøksnæringene) og Digin (IKT). Det foreslås avsatt totalt 9 mill. kroner til omstillingstiltak i eksisterende klynger mot mer klimavennlig og bærekraftig næringsutvikling.

Entreprenørskap

Tilrettelegging for entreprenørskap og utvikling av kompetansetilbud til gründere skal bidra til bærekraftig vekst og omstilling. Målet med satsingen er å skape en sterkere kultur for entreprenørskap og legge til rette for flere vekstkraftige nyetableringer. Det er avsatt 6,5 mill. kroner

Entreprenørskap i hele utdanningsløpet

Entreprenørskap i hele utdanningsløpet er et viktig satsingsområde regionalt. Satsingen ivaretas av organisasjonen Ungt Entreprenørskap Agder (UEA). Det avsettes 2,1 mill. kroner til UEA i 2020. Til arrangementet 3 Day Startup på UiA, som skal lære entreprenørskapsferdigheter til universitetsstudenter, foreslås avsatt 140 000 kroner.

Etablererveiledning og entreprenørskapskompetanse

Et godt kompetansetilbud til gründere og et samordnet virkemiddelapparat er viktig for å legge til rette for bærekraftig vekst og omstilling. Det foreslås avsatt 1 mill. kroner til Etablerersenteret i Vest-Agder (EVA-senteret) og 500 000 kroner til tilsvarende kompetansetiltak for gründere i aust (kurs og veiledning tidligere i regi av Aust-Agder fylkeskommune). Det foreslås også 300 000 kroner til kompetansetiltak for virkemiddelapparatet. Her er kommuner med førstelinjetjeneste mot etablerere en viktig målgruppe.[1]

Mobilisering til innovasjon og entreprenørskap

Samhandling mellom Gründeruka Agder, Sørveiv Tech og TEDx kan skape en synlig og attraktiv arena for å mobilisere til innovasjon og entreprenørskap i Agder. De tre arrangementene planlegges arrangert i samme uke i 2020. Det foreslås avsatt 800 000 kroner til satsingen i 2020.

Den Store Pengedagen er en sentral møteplass i Agder for å koble etablert og nytt næringsliv med det offentlige virkemiddelapparatet og andre finansierings- og mobiliseringsaktører. Arrangementet er initiert av NHO Agder i samarbeid med Sørlandets Europakontor, Forskningsrådet og Innovasjon Norge. Arrangementet foregår én til to

ganger i året ulike steder i Agder. Det foreslås avsatt 100 000 kroner til medfinansiering av prosjektet i 2020.

Realisering av bærekraftige forretningsideer

Det foreslås avsatt 200 000 kroner i støtte til grønn forretningsidé-konkurranse i regi av Business Region Kristiansand. Konkurransen har som formål å bidra til realisering av nye bærekraftige og fremtidsrettede produkter og løsninger i Agder.

Etablereropplæring for innvandrere

Etablereropplæring for innvandrere skal bidra til å styrke og utvikle det ordinære tilbudet om etablereropplæring, slik at flere innvandrere etablerer egen virksomhet og skaper økt sysselsetting og vekst. Det foreslås avsatt 360 000 kroner til satsingen i 2020.

Nye næringer

Et godt samarbeid mellom næringsliv, akademia og det offentlige skal legge til rette for etablering av nye og attraktive arbeidsplasser i hele regionen. En bevisst satsing på lokale kompetansemiljøer knyttet til bærekraftig bruk av naturressurser kan bidra til en mer variert næringsstruktur og økt sysselsettingsgrad. Det er avsatt 5,65 mill. kroner.

Satsing på blå og grønn næring

Verdiskapingen i Norge og Agder har i stor grad bygget på oljerelaterte næringer. Det er viktig å utvikle andre nye næringer i tiden fremover. Potensialet for økt verdiskaping gjennom bærekraftig bruk av naturressurser, til havs og på land, er stort. I forslag til budsjett 2020 avsettes 2 mill. kroner til satsinger på blå og grønn næring. Satsingene utformes gjennom dialog og samhandling regionalt og nasjonalt. Det foreslås også avsatt 2 mill. kroner til etablering og utvikling av Akvalab Sør AS (tidl. Aqualab Lister AS), som er en satsing for å etablere infrastruktur for utviklingsarbeid og forskning for de blå næringene på Agder.[2]

Regionale verdiskapingsprosjekter – Åmli og Bjelland

Prosjektet *Fra stubbe til tank* i Åmli har som mål å fremme næringsetableringer og teknologiutvikling, samt å se på mulige ringvirkninger, som følge av etableringen av et fullskala produksjonsanlegg for biodrivstoff, Biozin, i området. Prosjektet går over to år (2019-2020) og medfinansieres med Åmli kommune. Det avsettes 1 mill. kroner til prosjektet i 2020. I Bjelland er *Ekstragiv Bjelland* en treårig satsing (2018-2021) for å skape økt sysselsetting og økt bosetting i Bjelland. Dette prosjektet medfinansieres bl.a. sammen med Marnardal kommune. Det avsettes 500 000 kroner til prosjektet i 2020.

Kystskogbruket

Det avsettes 150 000 kroner til medfinansiering av et nasjonalt fireårig samarbeidsprosjekt (2016-2020) mellom næring og offentlig forvaltning om hvordan en kan skape bærekraftig næring ut av verdiene i skog- og tresektoren langs kysten. Prosjektet eies av Trøndelag fylkeskommune.

Kompetanse og nettverk

Kompetanseoverføring og mobilisering til økt nasjonalt og internasjonalt samarbeid skal legges til rette for innovasjon og bærekraftig verdiskaping. Digitalisering, automatisering og kunstig intelligens danner grunnlag for nye forretningsmodeller og samarbeid på tvers av sektorer og bransjer. Det er avsatt 6,76 mill. kroner.

Mobilisering til internasjonalt nærings samarbeid

Agder er en utadrettet region med lange tradisjoner for internasjonalt samarbeid, og med sterkt eksportrettede bedrifter særlig innenfor offshore leverandørindustri. Økt internasjonalt samarbeid gir store muligheter for innovasjon, økt FoU-samarbeid og økt verdiskaping i regionen. Agder fylkeskommune mobiliserer til internasjonalt nærings samarbeid bl.a. ved å være medarrangør for næringslivsdelegasjoner til *South by Southwest (SXSW)* i Austin og til *Offshore Technology Conference (OTC)* i Houston. Det avsettes 1 mill. kroner til satsingene i 2020.

Vitensenteret Sørlandet

Vitensenteret Sørlandet skal videreutvikles som verktøy for styrket regional satsing på realfag i landsdelen. Det er et langsiktig mål å få til et regionalt eierskap av senteret mellom kommuner, fylkeskommuner, andre offentlige aktører og private. Det avsettes 2 mill. kroner til Vitensenteret Sørlandet i 2020.

Marinbiologisk master (UiA/Blå vekst)

Gjennom kystforsknings senteret Centre for Coastal Research (CCR), samarbeider Universitetet i Agder med verdensledende miljøer, hvor bl.a. GRID-Arendal, Havforskningsinstituttet, Norsk institutt for vannforskning (NIVA) og industri- og næringsaktører på sørlandskysten bidrar med undervisning og veiledning. Satsingen på masterutdanning i marinbiologi er en viktig videreføring av utdannings- og forskningsmiljøet innen marine næringer, innovasjon, forvaltning og marinøkologi i Agder. Det avsettes 2,2 mill. kroner til marinbiologisk master ved UiA i 2020.

Grønt kompetansesenter

Gjennom forstudie Grønt Kompetansesenter Sør i Åmli kommune skal det etableres en oversikt over dagens aktører i skog- og trenæringen og deres kompetansebehov. Hensikten er å utrede grunnlaget for å etablere en nasjonal fagskolesatsing knyttet opp mot verdikjeden som strekker seg fra skogen og inn til og med tre mekanisk industri og tilstøtende næring. Det avsettes 1 mill. kroner til satsingen i 2020.

Mentor- og traineeordninger som integreringstiltak

Mentor- og traineeordninger skal bidra til inkludering av fagutdannede og høyt kvalifiserte innvandrere i arbeidslivet, slik at de kan bruke kvalifikasjonene sine. Det foreslås avsatt 560 000 kroner til dette i 2020.

Synliggjøring og næringslivsattraktivitet

Det er et mål å utvikle Agder til en sterk og samlet landsdel som er attraktiv for å bo,

arbeide i og besøke. Synlighet og attraktivitet nasjonalt og internasjonalt – både overfor bedrifter, investorer, mulige arbeidstakere og besøkende – er derfor viktige elementer i næringsutviklingsarbeidet på Agder. Det er avsatt 5,03 mill. kroner.

Invest in Agder

Med sitt store kraftunderskudd, geografiske plassering og sterke nærings-, klynge- og kompetansemiljøer, har Agder store konkurransefortrinn innenfor det grønne skiftet og digitalisering. En viktig satsing er å tiltrekke internasjonale investeringer, kompetanse og bedriftsetableringer til Agder. Det er krevende å posisjonere seg i et internasjonalt marked. Invest in Agder er organisert som en del av Innovasjon Norge Agder, noe som bidrar til viktige synergier med den nasjonale satsingen Invest in Norway. Det avsettes 2,5 mill. kroner til Invest in Agder i 2020.

Reiselivsattraktivitet (Visit Sørlandet)

Aktiviteter innen synlighet og markedsføring av Sørlandet mot forbrukermarkedet er en viktig del av aktivitetene til reiselivsklyngen Usus AS under merkenavnet Visit Sørlandet. Hovedverktøy er dialog og markedsføring gjennom sosiale medier og webside for hele landsdelen. Det foreslås avsatt 2 mill. kroner til Visit Sørlandets arbeid for å styrke Agders attraktivitet som besøksmål.

Møteplasser og arrangementer

Global Outlook under Arendalsuka (Arendal), Sjømat på Sørlandet (Lyngdal) og Landbrukets dag (Evje) er arrangementer bidrar til å synliggjøre Agder og næringer på Agder for et bredere publikum. Det foreslås avsatt 530 000 kroner til medfinansiering av arrangementene i 2020.

Regionale næringsfond

Regionale næringsfond skal bidra til lokal nærings- og samfunnsutvikling gjennom finansiering av lokale utviklingstiltak. Fondet samfinansieres av fylkeskommunen og kommunene. I Agder er det etablert seks regionale næringsfond: Setesdal; Østregionen; Arendal/Froland/Grimstad; Birkenes/Iveland/Lillesand; Listerfondet; Lindesnesfondet. For 2020 foreslås videreføring av satsing på de regionale næringsfondene, med totalt 5 mill. kroner.

Statsbudsjett 2020 programkategori 13.50

Programkategori 13.50 endres som følge av regionreformen, jf. Meld. St. 6 (2018–2019) Oppgaver til nye regioner og Prop. 113 S (2018–2019) Kommuneproposisjonen 2020. Målet med regional- og distriktpolitikken er regional balanse gjennom vekstkraft, likeverdige levekår og bærekraftige regioner i hele landet.

Oppdragsgiveransvar for øremerkede nasjonale ordninger

Fra 2020 får fylkeskommunene oppdragsgiveransvaret for en rekke næringsrettede virkemidler i Innovasjon Norge og Siva. Disse samles på en ny post i kap. 553, post 61 Mobiliserende og kvalifiserende næringsutvikling, med totalt 763,3 mill. kroner.

Rammen for de ulike postene er overført fra andre poster i statsbudsjettet, slik at fylkeskommunenes oppdragsgiveransvar samles på én post. Bevilgningen inkluderer administrasjons- og gjennomføringskostnader for Innovasjon Norges og Sivas forvaltning av ordningene.

Overføring av oppgaver til fylkeskommunene har til hensikt å gi en tydeligere arbeidsdeling mellom staten og fylkeskommunene i næringspolitikken. Oppdragsgiveransvar for landsdekkende næringsrettede virkemidler og nasjonale konkurransearenaer som skal bidra til høyest mulig nasjonal effekt og innovasjonsgrad, skal fortsatt være statlige.

I statsbudsjettet for 2020 foreslås en ramme på 34,9 mill. kroner under kap. 553, post 61 til Agder fylkeskommune.

Rammen skal fordeles på seks øremerkede nasjonale programmer som skal forvaltet av Innovasjon Norge og Siva på oppdrag fra Agder fylkeskommune.

Følgende ordninger skal forvaltes av Innovasjon Norge:

- Bedriftsnettverk
- Mentortjenesten for gründere
- Deler av det landsdekkende etablerertilskuddet
- Bedriftsrettede låne- og tilskuddsordninger i distriktene

Følgende programmer skal forvaltes av Siva:

- Næringshageprogrammet
- Inkubasjonsprogrammet

Det foreslås følgende fordeling av midlene (tabell):

Satsingsområder/tiltak (tall i 1 000 kroner)	Forslag 2020
Innovasjon Norge	20 100
Etablerertilskudd	3 000
Mentorordning	400
Bedriftsnettverk	3 700
Bedriftsrettet låne- og tilskuddsordninger i distriktene	13 000
SIVA Næringshager	5 300
Lister nyskaping	1 700
Lindesnesregionen næringshage	1 900
Pågang næringshage (Sørlandsporten)	1 700
Inkubasjonsprogrammet	8 500
Innoventus Sør	8 500
Totalt	33 900

Satsingsområder/tiltak (tall i 1 000 kroner)	Forslag 2020
Total bevilgning KMD	34 900
Udisponert ramme	1 000

[1] Andre satsinger/virkemidler innenfor satsingen mot gründere er bl.a. de regionale næringshagene og etablerertilskudd – se avsnitt om statlige midler hhv. SIVA Næringshager og Innovasjon Norge - Etablerertilskudd).

[2] Dette er forpliktelse i/oppfølging av Økonomiplan for Vest-Agder 2019-2022, vedtatt av Vest-Agder fylkesting 11. 12.2018.

13 Regionplan 2030

Mål mot 2030

Hovedmålet til Regionplan Agder 2030 er å utvikle Agder til en miljømessig, sosial og økonomisk bærekraftig region i 2030 – et attraktivt lavutslippssamfunn med gode levekår.

Dette er basert på FNs 17 bærekraftsmål som innebærer at vi må ha en helhetlig tilnærming til miljømessige, sosiale og økonomiske forhold, uten at det ene skal gå på bekostning av det andre. Regionplanen har tre gjennomgående perspektiver:

- Klima og miljø
- Levekår, likestilling, inkludering og mangfold
- Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser

For å få til god gjennomføring og måloppnåelse skal de to avdelingene knyttet til Regionplan 2030 se disse tre perspektivene i sammenheng og tilrettelegge for et godt internt og eksternt samarbeid om strategier og satsinger i regionplanen.

Regionplan 2030 består av følgende avdelinger med tilhørende økonomiske rammer og bemanning:

Ansvar	Beskrivelse	Totalt budsjett 2020	Årsverk
600001	Fylkesdirektør	1 668 000	1,00
600100	Bærekraftig utvikling	30 354 000	18,00
600200	Samskapning og internasjonalisering	16 125 000	8,00
	Sum:	48 147 000	27,00

Avdeling for bærekraftig utvikling

Hovedoppgavene til avdelingen er å jobbe for økonomisk, miljømessig og sosial bærekraft, og koordinere flere av fylkeskommunenes oppgaver og satsinger knyttet til de tre gjennomgående perspektivene i Regionplan Agder 2030.

Klima og miljø

Klimaendringer er en global utfordring. Agder må både håndtere hendelser som følge av mer ekstremvær og gjennomføre utslippskutt for å oppfylle Parisavtalen som er en internasjonal avtale om klimapolitikk. Transport står for mest klimagassutslipp i Agder, det er derfor i denne sektoren de største utslippskuttene må tas.

Prioriterte tiltak

Electric Region Agder

Electric Region Agder er et regionalt samarbeid om å bygge et fullelektrisk bærekraftig lavutslippssamfunn. Arbeidet startet opp i 2018 og foreslås videreført med

samhandlingsplattformen lansert i 2019, samt ulike regionale satsinger og prosjekter innenfor klima og energi.

Klimaveikart Agder

Klimaveikart Agder er Norges første veikart for hvordan kommuner og fylkeskommuner kan skape lavutslippssamfunnet ved å gjennomføre klimatiltak i sine områder, og tas videre i 2020. Totalt er det budsjettert med 2,4 mill. kroner til klima- og energiprojekter.

Klimapartnere

Klimapartnere Agder er et nettverk som skal forberede bedrifter, regionale og lokale myndigheter på trusselen fra klimaendringer, men også mulighetene lavutslippssamfunnet representerer. Nettverket skal støtte og stimulere til grønn verdiskaping hos sentrale og utviklingsdrivende aktører innen både privat og offentlig sektor. Nettverket og arbeidet har i dag spredt seg til alle norske regioner, men Klimapartnere Agder har fremdeles flest medlemmer. Totalt er det budsjettert med 1 mill. kroner til Klimapartnere.

Akvakultur og marin verdiskaping

Fylkeskommunen har oppgaver innenfor forvaltning og utvikling av marin sektor, herunder akvakultur. Dette innebærer koordinering og samarbeid om søknadsbehandling mellom næring, kommuner og sektormyndigheter. Det er budsjettert med 230 000 kroner til deltakelse i fylkeskommunenes nasjonale akvakultursamarbeid (FAKS).

Vannregionen Agder

Fylkeskommunen har ansvar for oppfølging av vannforskriften og den regionale vannforvaltningsplanen med mål om å bedre vannmiljø og vannkvalitet i Agder. Totalt er det budsjettert med 2,4 mill. kroner til oppfølging av vannområdene i Agder, hvorav 2,1 mill. kroner er statlige midler til oppfølging av vannforskriften.

Krypsiv

Gjengroing av vassdrag er en utfordring i Agder. Fylkeskommunen tilføres statlige midler for å hindre gjengroing og finne årsakene til krypsivveksten. Det budsjetteres med 2,8 mill. kroner til oppfølging av krypsivprosjektet. Kostnaden vil dekkes av statlige overføringer.

Friluftsliv

Fylkeskommunen vil fra 1.1.2020 få et mer helhetlig ansvar for friluftsliv gjennom overføring av nye oppgaver fra staten, blant annet ivaretagelse av statens rolle i statlig sikrede friluftsområder og oppfølging av skjærgårdstjenesten. Fylkeskommunen forvalter allerede to statlige tilskuddsordninger rettet mot friluftsliv; tilrettelegging for friluftsliv i statlig sikrede områder og tilskudd til friluftsliv. Midlene lyses ut etter retningslinjer fra Klima- og miljødepartementet. I tillegg har fylkeskommunen opprettet en egen tilskuddsordning knyttet til friluftsliv for å komplettere de statlige tilskuddsordningene. Det er avsatt 800 000 kroner til dette.

I tillegg er fylkeskommunen involvert i en rekke friluftslivprosjekter i kommunene, og skal i

2020 blant annet følge opp prosjekter fra samarbeidsavtalene med kommunene Farsund (Vita Velo) budsjettert med 450 000 kroner, og Lindesnes (Skibmansheia) budsjettert med 500 000 kroner. Arbeidet med å etablere en sammenhengende kyststi gjennom Agder videreføres også. Fylkeskommunen deltar i det nasjonale prosjektet «Friluftslivets ferdselsårer» hvor det skal søkes om statlige midler til videre deltakelse i 2020.

Fylkeskommunens samarbeidsavtaler med DNT Sør og Forum for natur og friluftsliv Agder (FNF) videreføres i 2020, og en vil vurdere å inngå samarbeidsavtaler med flere regionale friluftslivsorganisasjoner. Som kontingent til friluftsrådene er det budsjettert med 1, 374 mill. kroner, noe som tilsvarer 4,50 kroner per innbygger i Agder.

Totalt er det budsjettert med 12,39 mill. kroner til oppgavene innenfor friluftsliv. De statlige overføringene utgjør 8,474 mill. kroner.

Høstbart vilt og fisk

Fylkeskommunen skal arbeide for at høstbart vilt og høstbar innlandsfisk forvaltes som en bærekraftig ressurs både for verdiskaping og for allmennheten. Fylkeskommunen forvalter en statlig tilskuddsordning rettet mot vilttiltak. Midlene lyses ut og tildeles etter statlige retningslinjer. Det er budsjettert med 1,05 mill. kroner til arbeidet med høstbart vilt og innlandsfisk, hvorav statlige overføringer til høstbart vilt utgjør 700 000 kroner.

Regional plan for Setesdal Vesthei, Ryfylkeheiane og Setesdal Austhei (Heiplanen)

Fylkeskommunen koordinerer oppfølgingen av Heiplanen, og et nytt fireårig handlingsprogram vil bli fulgt opp i 2020. Kostnaden følges opp innenfor tidligere mottatt statlig tilskudd.

Levekår, likestilling, inkludering og mangfold

Likestilling, inkludering og mangfold er viktig, både i et levekårs- og verdiskapingsperspektiv. Agder er den regionen i Norge som har lavest andel av innvandrere i arbeid, og har i tillegg lav andel kvinner i lederstillinger og høy andel kvinner i deltidsstillinger. Inntektsulikhetene på Agder og andelen barn som lever i familier med vedvarende lavinntekt har økt. Et inkluderende og mer likestilt samfunn vil bidra til bedre folkehelse og levekår.

Prioriterte tiltak

Levekårssatsingen og LIM-planen

For å bedre levekårene på Agder er det budsjettert med 1 mill. kroner til koordinering av en helhetlig og langsiktig levekårssatsing og oppfølging av Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold (LIM-planen).

Kommunene er de viktigste aktørene i arbeidet med levekår. Det er budsjettert med 1 mill. kroner som skal gå til likestillingstiltak i kommunene.

Integrering

Som en del av regionreformen har fylkeskommunen fått overført flere integreringsoppgaver fra staten, blant annet veiledning og kompetanseheving av kommunene i deres kvalifiseringsarbeid, bosettings- og kapasitetsstyring, samt forebygging av negativ sosial kontroll. Det er overført to årsverk fra Inkluderings- og mangfolds direktoratet (IMDi) til å følge opp disse oppgavene. Det er budsjettert med 300 000 kroner til arbeidet.

Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser

Næringslivet i regionen har store muligheter for å utvikle nye klimavennlige løsninger og produkter, og dermed nye grønne arbeidsplasser. For å få dette til må Agder styrke innsatsen innen forskning, utvikling og innovasjon.

Prioriterte tiltak

Velferdsteknologi og e-helse

Det er budsjettert med 200 000 kroner til å følge opp fylkeskommunens samarbeid med næringsliv, sykehuset og universitetet om e-helsesatsinger i regionen. Dette inkluderer blant annet samarbeid om arrangementer under Arendalsuka.

Etableringen av næringsklyngen Norwegian Smart Care Cluster (NCSS) i tilknytning til I4Helse ved UiA er en satsing for økt næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser i regionen. Det er budsjettert med 775 000 kroner i 2020 til denne satsingen.

Forskningsmobilisering

Forskningsmobilisering er Agders prosjekt til Norges Forskningsråds 3-årige regionsatsing FORREGION. Formålet er å stimulere små og mellomstore bedrifter til å benytte seg av forskning i sine innovasjons- og utviklingsprosesser. Satsingsområdene i ordningen er ny teknologi knyttet til digitalisering, automatisering og robotisering, samt ny teknologi og nye forretningsmuligheter for omstilling til grønn økonomi. Forventet tilskudd fra Norges Forskningsråd er 5,1 mill. kroner og det er i tillegg budsjettert 3 mill. kroner fra fylkeskommunen.

Regionalt forskningsfond Agder

Fylkeskommunen er vertsfylkeskommune for Regionalt forskningsfond Agder (RFF) og har det administrative og juridiske ansvaret for fondet. Fylkeskommunen mottar statlige midler fra Kunnskapsdepartementet for å bidra til økt forskning, innovasjon og utvikling i regionen. Forventet statlig overføring er 13,917 mill. kroner i 2020.

Satsingsområder/tiltak (tall i 1000 kroner)	Budsjett 2020
Klima og miljø	
Klima og energisatsinger (Electric Region Agder)	2 400
Klimapartnere	1 000

Satsingsområder/tiltak (tall i 1000 kroner)	Budsjett 2020
Akvakultur og marin verdiskaping	230
Vannregionen Agder	2 400
Krypsiv	2 800
Friluftsliv	12 390
Høstbart vilt og fisk	1 050
Levekår, likestilling, inkludering og mangfold	
Levekårssatsingen	1 000
Likestillingstiltak i kommunene	1 000
Integrering	300
Næringsutvikling og samarbeid om nye arbeidsplasser	
Velferdsteknologi og e-helse	200
Smart Care Cluster	775
Forskningsmobilisering	8 100
Regionalt forskningsfond Agder	13 917
Totalsum	47 562

Avdeling for samskaping og internasjonalisering

Hovedoppgavene til avdelingen er å fasilitere og koordinere flere av fylkeskommunenes oppgaver og satsinger knyttet til gjennomføring av arbeidet med Regionplan Agder 2030. Viktige verktøy er samarbeids- og utviklingsavtaler med kommunene i Agder, internasjonalt samarbeid for å forsterke måloppnåelse og koordinert innsats for samhandling og medvirkning.

Prioriterte tiltak

Handlingsprogram til Regionplan Agder 2030

Fylkeskommunen skal i samarbeid med kommuner, stat og andre aktører utarbeide et handlingsprogram for oppfølging av Regionplan Agder 2030. Gjennom handlingsprogrammet skal partene avklare hvilke tiltak som skal prioriteres, hvem som har ansvar for gjennomføring, hvem som er samarbeidsparter og hvor mye felles ressurser som skal legges inn. Samarbeids- og utviklingsavtalene med kommunene i Agder er viktige verktøy for å konkretisere og oppfylle målene i regionplanen og gjennomføre tiltakene i handlingsprogrammet.

For at Agder skal bli en bærekraftig region med lave klimagassutslipp og bedre levekår må det etableres et systematisk og forutsigbart samarbeid mellom kommuner og fylkeskommune og øvrige samarbeidspartnere i regionen. I samarbeid med KS og kommunene skal den regionale samhandlingsstrukturen videreutvikles for å styrke regional gjennomføringskraft og samarbeid om bærekraftig samfunnsutvikling.

Det er budsjettert med 3 mill. kroner til oppfølging av handlingsprogrammet i 2020.

Møteplasser og arrangementer

Kompetanseforum

Kompetanseforum Agder er etablert for at sentrale aktører i regionen skal samarbeide om gjennomføring av den regionale kompetansestrategien. Målet er å bidra til en attraktiv og omstillingsdyktig region ved å ha en god balanse mellom tilbud og etterspørsel i det regionale arbeidsmarkedet. Det er budsjettert med 100 000 kroner til arbeidet i 2020.

Agdermøtet

Agdermøtet er en møteplass for landsdelens politikere, næringsliv og akademika. I samarbeid med næringslivet arrangeres konferansen hvert år av KS Agder, NHO Agder, LO, Sørlandets kompetansefond, Innovasjon Norge, Universitetet i Agder og fylkeskommunen. Det er budsjettert 300 000 kroner til konferansen i 2020.

Fremtidens kommuner – Arendalskonferansen

Fremtidens kommuner – Arendalskonferansen er etablert som en årlig nasjonal møtearena for kommunesektoren. Konferansen er en læringsarena hvor kunnskap og metoder for økt innovasjon i offentlig sektor settes på dagsorden. Konferansen arrangeres av Arendal kommune i samarbeid med KS og lokale og regionale partnere. Det budsjetteres med 250 000 kroner til konferansen i 2020.

Arendalsuka

Arendalsuka ble første gang arrangert i 2012, og er etablert som en nasjonal og internasjonal møteplass for alle med interesse for politikk og samfunnsutvikling. Arendalsuka bidrar til å sette landsdelen på det nasjonale kartet. Det budsjetteres med 500 000 kroner til Arendalsuka i 2020.

Internasjonalt samarbeid

Internasjonalt samarbeid er viktig for at Agder skal bli en mer attraktiv, innovativ, inkluderende og lærende region. I internasjonalt samarbeid ligger det store muligheter for å utveksle kunnskap som bidrar til mer forskning, utvikling og innovasjon, og til å profilere Agder som en attraktiv region.

Det vil i 2020 bli lagt frem en politisk sak om innretningen på fylkeskommunens internasjonale arbeid. Det internasjonale arbeidet er ikke et mål i seg selv, men et verktøy for å styrke måloppnåelsen i Regionplan Agder 2030 og må fremover kobles tettere mot regionplanens satsingsområder.

Prioriterte tiltak

Fylkeskommunen støtter opp om ulike aktører og initiativer som fremmer internasjonalt samarbeid. I tillegg deltar fylkeskommunen i ulike internasjonale organisasjoner og fora. Det er i 2020 budsjettert 170 000 kroner til kontingent i Nordsjøkommisjonen/CPMR, 250 000 kroner til vennskapssamarbeid med Rezekne i Latvia og Vest-Viru i Estland, 250 000 kroner til oppfølging av EU-nettverket South Horizon og 300 000 til mobilitets- og samarbeidsprosjekter innenfor Erasmus+. Det budsjetteres i tillegg med 770 000 kroner, herunder til finansiering av sekretariat for Øresund-Kattegat-Skagerrak-samarbeidet under

EUs Interreg-program.

Sørlandets Europakontor AS

Sørlandets Europakontor AS skal bidra til videreutvikling av et internasjonalt samfunns- og næringsliv på Agder. Videre skal kontoret være et kunnskapssenter for EU/EØS-saker, herunder bidra til å øke deltakelsen i og nytten av europeiske nettverk, programmer og aktiviteter for eierne og virksomheter i regionen. Det er budsjettert 2,93 mill. kroner til Sørlandets Europakontor AS i 2020.

Nordisk informasjonskontor Norge

Nordisk informasjonskontor Norge er et informasjons- og ressurscenter for nordisk samarbeid. Utgangspunktet for kontorets arbeid er det etablerte samarbeidet i regi av Nordisk råd og Nordisk ministerråd. Kontorets bidragsyttere er Nordisk ministerråd og Kulturdepartementet via Foreningen Norden, Arendal kommune og fylkeskommunen. Det budsjetteres med 412 000 kroner for 2020.

Medvirkningsorganer

I ny kommunelov § 5-12 er det fastsatt at kommuner og fylkeskommuner skal opprette eldreråd, råd for personer med funksjonsnedsettelse og ungdomsråd eller annet medvirkningsorgan for ungdom. Rådene er rådgivende organer og har rett til å uttale seg i saker som gjelder henholdsvis eldre, personer med funksjonsnedsettelse og ungdom. Fylkeskommunen skal sørge for en åpen, bred og tilgjengelig medvirkning i arbeidet og sørge for tilstrekkelige sekretariatstjenester. Det er budsjettert med totalt 1 575 000 kroner til oppfølging av rådene i 2020.

Brukerpanel for Agder har som formål å hente inn kunnskap og perspektiver fra grupper i befolkningen som har erfaringer knyttet til diskrimineringsgrunnlagene i Regional plan for likestilling, inkludering og mangfold. Det vil i 2020 vurderes en videreføring av brukerpanelet.

Satsingsområder/tiltak (tall i 1000 kroner)	Budsjett 2020
Handlingsprogram til Regionplan Agder 2030	3 000
Kompetanseforum	100
Agdermøtet	300
Fremtidens kommuner	250
Arendalsuka	500
Internasjonalt samarbeid	
Sørlandets Europakontor AS	2 930
Nordisk informasjonskontor Norge	412
Nordsjøkommissjonen/CPMR	170
Vennskapssamarbeid	250
Horizon South Norway	250
Oppfølging av internasjonalt samarbeid	1 070

Satsingsområder/tiltak (tall i 1000 kroner)	Budsjett 2020
Medvirkningsorganer	
Fylkeseldrerådet	525
Råd for mennesker med nedsatt funksjonsevne	400
Ungdommens fylkesting/ungdommens fylkesutvalg	650
Brukerpanel for Agder	350
	11 157

14 Økonomi og styring

Økonomi og styring

Økonomi og styring har overordnet ansvar og myndighet for økonomisk planlegging, oppfølging og rapportering. Den har ansvar for å sikre god økonomisk styring og solidarisk økonomiansvar mellom direktørene og lederne i organisasjonen. Økonomi og styring har ansvaret for å sikre kontinuerlig oppmerksomhet på helhetlig styring og god og effektiv drift, gjennom god regnskapsforvaltning og lønnstjenester, strategisk innkjøpsarbeid og funksjonell tilrettelegging av det politiske arbeidet.

Økonomi og styring består av følgende avdelinger med tilhørende økonomiske rammer og bemanning:

Ansvar	Aktivitet	Netto driftsutgifter	Årsverk
700001	Fylkesdirektør	1 668 000	1,00
700100	Budsjett og økonomioppfølging	55 319 000	8,50
700200	Innkjøp og anskaffelser	8 534 000	10,00
700300	Lønn og regnskap	22 010 000	26,00
700400	Politisk sekretariat	4 972 000	5,00
700401	Politisk virksomhet	39 135 000	
700500	Virksomhetsstyring	9 098 000	8,50
	Sum:	140 736 000	59,00

Budsjett og økonomioppfølging

Avdelingen har ansvar for gode prosesser innenfor økonomisk planlegging og prioriteringer i samspill med hele organisasjonen:

- Økonomisk planlegging og budsjettering, herunder økonomiplan og årsbudsjett for Agder fylkeskommune
- Intern og ekstern økonomisk rapportering, årsberetning, mv.
- Løpende rådgivning, veiledning og opplæring innen budsjettering og rapportering
- Legge til rette for gode økonomiske prosesser i hele fylkeskommunen

Det er budsjettert med 36,5 mill. kroner til lønnsoppgjør m.m. og 13 mill. kroner i pensjonsavsetning. Videre er det lagt inn en innsparing på 9 mill. kroner. Innsparingen forutsettes realisert ved inndragning av ledige lønnsmidler ved vakanser i stillinger, langtidssykefravær og lignende.

Innkjøp og anskaffelser

Avdelingen har ansvar for at fylkeskommunen gjennom anskaffelser deltar i samfunnsutviklingen og når vedtatte mål innenfor tjenesteyting, klima og miljø og det seriøse arbeidslivet. Avdelingen skal bidra til at anskaffelsene er optimale med hensyn til kvalitet, kompetanse, kostnader og egnethet, og skjer innenfor rammene av lov og forskrift.

- OFA-samarbeidet og store offentlige prosjekter (f.eks. DDA og velferdsteknologi)
- Innkjøpskompetanse på områder som er viktige for hele fylkeskommunen (også større prosjekter som bygg og vei), og som ikke omfattes av OFA-avtalene.
- Sikre at vi har optimale avtaler på viktige områder og at leverandørene oppfyller forutsetningene i avtalen (kontraktsoppfølging), og sikre lojalitet til avtalene internt i fylkeskommunen. Opplæring på innkjøpsområdet.
- Internkontroll med innkjøp og innkjøpere (bestillere), rutiner og kontrollfunksjoner i samarbeid med Virksomhetsstyring.
- Ansvar for innkjøpsstrategi for Agder fylkeskommune og etterleve relevante politiske vedtak (eksempelvis relatert til miljø, klima, universell utforming og arbeidslivsforhold) i Agder fylkeskommunes innkjøpsarbeid.

Lønn og regnskap

Avdelingen har ansvar for funksjonene regnskap og lønn for hele fylkeskommunen, inn- og utbetalinger og regnskapsrapportering. I tillegg skal avdelingen ha ansvar for god opplæring og oppfølging av lønns- og regnskapspersonale på andre enheter, f.eks. skolene.

- Fakturamottak for hele fylkeskommunen, scanning av fakturaer, regnskapsføring og utbetaling
- Finans- og likviditetsforvaltning
- Lønnsføring og lønnsutbetaling for hele fylkeskommunen, håndtering av refusjoner og pensjon
- Lønns- og regnskapsføring for eksterne firmaer

Politisk sekretariat

Avdelingen har ansvar for å administrere det politiske systemet i fylkeskommunen. Målsettingen er å tilrettelegge for en god og åpen politisk styring og demokratiske prosesser i fylkeskommunen. Dette innebærer blant annet å sørge for at de formelle strukturene fungerer, og at det legges til rette for aktive politiske prosesser og god koordinering av saksgangen.

- Sekretariatsfunksjoner for fylkestinget med underliggende politiske organer
- Bistand til politisk og administrativ ledelse i det daglige arbeid, møteplanlegging, gjennomføring av offentlige valg, rutineutvikling, vedlikehold av politisk web og mediekontakt
- Oppfølging av politiske saker i samarbeid med aktuelle fagområder

Hovedprosessen til politisk sekretariat kan oppsummeres som: *Støttefunksjoner til politisk ledelse og organer.*

Politisk virksomhet

Det er avsatt følgende beløp til politisk virksomhet i 2020:

Politisk ledelse og utvalg	Budsjett
Fylkestinget	18 312
Fylkesutvalget m/administrasjonsutvalget	3 749
Hovedutvalg for utdanning og kompetanse	2 554
Hovedutvalg for samferdsel	2 554
Hovedutvalg for næring, klima og miljø	2 554
Hovedutvalg for kultur, folkehelse og frivillighet	2 554
Klagenemnda	41
Kontrollutvalget	6 817
Sum politisk ledelse, råd og utvalg	39 135

I beløpet til fylkestinget inngår 0,5 mill. kroner avsatt til fylkesordførers disposisjon. Under fylkesutvalget er det avsatt 1 mill. kroner til fylkesutvalgets disposisjon.

Beløpet til kontrollutvalget dekker kontrollutvalgets virksomhet, utgifter til kontrollutvalgssekretariatet, Temark IKS, og utgifter til Aust-Agder revisjon IKS, samt Agder kommunerevisjon IKS. En er fremdeles bundet av avtalen med Aust-Agder revisjon IKS, og betaler også i 2020 for tjenester fra dem. En har derfor ikke innarbeidet økningen i budsjettet på 500 000 kroner slik som kontrollutvalget i Vest-Agder fylkeskommune foreslo ved utarbeidelsen av budsjettet.

Fellesnemnda vedtok i sak 12/19 «Reglement for godtgjøring til folkevalgte i Agder fylkeskommune» den fylkeskommunale partistøtten. Agder fylkesting godkjente dette i sak 17/19 «Godkjenning av reglement for godtgjøring til folkevalgte». Støtten består av et grunnbeløp per gruppe og støtte per mandat. Tabellen nedenfor viser støtten til det enkelte parti.

Parti	Mandater i fylkestinget	Grunnbeløper gruppe	Mandatstøtte	Budsjett2020
Arbeiderpartiet	10	50 000	730 000	780 000
Høyre	10	50 000	730 000	780 000
Kristelig folkeparti	6	50 000	438 000	488 000
Fremskrittspartiet	5	50 000	365 000	415 000
Senterpartiet	5	50 000	365 000	415 000
Demokratene	3	50 000	219 000	269 000
Miljøpartiet de grønne	3	50 000	219 000	269 000
Sosialistisk venstreparti	2	50 000	146 000	196 000
Venstre	2	50 000	146 000	196 000
De Kristne	1	50 000	73 000	123 000
Pensjonistpartiet	1	50 000	73 000	123 000
Rødt	1	50 000	73 000	123 000
Sum fylkeskommunal partistøtte	49	600 000	3 577 000	4 177 000

Virksomhetsstyring

Avdelingen er tildelt ansvar for tilrettelegging for virksomhetsstyring, og oppbygging av helhetlige styringsprosesser i fylkeskommunen. I tett dialog med de øvrige enheter/virksomheter skal avdelingen legge til rette for å kunne prioritere, beskrive og gjennomføre styringsprosesser, følge opp målsettinger, herunder rapportere og oppfølging av avvik.

Andre viktige funksjoner i avdelingen vil være:

- Å ha et helhetlig fokus på fylkeskommunens investeringsportefølje, og sikre god styring av prosjektene mht. økonomi, fremdrift og kvalitet.
- Målrettet kvalitetsarbeid, herunder rollestyring og tilganger i våre fagsystemer, samt sikre at rutiner og reglementer blir etablert og ajourholdt.
- Finansstrategi og finansforvaltning
- Eierskapsstrategi og eierstyring
- Konesjonskraft

15 Samferdsel og eiendom

Hovedansvaret for hjemmehavn Samferdsel og eiendom vil være å utvikle all mobilitet på Agder som fylkeskommunen har ansvar for. I tillegg skal hjemmehavnen ha ansvar for å planlegge, bygge, drifte og vedlikeholde bygningsmassen som fylkeskommunen eier. For fylkesvegnettet vil hjemmehavnen ha ansvar for å utvikle, forvalte, drifte og vedlikeholde infrastrukturen på en god måte.

Samferdsel og eiendom består av følgende avdelinger med tilhørende økonomiske rammer og bemanning:

Ansvar	Beskrivelse	Totalt budsjett 2020	Årsverk
800001	Fylkesdirektør	1 668 000	1,00
800100	Drift og vedlikehold	588 456 000	61,89
800200	Forvaltning og samfunnssikkerhet	24 787 000	16,00
800300	Strategi og mobilitet	560 273 000	14,80
800400	Utbygging	55 027 000	54,50
	Sum:	1 230 211 000	148,19

På tidspunktet for fremleggelse av forslag til budsjett 2020 har en ikke full oversikt over kostnader knyttet direkte til lønn, materiell, IKT og andre utgifter for ansatte som kommer fra Statens vegvesen. I budsjettet har en lagt inn *kjente* kostnader, med en tilsvarende inntektsside som er budsjettert under ansvar 1100 felles inntekter og utgifter. Det følger av dette at en da i kolonnen for antall årsverk kun har tatt med personell som foreløpig har undertegnet arbeidsavtale med fylkeskommunen. Fylkesrådmannen vil få endelig oversikt i begynnelsen av 2020, og vil komme tilbake med budsjettjusteringer i rapporten for 1. tertial 2020.

Drift og vedlikehold

Fylkesveg

Agder fylkeskommune har samlet ansvaret for 3 948 km veg (inkl. gang- og sykkelveg). Fra 1. januar 2020 får fylkeskommunen det operative ansvaret for bygging, drift og vedlikehold av fylkesveger. Sams-vegadministrasjon oppheves fra 1. januar 2020 og fylkeskommunene får nå ansvaret for all aktivitet på egen veg.

Nøkkeltall for vegnettet i Agder:

- Fylkesvegnett utgjør 50 pst. av andelen på det offentlige vegnettet
- 86 prosent av fylkesvegnettet har fast dekke
- 83 prosent av fylkesvegnettet er tillatt for 10 tonns akseltrykk
- 31 tunneler, hvorav tunnallengde utgjør 19,3 km.
- 1 507 bruer på fylkesvegene i Agder
- To ferjesamband

Drift- og vedlikeholdstiltak i Agder skal ha som hovedformål å skape god fremkommelighet og over tid bevare vegkapitalen. Tiltakene som gjøres i kontraktene har stor betydning for både trafiksikkerhet og miljø. I Regionplan Agder 2030 er det målsetning om at fylkeskommunen skal "prioritere gang- og sykkelveier langs skoleveier, slik at trafiksikkerheten for skolebarn styrkes". Videre skal vi "iverksette tiltak for å redusere utslipp fra bygging, drift og vedlikehold av veg". I arbeidet med drift- og vedlikeholdskontraktene vil det jobbes systematisk for å få nå målsetningene i regionplanen.

Drifts- og vedlikeholdsbudsjett	2020
tall i hele 1000 kr (ekskl. mva)	
Driftskontrakter	266 361
Vegoppmerking	13 900
Bruer og ferjekaier	24 380
Strøm	11 680
Asfalt og dekkelegging	95 000
Øvrig vedlikehold fylkesveg	20 700
Tunneler	300
Elektro og veglys	15 679
Netto ramme fylkesvegmidler	448 000

Drift og vedlikeholdsbudsjettet er redusert med 15 mill. kroner sammenlignet med nivået i Aust-Agder fylkeskommune og Vest-Agder fylkeskommune hadde i 2019. Kostnadsindeksen for drift og vedlikehold på veg har over flere år vist en høyere prisvekst enn det fylkeskommunene får kompensert gjennom deflator i statsbudsjettet. For første kvartal 2019 sammenlignet med foregående år, har det vært en prisvekst på 3,5 prosent. Høyere prisvekst vil over tid gi en lavere aktivitet på drift- og vedlikeholdsarbeidene og medføre et økende forfall.

Etterslep på fylkesvegnettet

"Motiv" er et fagsystem i Statens Vegvesen for beregning av vedlikeholdsbehov for å opprettholde vegkapitalen. Beregningene er en indikator på hvor stor økonomisk innsats som må til for at etterslepet på riks- og fylkesvegene ikke skal øke. Alle data om vegnettet er registrert i indikatoren. I Agder fylkeskommune er det estimert et behov for 680,8 mill. kroner ekskl. mva. årlig. Differanse mellom Motiv-beregning og budsjetterte rammer for drift- og vedlikehold medfører at etterslepet vil øke. Mange fylkeskommuner er i samme situasjon. For å kunne øke bevilgningsnivået slik at etterslepet kan reduseres, må de statlige overføringene til fylkeskommunen økes.

Klima og miljø

I Regionplan Agder 2030 er det vedtatt tydelig målsetning for å redusere utslipp i alle aktiviteter som gjøres på veg. Agder fylkeskommune vil følge det opp i drift- og vedlikeholdskontrakter og stille krav til lavere utslipp. I de nyeste kontraktene stilles det blant annet krav til Euro 6 på kjøretøy som brukes i kontraktene.

Det er også en målsetning om at all vekst i biltrafikken i byene skal tas med kollektiv, sykkel eller gåing. Det betyr at fylkeskommunen må legge til rette for at flest mulig skal kunne velge myke transportalternativer gjennom hele året. Dette får innvirkning på prioriteringene som må gjøres innen drift og vedlikehold.

Agder fylkeskommune skal samarbeide med kommunene om lokale tiltaksutredninger om luftkvalitet. Nå står Kristiansand kommune i fare for å overskride grenseverdiene for svevestøv. Miljøverndirektoratet stiller derfor krav om at det skal utarbeides en tiltaksplan for å få redusert nivået av svevestøv. Agder fylkeskommune vil bidra med et tilskudd til Kristiansand kommune for utarbeidelse av tiltaksplanen.

Det er forventet at klimaendringer vil føre til flere ekstremværhendelser med kraftig nedbør og overvannsproblematikk. Økt erosjon som følge av kraftig nedbør og økt flom i elver og i bekker kan utløse flere kvikkleireskred. Agder fylkeskommune har ikke budsjettert for ekstremhendelser på vegnettet. Dersom det oppstår ekstremvær og store ødeleggelser på vegnettet kan det gi et merforbruk på drift og vedlikeholdsbudsjettet og behov for omprioriteringer.

Under følger en oversikt over drift- og vedlikeholdskontrakter:

Drift- og vedlikeholdskontrakter - løpetid				
Navn	Startdato	Sluttdato	Opsjon	Entreprenør
Arendal indre	01.09.2014	31.08.2019	1 år	Mesta
Arendal Øst	01.09.2015	31.08.2020	1 år	NCC Roads
Arendal Vest	01.09.2016	31.08.2021	1 år	Mesta
Setesdal	01.09.2018	31.08.2026	-	Flere lokale
Flekkefjord	01.09.2015	31.08.2023	1 år	Presis vegdrift
Sirdal	01.09.2016	31.08.2021	2 år	Risa
Kristiansand	01.09.2019	31.08.2027	1 år	Presis vegdrift
Mandal	01.09.2017	31.08.2022	1 år	Mesta
Elektro og veglys øst	01.09.2018	31.08.2021	1 år	Traftec
Elektro vest	01.09.2016	31.08.2022	1 år	Traftec
Veglys vest	01.09.2016	31.08.2022	1 år	Mesta

Det arbeides nå med anbudsgrunnlag for nye fylkesvegkontrakter i Arendal. De tre Arendals-kontraktene, i tabellen overfor, vil nå bli slått sammen til to nye store drift- og vedlikeholdskontrakter. For å kunne slå sammen kontraktene er det utløst opsjon i kontrakten Arendal indre som nå avsluttes 31.8.2020. Setesdalskontrakten er en kontrakt som er delt opp i mange mindre kontrakter og er en byggherrestyrt kontrakt.

Kristiansandskontrakten hadde oppstart i september 2019 og har en varighet på åtte år på fylkesveg og fem år på riksveg. Kostnadsnivået i Kristiansandskontrakten gir netto om lag 16 mill. kroner i økte kostnader per år for fylkeskommunen.

I tillegg til vegansvaret har Agder fylkeskommune ansvar for to ferjesamband på fylkesvegnettet. Det er ferjesambandene til Hidra og Andabeløy i Flekkefjord kommune. Det er inngått en felles driftskontrakt på ferjekaiene mellom Statens vegvesen og Rogaland fylkeskommune. Det legges opp til at kontrakten videreføres med Rogaland fylkeskommune og Statens vegvesen frem til kontrakten utløper 31.09.2023.

Alle drift- og vedlikeholdskontraktene er i dag felles med Statens vegvesen, med unntak av Sirdalskontrakten. Det arbeides nå med avklaringer om fordeling av byggherrestyring i gamle felleskontrakter som utløper etter 2020. Nye drift- og vedlikeholdskontrakter som lyses ut nå blir rene fylkesvegkontrakter.

Eiendom

De to fylkeskommunene er forskjellig organisert med hensyn til drift og vedlikehold av eiendomsmassen. For eksempel er vaktmestrene i Aust-Agder personal- og budsjettmessig underlagt rektorene i de videregående skolene. Skolene er også i sine budsjetter tildelt budsjettmidler til vedlikehold av bygningene. Budsjettmidler til leie av bygninger (f.eks. idrettshaller for skolene og klinikker i tannhelsetjenesten) er innarbeidet i virksomhetenes budsjetter. Tilsvarende er leieavtalene i Vest-Agder fylkeskommune budsjettert sentralt, og vaktmestrene ved virksomhetene er personalmessig underlagt den sentrale bygge- og eiendomstjenesten.

Som følge av den forskjellige organiseringen er avdelingens avsatte budsjettmidler til forvaltning, drift og vedlikehold av eiendom hovedsakelig knyttet til eiendom i Vest-Agder.

- Det er avsatt 23,7 mill. kroner til leie av fylkeshuset i Tordenskjoldsgate 65.
- Det er avsatt 30 mill. kroner til leie av skolelokaler i vest.
- Det er avsatt 8,1 mill. kroner til leie av tannhelselokaler i vest.

Fylkesrådmannen vil avklare fremtidig organisering vedrørende forvaltning, drift og vedlikehold av eiendomsmassen i løpet av 2020.

Forvaltning og samfunnssikkerhet

Avdelingen er tillagt forvaltningsoppgaver som er overført fra sams vegadministrasjon. Dette er i stor grad forvaltningsoppgaver som er definert i vegloven. Videre har avdelingen et ansvar for å veilede og følge opp trafikksikkerhetstemaer i plan- og byggesaker.

Avdelingen har også et ansvar for å koordinere trafikksikkerhetsarbeidet i fylket. Det innebærer også en samordning av de tiltak som gjennomføres og/eller finansieres over fylkeskommunens budsjett. I budsjettforslaget er det satt av i 10,6 mill. kroner til TS-tiltak. Dette innebærer at de pågående TS-prosjekter videreføres på samme nivå som i 2019:

- Nyttårsaksjonen og TS-konferanse
- Trafoen og 18 pluss
- Nullvisjonsprosjektene
- Ambassadørprosjektet i videregående skole
- Myra sykkelgård og andre prosjekter som utføres av Trygg Trafikk.

Beredskapsarbeidet i fylkeskommunen er tillagt avdelingen. Fylkeskommunens beredskapsplikt knytter seg i hovedsak til følgende forhold:

- Egne anlegg og aktiviteter: Fylkeskommunen skal ivareta menneskers sikkerhet, tjenesteproduksjon, økonomiske verdier og omdømme knyttet til fylkeskommunens aktiviteter og anlegg.
- Veganlegg: Fylkeskommunen har som eier, drifter og forvalter, ansvar for fylkesveggenes beskaffenhet generelt og for fylkesvegene som del av samfunnets kritiske infrastruktur.
- Sivil transportberedskap: Fylkeskommunen har ansvar for å sikre og tilrettelegge for en nødvendig og regionalt tilpasset sivil transportberedskap i fylket.
- Regional planlegging: Fylkeskommunen skal som planmyndighet inkludere samfunnssikkerhet i arbeidet med regional planlegging, jf. plan- og bygningsloven, kap. 4.3: "Ved utarbeidelse av planer for utbygging skal planmyndigheten påse at risiko- og sårbarhetsanalyse gjennomføres for planområdet, eller selv foreta slik analyse."

Strategi og mobilitet

Agder kollektivtrafikk AS (AKT)

AKT har det løpende oppfølgingsansvaret for all busstrafikk i fylket.

I overføringen til AKT har en beregningsmessig lagt opp til en takstøkning i 2020 i samsvar med statsbudsjettets forutsetninger om pris- og lønnsvekst på 3,1 %. AKT har takstmyndighet.

I overføringene til selskapet har en tatt utgangspunkt i en generell utgiftsøkning på 3,1 % (deflator). Andre viktige endringer fra 2019 til 2020 som får konsekvenser for budsjettet er helårsvirkningen av ruteomlegging som følge av ny E18 mellom Tvedestrand og Arendal på 2,6 mill. kroner. Videre er det enighet med kommunene om kommunal delfinansiering av grunnskoleskyssen, og dette gir 2,8 mill. kroner i mindreinntekter for selskapet. Soneinndelingen i takstsystemet gjør at forventede inntekter synker med om lag 5 mill. kroner som følge av kommunesammenslåinger i fylket.

Selskapet har i sine budsjetter forutsatt at belønningsmidlene opprettholdes på samme nivå som i 2019 (73 mill. kroner). Videre er det foreslått i statsbudsjettet å tildele 20 mill. kroner til reduserte billettpriser i Kristiansand. Selskapet holder nå på med planlegging av hvordan en bør utnytte disse midlene.

Det er samlet budsjettetert med en overføring på 470 652 000 kroner (ekskl. mva.) til AKT i 2020.

Selskapet har gjennom flere år opparbeidet høy egenkapital, og per tredje kvartal ligger selskapet an til at denne er i størrelsesorden 163 mill. kroner ved utgangen av 2019. Det er ikke et mål å bygge ytterligere egenkapital i selskapet, men derimot anvende oppsparte

midler til et godt tilbud for innbyggerne. Selskapet har derfor de siste årene lagt opp til en høyere aktivitet enn samlede inntekter skulle tilsi. Selskapets styre vedtar budsjettet for 2020 i desember. Foreløpig budsjetteres det med et underskudd på i størrelsesorden 23-24 mill. kroner i 2020.

Det er knyttet usikkerhet til Regjeringens forslag om innføring av full vegbruksavgift på alt flytende biodrivstoff utover omsetningskravet og hvilke økonomiske konsekvenser dette måtte få for AKT. Prosjektleder vil måtte komme tilbake til dette senere dersom forslaget blir vedtatt.

Fylkesvegferjer

Agder fylkeskommune har driftsansvaret for ferjesambandene i fylket. Dagens kontrakt utløper 31.8.2021. Følgende ferjesamband inngår i kontrakten:

- FS 919 Abelnes – Andabeløy for en periode på seks år til 31.08.2020 med opsjon på ytterligere ett år. SAM-utvalget vedtok å benytte opsjonen i kontrakten i sak 25/2019.
- FS 469 Launes – Kvellandstrand er opsjonen benyttet for inntil fire år fra 31.8. 2017.

SAM-utvalget i Vest-Agder har i sak 25/19 vedtatt følgende prinsipper som må inngå i det nye konkurransegrunnlaget:

1. Fylkeskommunen forutsetter at den daglige trafikken vil være drevet av elektrisk energi fra dag en. Det gjelder både Hidra og Andabeløy-sambandet
2. Fylkeskommune forutsetter at kontrakten gir åpning for selvkjørende fartøy når teknologien tillater det
3. Reserveferje skal driftes med biodiesel.
4. Fylkeskommune ber om at et nytt konkurransegrunnlag for sambandet til Hidra også inneholder muligheten for å utvide antall avganger.

Kostnader knyttet til elektrifisering er tatt inn i anbudet på ferjekontrakt. Dette gjelder også tilførsel av strøm til kaianlegg og ladestasjon for nye ferjer.

Det er i budsjettet for 2020 avsatt 31 mill. kroner fordelt med 12,8 mill. kroner til Andabeløysambandet og 18,2 mill. kroner til Hidrasambandet.

Båtruter

Fylkeskommunen yter tilskudd til rutesamband til Øysang, Lyngør, Sandøya, samt sommerkjøring til Ny-Hellesund. For alle sambandene dekker de berørte kommuner en del av tilskuddsbehovet, og det forutsettes en videreføring av de kommunale bidragene.

Avtalen med Sørlandets Maritime om transporten til Lyngør og Sandøya indeksreguleres etter avtalte indekser. En legger til grunn en kostnadsøkning i samsvar med statsbudsjettets deflator. Takstene endres i samsvar med busstakstene. Avtalen utløper 31.12.2020, men etter vedtak i fylkestingssak 53/2019 tas toårig opsjon i bruk.

Det er inngått avtale med Aktieselskapet Colbjørn og Skilsøferja as om felles billettering mellom fergene i Arendal havneområde og bussrutene. Felles billettering gjelder aldersgruppen 0 – 29 år. Avtalens varighet er ut 2019 med mulighet for forlengelse i ett år av gangen i inntil tre år. Etter vedtak i fylkestings sak 53/2019 forlenges avtalen ett år.

Vedrørende anbud for båttransporten i Arendal indre havn fattet fylkestinget følgende vedtak i sak 61/2019:

- 1. Anbud for båttransporten i Arendal indre havn igangsettes med utgangspunkt i et rutetilbud som kan kjøres med en utslippsfri båt. I anbudsgrunnlaget innarbeides det opsjon på en ekstra båt og pris for et driftsopplegg basert på to båter. Anbud igangsettes med utgangspunkt i passasjerkapasitet og -tilbud som minst tilsvarer dagens. Oppstart vil være august 2022.*
- 2. Fylkestinget ber om å få fremlagt egen sak hvor bruk av opsjonen vurderes.*
- 3. I alternativet med en båt skal det for å begrense kostnadene vurderes ulike måter å ivareta behovet for reservemateriell på.*
- 4. Før fergeanbudet lyses ut, må utforming og plassering av fergeleier være avklart.*
- 5. Fylkesrådmannen gis fullmakt til å utforme anbudsgrunnlaget og lyse ut anbudet.*

Det er avsatt 500 000 kroner til videre arbeid med ferjedrift i Arendal indre havn i 2020.

Det er avsatt til sammen 7,4 mill. kroner i tilskudd/godtgjørelse til båtruter i 2020.

Transporttjenesten for funksjonshemmede (TT)

Transporttjenesten for funksjonshemmede er en del av kollektivtransporten og er et transporttilbud til personer med varig funksjonshemming, som ikke kan benytte det vanlige kollektivtilbudet fordi tilbudet ikke er tilrettelagt.

Det er gjort analyser og laget en sammenstillingsrapport av TT-ordningene i Aust- og Vest-Agder som viser at ordningene er svært forskjellige både i forhold til bevilgningsnivå, prinsipper og omfang på tilbudet til brukerne. Valg av ordning vil ha stor innvirkning både for brukerne og Agder fylkeskommune.

Anslag ut fra bevilgning per bruker, viser at innføring av Aust-Agders ordning i hele Agder innebærer at dagens samlede bevilgningsnivå kan reduseres med 45 %. Innføring av Vest-Agders ordning vil bety at samlet bevilgning må økes med 50 %, noe som i 2019 tilsvarer en rammeøkning på i størrelsesorden 13,5 mill. kroner.

I budsjettet er det lagt opp til å videreføre dagens ordninger uendret for Aust-Agders og Vest-Agders brukere i 2020. Arbeidet med å få etablert en felles ordning for Agder må starte opp snarest. Dette er et omfattende arbeid og det er ikke realistisk å kunne iverksette ny felles TT-ordning før i 2021.

I statsbudsjettet for 2020 er det lagt opp til å videreføre statlig utvidet TT-ordning. Aust-Agder fylkeskommune er inne i ordningen og det vil bli lagt opp til å søke midler også for 2020.

Vest-Agder har hittil ikke søkt om midler i den statlige ordningen. Hovedgrunnen til dette er at statlig utvidet TT-ordning i realiteten opphever Vest-Agders mulighet for prioritering av de tyngste brukerne. I tillegg er fylkeskommunens økonomiske risiko ved å delta særlig høy på grunn av at man har et tursystem kombinert med gjennomsnittlig lav bruksgrad.

Det er i budsjettet avsatt til sammen 29 mill. kroner til transporttjenesten for funksjonshemmede.

Diverse budsjettposter

- Jernbaneforum Sør, 547 000 kroner
- DDA transportnett og tilskudd til utbygging, 5 720 000 kroner
- ATP-samarbeidet, 700 000 kroner
- Sykkelbyprosjekter, kampanjer, 500 000 kroner

Utbygging

Ny videregående skole i Tvedestrand.

Fylkestinget i Aust-Agder vedtok i sak 50/2017 forprosjektet for ny videregående skole og idrettsanlegg i Tvedestrand. Kostnadsramme for fylkeskommunens byggeprosjekt er på 600 mill. kroner. Prosjektet er et samarbeid med Tvedestrand kommune, der fylkeskommunen skal bygge selve skolen og Tvedestrand kommune skal stå for byggingen av idrettshall, utendørs idrettsanlegg og nærmiljøanlegg som ferdigstilles parallelt med den nye skolen. Anleggene skal stå ferdig til skolestart 2020. Det ble nylig gjennomført en gjennomgang av prosjektet hvor posten for usikkerhet og reserver ble nedjustert med 20 mill. kroner. Ny kostnadsramme for prosjektet er dermed 580 mill. kroner.

Eilert Sundt videregående skole Farsund

Fylkestinget i Vest-Agder vedtok i sak 3/2019 forprosjektet for utbygging av Eilert Sundt vgs. Farsund. Elevene ved Eilert Sundt studiested Lista vil overføres til Farsund når utbyggingen er ferdig. Prosjektrammen er på 384 mill. kroner. Entreprenør er kontrahert og prosjektet skal være ferdig til skolestart 2021.

Ny samlokalisert fagskole i Grimstad

Fylkestinget i Aust-Agder vedtok i sak "Ny region Agder", sak 70/2016, at det skulle etableres en ny samlokalisert fagskole i Grimstad. Tilsvarende vedtak ble gjort i Vest-Agder. Fylkesutvalget vedtok i sak 64/2017 at det skulle nedsettes en felles komite som skulle jobbe med videre fremdrift. Ny felles fagskole var tenkt ferdigstilt høsten 2020. I fylkestingsak 56/2017 oppnevnte fylkesrådmannen en bredt sammensatt funksjons- og romprogramkomite (FORK) for den nye samlokaliserte fagskolen i Grimstad. Fellesnemda for de to fylkene støttet i sak 17/2019 opp om det videre arbeid med samlokalisering av

fagskolen. Ny fylkeskommunal tannklinikk er planlagt innlemmet i den nye fagskolen.

I Aust-Agder fylkeskommunes økonomiplan for 2018 – 2021 er det satt av 300 mill. kroner til ny fagskole. I vedtak om bygging ny fagskole er denne summen redusert til 290 mill. kroner. I tillegg er det bevilget 25,2 mill. kroner til ny tannklinikk. Totalramme for hele prosjektet inkl. tomtekjøp er på 315,2 mill. kroner.

Fylkesutvalget vedtok i sak 58/2019 at «Det inngås en NS 8407 totalentreprisekontrakt med Consto AS for bygging av ny fagskole og tannklinikk i Grimstad. Utomhusarealer inngår i kontrakten.» Den 24.6.2019 leverte BRG en begjæring om midlertidig forføyning til Aust-Agder tingrett, for å hindre kontraktsinngåelse mellom Aust-Agder fylkeskommune og Consto AS. Saken ble behandlet i Aust-Agder tingrett den 26. og 27. september 2019. Aust-Agder tingrett avsa 7. oktober 2019 (forkynt 9. oktober 2019) kjennelse som forbyr Aust-Agder fylkeskommune fra å inngå kontrakt med Consto AS etter en forutgående konkurranse på totalentrepris for bygging av ny fagskole og tannklinikk. I sak 97/2019 vedtok fylkesutvalget å avvise to tilbydere og avlyse konkurransen.

En foreløpig fremdriftsplan for ny konkurranse er at ny anskaffelse og politisk behandling vil foregå frem mot september 2020. Det legges opp til 17 måneders byggetid og hovedvekten av kostnadene vil påløpe i 2021. Revidert ferdigstillestidspunkt er satt til august 2022.

Søgne videregående skole – Tangvall

Fylkestinget i Vest-Agder vedtok 21. april 2015 etablering av en ny videregående skole på Tangvall i Søgne kommune. Prosjektet er et samarbeidsprosjekt med Søgne kommune som skal etablere ny ungdomsskole og idrettshall i samme prosjekt.

Fylkestinget vedtok videre den 26.april 2016 at videregående skole på Tangvall skulle bygges i ett byggetrinn og stå ferdig når «*elevtallsveksten tilsier at det er behov for de utdanningstilbud skolen skal tilby*» (vedtakspunkt 5). Den 13.12.2016 vedtok fylkestinget at ungdomsskolen og den videregående skolen på Tangvall skulle samlokaliseres etter modell "Felles ryggrad", med felles idrettsanlegg, auditorium, felles lokalisering av elevtjenester, avdeling for spesialundervisning, felles driftsfunksjon og kantinekjøkken.

Det pågår for tiden en samspillsfase med en entreprenør/leverandør som forventes å resultere i et ferdig forprosjekt. Denne samspillsfasen forventes ferdigstilt i løpet av våren 2020. Deretter vil neste steg være å inngå en totalentreprisekontrakt for bygging av skolen som er tenkt ferdigstilt når elevtallsveksten tilsier at det er behov for de utdanningstilbud skolen skal tilby.

Ut fra en krevende budsjettsituasjon i første budsjett for Agder fylkeskommune anbefales det at endelig dimensjonering av skolen avklares gjennom en felles skolebruksplan.

Ny Skolebruksplan for et samlet Agder

Det er flere byggeprosjekter som er vedtatt de siste årene. Dette gjelder f.eks. Mandal videregående skole, Vennesla videregående skole, Flekkefjord videregående skole, Lillesand videregående skole og Arendal videregående skole. I tillegg er det vedtatt endringer i tilbudsstrukturen som vil ha bygningsmessige konsekvenser.

Ut fra disse tidligere vedtakene, og ut fra et areal og bygningsmessig perspektiv, vil det bli utarbeidet en felles overordnet skolebruksplan for Agder fylkeskommune. Dette for i størst mulig grad å kunne optimalisere nødvendig areal og lokaliseringsbehov for et felles Agder. Nåværende vedtatte investeringsprosjekter må sees opp mot et samlet felles behov for nye Agder fylkeskommune. Det anbefales derfor å skyve på alle investeringsprosjekter knyttet til skolebygg som p.t. ikke er igangsatt, frem til det foreligger en ny skolebruksplan som ivaretar helheten for Agder fylkeskommunes behov, både areal- og lokasjonsmessig. Nødvendige investeringer for å gjennomføre en samlet skolestrukturplan må tilpasses fylkeskommunens økonomiske handlingsrom.

Nytt fylkeshus i Kristiansand

Fellesnemda vedtok i sak 7/2018, *Nytt fylkeshus, videre prosess*, at arbeidet med å etablere nytt fylkeshus i Kristiansand igangsettes. Det ble videre besluttet i sak 30/2019 *Fylkeshuset i Agder og administrasjonsbygg Fløyheia, videre forløp for begge lokasjoner*, at det gjennomføres en arkitektkonkurranse for fylkeshuset i Agder basert på Elvegata 4 bygget. Norske Arkitekters Landsforbund er engasjert for å kjøre konkurransen, en begrenset plan - og designkonkurranse med prekvalifisering. Når arkitektkonkurransen er gjennomført og vinner er innstilt, skal dette fremlegges for fylkestinget sammen med en tilhørende kostnadskalkyle. Ferdigstillestidspunkt er tidligere foreslått ved inngangen av 2023. Det er nå forventet noe lengre byggetid, og på det nåværende tidspunkt er det derfor ikke endelig er tatt stilling til sluttidspunkt innenfor 2023.

Det er fremlagt et tidligfaseanslag for kostnader for ombygging av Elvegata 4. Dette var, og er fremdeles usikkert, da det ikke endelig er besluttet hvilke arealbehov en skal bygge for. Rom- og funksjonsprogrammet for nytt fylkeshus baserte seg på at en skulle programmere arealer for 250 ansatte. Dette er for lavt gitt det antall arbeidsplasser som ligger til grunn i bemanningsplanen for Agder fylkeskommune. Det er vurdert hvilke konsekvenser det vil ha for arealene å øke antall arbeidsplasser fra 250 til 300–400. Erfaringstall tilsier at investeringskostnadene da vil være 300–375 mill. kroner inkl. mva.

Investeringsbudsjett veg

Det vil ikke være mulig for Agder fylkeskommune å gjennomføre porteføljen av vedtatte investeringsprosjekter innenfor tilgjengelige økonomiske rammer de kommende årene. Flere prosjekter vil derfor måtte utsettes i påvente av at nytt felles Handlingsprogram for fylkesveg, hvor det må gjøres en ny prioritering blant de vedtatte prosjektene.

Arbeidet med nytt Handlingsprogram for fylkesveg vil bli startet tidlig i 2020, med mål om å ha klart et forslag til politisk behandling høsten 2020. Ettersom begge fylkeskommuner har vedtatt en betydelig portefølje med prosjekter som ikke lar seg realisere innenfor den nye felles investeringsrammen vil det være et begrenset handlingsrom. Det vil bli lagt opp til en prosess med innspill fra kommunene for å få oppdatert ønsker og behov blant både nye og tidligere vedtatte prosjekter. En realistisk fremdriftsplan for prosjekter som prioriteres

gjennomført må innarbeides.

For å kunne kutte over 70 mill. kroner i investeringer vil mange prosjekter bli berørt. Det har så langt som mulig vært forsøkt å skjerme programområdene, da disse finansierer en rekke mindre tiltak rundt om i fylket som er forholdsmessig rimelige og kommer mange til gode. De største endringene er gjort på større enkelttiltak. Som følge av redusert omsetning er det redusert noe i planleggingsmidlene, mens programområdet for trafiksikkerhet i all hovedsak er opprettholdt. Det har ikke vært mulig å opprettholde den omfattende gs-satsingen som var planlagt, innenfor redusert investeringsramme.

16 Utdanning

Mål mot 2030

I 2030 er Agder en region som er preget av god helse og høy deltakelse i arbeidslivet. Vårt viktigste bidrag er at alle elever, lærlinger og lærekandidater daglig skal oppleve en opplæring som gir dem mulighet til å realisere sine evner. De skal utfordres, inspireres og motiveres til å sette mål for egen læring og utvikling. Alle skal oppleve å bli løftet faglig og menneskelig, og bli møtt med høye forventninger. Agder fylkeskommune har tre strategiske hovedmål for videregående opplæring:

- Alle elever og lærlinger som er i stand til det, skal gjennomføre videregående opplæring med kompetanse som anerkjennes for videre studier eller arbeidsliv.
- Alle elever og lærlinger som går ut av videregående opplæring skal ha kunnskaper, ferdigheter og holdninger som gjør dem i stand til å mestre videre utdanning og arbeidsliv.
- Alle elever og lærlinger skal inkluderes, trives, oppleve mestring og få faglige utfordringer. Agder fylkeskommune har nulltoleranse for alle former for mobbing og diskriminering.

Agder har, gjennom målrettet arbeid, økt antallet ungdommer som fullfører og består videregående opplæring med nærmere 300 per årskull. Fullført videregående opplæring betyr mye for den enkeltes mulighet til å komme i arbeid og oppleve god livskvalitet, og Agder vil trenge mange hender i arbeid i årene som kommer. Det er derfor viktig, både for samfunnet og for den enkelte, at vi viderefører innsatsen for å øke gjennomføringen i videregående opplæring.

For å vite om vi lykkes i dette arbeidet, må vi kjenne status og måle resultatene. Men kvalitet i opplæringen skapes ikke gjennom målinger. Vi vil legge vekt på å utvikle en felles profesjonskultur, der vi sammen arbeider for å opprettholde og styrke medarbeidernes engasjement, og fremmer god utvikling av opplæringssektoren i Agder fylkeskommune.

Utdanning består av følgende avdelinger med tilhørende økonomiske rammer og bemanning:

Ansvar	Beskrivelse	Totalt budsjett 2020	Årsverk
900001	Fylkesdirektør	2 388 000	1,00
900100	Dokumentasjon og opplæring av voksne	26 027 000	5,00
900200	Fag- og yrkesopplæring	293 080 000	23,00
900201	Prøve- og y-nemnder	26 776 000	
900300	Inntak og elevtjenester	32 149 000	13,00
900400	Opplæring i videregående skole	21 640 000	8,00
900500	Pedagogisk-psykologisk tjeneste	24 782 000	26,10
	Sum:	426 842 000	76

Opplæring i videregående skole

Agder fylkeskommune har 20 videregående skoler (inkludert to SMI-skoler). Vi vil være en aktiv skoleeier som arbeider for å videreutvikle skoler som kjennetegnes av et godt opplæringstilbud for alle elever. Dette gjør vi blant annet gjennom tett dialog med kommunene om det felles ansvaret for grunnopplæringen. Vi vil styrke samarbeidet mellom skolene, og legge til rette for nettverk der skolene gjør hverandre gode gjennom å dele kunnskap og erfaringer.

Ny overordnet del av læreplanverket er et styrende dokument i fagfornyelsen, som stiller store krav til skolene. Det første kapittelet, Opplæringens verdigrunnlag, har disse hovedpunktene:

- Skolen skal sørge for at menneskeverdet og de verdiene som støtter opp om det, legges til grunn for opplæringen og hele virksomheten.
- Skolen skal gi elevene historisk og kulturell innsikt og forankring, og bidra til at hver elev kan ivareta og utvikle sin identitet i et inkluderende og mangfoldig fellesskap.
- Skolen skal bidra til at elevene blir nysgjerrige og stiller spørsmål, utvikler vitenskapelig og kritisk tenkning og handler med etisk bevissthet.
- Skolen skal la elevene utfolde skaperglede, engasjement og utforskertrang, og la dem få erfaring med å se muligheter og omsette ideer til handling.
- Skolen skal bidra til at elevene utvikler naturglede, respekt for naturen og klima- og miljøbevissthet.
- Skolen skal gi elevene mulighet til å medvirke og til å lære hva demokrati betyr i praksis.

Dette er en stor oppgave. Opplæringen skal legge til rette for at ungdommene får realisert sine evner, både faglig, sosialt og etisk. Det innebærer tilrettelagt opplæring på alle nivåer. Læreren er avgjørende for et læringsmiljø som motiverer og styrker elevenes læring og utvikling. Læreren viser omsorg for den enkelte, og hjelper elever som tar uheldige valg, ikke føler seg inkludert, eller som strever med å lære det som er ønsket og forventet.

I fagfornyelsen er lærerne i endre større grad enn tidligere kompetansebyggere, og ikke bare kunnskapsformidlere. Agder fylkeskommune skal, som skoleeier, sikre at skolelederne kjenner og forstår innholdet i fagfornyelsen, og modellere prosesser skolelederne kan ta i bruk for å utvikle kunnskap og forståelse hos medarbeiderne. Skal vi nå våre strategiske mål, må vi sammen profesjonalisere alle ledd i organisasjonen. Forskning og erfaring fra forbedringsarbeid viser at politikk, administrasjon og profesjon må samarbeide dersom vi skal lykkes med å skape utviklingskraft i skolen.

Skolens ledelse skal gi retning og legge til rette for både elevenes og lærernes læring og utvikling. Det er skoleledelsens oppgave å lede slik at alle får brukt sine sterke sider, opplever mestring og utvikler seg. God skoleledelse forutsetter ledelsesfaglig legitimitet, og god forståelse for utfordringene lærerne og andre ansatte står overfor. Utvikling av samarbeid og relasjoner for å bygge tillit i organisasjonen, må prioriteres.

På grunnlag av disse utfordringene har vi satt seks mål for skolene:

1. Vi vil sikre at elevenes rett til et trygt og godt skolemiljø ivaretas.
2. Vi vil øke andelen elever som fullfører og består skoleår.
3. Vi vil arbeide for at alle lærere har god kompetanse til å undervise etter nye læreplaner og følge nye retningslinjer i fagfornyelsen.
4. Vi vil arbeide for at elevene skal utvikle sin kompetanse og oppleve mestring.
5. Vi vil, i samarbeid med skoleledere og lærere, utarbeide et rammeverk for god undervisning og ledelse.
6. Vi vil arbeide for tett oppfølging av elevene gjennom hele opplæringsløpet.

Oversikten nedenfor viser budsjettet til de videregående skolene, samt undervisningstilbudet inneværende skoleår og planlagt tilbud neste skoleår.

Skole		Budsjett 2020	Klasser 2019/20	Klasser 2020/21	Endring
9101	Arendal	90 317	28,0	28,0	-
9102	Byremo	26 608	10,0	9,5	- 0,5
9103	Dahlske	106 731	35,0	36,0	1,0
9104	Eilert Sundt	71 970	31,5	29,5	- 2,0
9105	Flekkefjord	88 011	31,0	32,5	1,5
9106	KKG	163 765	57,0	57,0	-
9107	Kvadraturen	143 685	54,0	54,0	-
9108	Lillesand	78 079	25,0	26,0	1,0
9109	Mandal	106 130	39,0	39,5	0,5
9110	Risør	42 407	14,0	15,0	1,0
9111	Sam Eyde	232 713	74,5	73,5	- 1,0
9112	Setesdal	46 963	15,0	15,0	-
9113	Sirdal	11 543	2,5	3,0	0,5
9114	Søgne	25 006	5,0	5,0	-
9115	Tangen	117 266	51,0	51,5	0,5
9116	Tvedestrand	87 696	21,5	24,0	2,5
9117	Vennesla	65 032	22,5	22,5	-
9118	Vågsbygd	70 741	21,5	21,5	-
Sum		1 574 663	538,0	543,0	5,0

SMI-skolen		Budsjett 2020
9119	Arendal	23 975
9120	Kristiansand	19 401
Sum		43 376

Kompetanse og opplæring av voksne

Arbeidslivet stiller stadig høyere krav til kompetanse hos sine medarbeidere. Manglende kompetanse kan gjøre det vanskelig å få jobb, og fører til at enkelte faller ut av arbeidslivet. De som blir stående utenfor, risikerer å havne i en ond sirkel:

Kompetanseheving blir vanskelig fordi man står utenfor arbeidsmarkedet, og man står utenfor arbeidsmarkedet på grunn av lav eller manglende kompetanse. Det er viktig å legge til rette for et opplæringstilbud som gjør det mulig å bryte den onde sirkelen. Opplæringsloven gir voksne rett til videregående opplæring fra og med året de fyller 25 år.

En del innvandrere mangler den formelle kompetansen det norske arbeidslivet etterspør. Noen har fullført en videregående opplæring som ikke er godkjent for studie- eller yrkeskompetanse i Norge. Disse har rett til videregående opplæring for voksne. Flere har behov for grunnleggende kvalifisering, i tillegg til norskopplæring, før de kan delta i arbeidslivet. Det er derfor avgjørende at kommuner, NAV og fylkeskommunen samordner sitt opplæringstilbud for denne gruppen.

Vår konkurransekraft ligger i en arbeidsstyrke som har høy og relevant kompetanse, og god omstillingsevne. Flere bedrifter og arbeidstakere melder at de trenger faglig påfyll for å møte omstillingsbehov i et livslangt læringsperspektiv. Fagskoleutdanningen er derfor viktig, fordi den utdanner spesialiserte yrkesutøvere med høy kompetanse til mange ulike bransjer.

På grunnlag av disse utfordringene har vi satt fire mål for karrieresentrene og fagskolen:

1. Vi vil sikre voksnes rett til karriereveiledning og realkompetansevurdering i hele Agder.
2. Vi vil tilby et opplæringstilbud som er tilpasset arbeidslivets og den enkeltes behov.
3. Vi vil øke andelen voksne som fullfører og består planlagt opplæring.
4. Vi vil legge til rette for fleksible og desentraliserte fagskoletilbud som møter arbeidslivets behov.

Ansvar	Beskrivelse	Totalt budsjett 2020	Årsverk
900110	Karriere Agder - Arendal	11 499 000	10,50
900120	Karriere Agder - Kristiansand	12 550 000	4,00
900130	Karriere Agder - Lyngdal	10 903 000	4,00
900120	Eksamenskontoret i Agder	3 293 000	3,00
900180	Fagskolen i Agder, ledelse	43 089 000	44,00
	Sum:	65 812 000	71,50

Det må tas høyde for økte utgifter knyttet til økningen innen opplæring av voksne, og da spesielt for minoritetsspråklige innen yrkesfaglige utdanningsprogram. Antall voksne innenfor denne målgruppa har vokst med ca. 20 prosent for begge fylkeskommunene det siste året. Dette kan også medføre økte utgifter knyttet til realkompetansevurdering.

Inntak og elevtjenester

Et viktig virkemiddel for økt gjennomføring i videregående opplæring er at vi har en utdannings- og yrkesrådgiving som hjelper elevene til å bli bevisste på sine interesser og forutsetninger. Dette vil øke deres evne til å gjøre gode utdannings- og yrkesvalg.

En annen oppgave er å få til inntak som i størst mulig grad ivaretar elevenes ønske om utdanningsprogram, skolens kapasitet og arbeidslivets behov. En tilbudsstruktur som er godt tilpasset arbeidslivets behov kan sikre flere læreplasser, og øke muligheten for å komme i jobb etter endt læretid.

Ungdom som ikke fullfører videregående opplæring, og blir stående utenfor opplæring og arbeid over tid, ha røkt risiko for varig utestenging fra arbeidslivet. Det er en fremdeles jobber som ikke stiller høye krav til formelle kvalifikasjoner, men mange arbeidsplasser som tidligere var tilgjengelige for ungdom med lite utdanning, er blitt borte de siste årene. Frem mot 2030 vil etterspørselen etter arbeidskraft for dem som bare har grunnskole bli enda mindre. Det er derfor avgjørende at vi har kvalifiserende tiltak som kan motivere ungdom tilbake til opplæringsløpet.

På grunnlag av disse utfordringene har vi satt seks mål for inntak og elevtjenester:

1. Vi vil, i samarbeid med andre, bidra til en tilbudsstruktur som er tilpasset arbeidslivets behov og søkeres ønsker.
2. Vi vil sikre at alle elever med ungdomsrett i Agder skal få tilbud ved hovedinntaket.
3. Vi vil arbeide for å utvikle en rådgivertjeneste som møter elevenes behov for å ta gode karriere- og utdanningsvalg.
4. Vi vil arbeide for at minst 90 pst. av søkerne kommer inn på sitt første ønske om utdanningsprogram ved inntak til videregående opplæring.
5. Vi vil arbeide for at ungdommer som er utenfor opplæring eller arbeid får tettere individuell oppfølging, og motiveres tilbake til opplæring.
6. Vi vil legge til rette for innføring av nytt skoleadministrativ program som møter skolens og elevenes behov.

To av de politiske vedtakene som ble fattet i forbindelse med behandlingen av inntaks- og formidlingsforskrift for Agder, vil påføre høyere utgifter i tilbudsstrukturene fremover. Det ene er at grensen for oppfylling før en klasse kan settes i gang, er satt til 60 prosent. Det betyr at en klasse på 15 elever kan settes i gang hvis det er minst ni søkere. Det andre er at elever ved studiespesialiserende tilbud blir prioritert videre ved den skolen de har gått Vg1 på. Det kan medføre at elever som ønsker å bytte til skoler som har bredere programfagsvifte ikke får denne muligheten i samme grad som tidligere. Dette stiller høyere krav til minimumsbredde i programfagene ved de skolene som tilbyr studiespesialisering

Fag- og yrkesopplæring

Med dyktige fagarbeidere vil vi som samfunn stå bedre rustet til å møte fremtiden. Vi skal forsterke fag- og yrkesopplæringens omdømme og opprettholde engasjementet og interessen som viser seg i dagens samfunnsdebatt rundt yrkesfagene. Det er på ungdomsskolen rekrutteringen til yrkesfagene starter.

Skal vi få flere fagarbeidere er det ikke tilstrekkelig å få flere til å velge yrkesfag. Elevene på yrkesfag må også ønske å gå ut i lære, det må være læreplasser til alle og vi må sikre kvaliteten i hele opplæringsløpet slik at de lykkes. Spesielt viktig er det at ungdom med

tilretteleggingsbehov i læretiden får en god og trygg overgang fra Vg2 yrkesfag og inn i læretiden. Selv om læretid i arbeidslivet gir en best mulig opplæring, vil noen ungdommer ha behov for Vg3 fagopplæring i skole som forberedelse til opplæring i bedrift.

Utfordringene leder til utforming av fem mål for yrkesfag:

1. Vi vil øke interessen for yrkesfag hos elevene i Agder, og dermed også øke andelen som søker til yrkesfaglige utdanningsprogram som leder til yrker arbeidslivet har behov for.
2. Vi vil sammen med arbeidslivet sikre at alle søkere som har bestått yrkesfaglige Vg2 får tilbud om læreplass.
3. Vi vil videreutvikle Vg3 fagopplæring i skole slik at eventuelle ungdommer uten læreplass får en god forberedelse til læretid i bedrift.
4. Vi vil sikre kvaliteten i fagopplæringen gjennom å videreutvikle forutsigbar og god praksis, slik at alle fullfører og består planlagt kompetanse på avtalt tid.
5. Vi vil sikre et godt arbeidsmiljø for lærlingene, som er fritt for mobbing.

Tiltak:

- Det forventes en videre økning både i antall nye og antall løpende lærekontrakter.
- Tettere oppfølging av søkere til læreplass, og som har tilretteleggingsbehov i bedrift, bl.a gjennom å øke ressursen til formidlingskoordinatorer.
- Lede kompetanseutvikling for yrkesfag gjennom ordningen "Desentralisekompetanseutvikling for yrkesfag".
- Arrangere yrkes-NM for lærlinger i 2020.

AGDER
fylkeskommune

Besøksadresse Kristiansand:
Tordenskjolds gate 65

Besøksadresse Arendal:
Ragnvald Blakstads vei 1

Org.nr. 921 707 134
Bank: 3207 28 74993

For mer informasjon:
www.agderfk.no

Agder fylkeskommune
Postboks 788 – Stoa
4809 Arendal